

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.
Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 3 (451)	2. mail 1932. a.	XI aasta	
Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:	
Aastas	Kr. 4.50	Kaantel	
Poolaastas	" 2.25	$\frac{1}{4}$ lhk.	Kr. 45.—
Üksiknumber	" —.75	$\frac{1}{2}$ "	" 22.50
		$\frac{1}{4}$ "	" 11.25
		$\frac{1}{8}$ "	" 5.65
		$\frac{1}{16}$ "	" 2.50

Administratiiv-sissenõudmise seadus.

E. Kübaresepp.

(Järg.)

Admin.-s. s. 2. peatükk (§§ 16—21) käsitleb sissenõudmist kinnisvarast. Maksvuse kaotanud Riigi vastuvaidlematute sissenõuete seaduse § 14 juhtis tähelepanu sellele, et Baltimail vastuvaidlematute sissenõuete toimetamisel kinnisvarast tuleb käia ka Balti eraseaduse eeskirjade järgi. Selle paragrahvi all ei olnud näidatud seadusnormi allikat, mispärast võib järeldada, et kodifitseerija selle omalt poolt oli sisse toonud, leides, et Baltimail maksivad normid eralduvad üldisest Vene õiguslikust korrast. Baltimaal oli ja on kinnisvara müük sunniteel oksjonil võimalik ainult kohtu kaastegevusel, mitte aga administratiivasutiste kaudu, ka siis, kui vara müüakse administratiivkorras sissenõutavate riigi, omavalitsuse või krediidasutiste võlgade katteks (erand sellest Maapanga kohta vt. RT 97 — 1930, art. 631). See kord on tingitud Balti eraseaduse määrustest müügi kohta (§ 3945), samuti ka Baltimail maksvast hüpoteegisüsteemist, mis nõuab erikorda nende nõuete rahuldamisel, millised on kindlustatud hüpoteegikorras. Selle tõttu ei olnud Riigi vastuvaidl. sissenõuete seaduse eeskirjad kinnisvara müügi kohta administratiivasutiste kaudu üldse kohaldatavad Baltimail. Kuna kinnisvara müük kohtukorras toimub Ts. kp. s. §§ 1845 j. j. järgi, siis tuleb järeldada, et kui oksjoni pidamine ja lõplik müük sünnib kohtupidamise seaduste korras, siis ka müügi ettevalmistuse töid peab toimetatama sama kohtupidamise seaduse juhtnööride järgi, sest kohus ei saaks ju otsuseid ja määrusi teha, kui tal ei oleks materjalidena Ts. kp. s. vastavaid andmeid. Riigi v. s. s. juhtnöörid kinnisvara üleskirjutamise ja hindamise kohta näitasid aga mitmesuguseid lahkuminekuid sellest korrast tähtaegades j. n. e. Uus admin.-s. seadus on lahendanud kahtlused selles küsimuses, kirjutades ette toimetada sissenõudmist kinnisvarast, selle üleskirjutamist

ning hindamist Ts. kp. s. eeskirjade järgi (§ 18), kuna üleskirjutus- ja hindamisaktid tuleb esitada rahukogu esimehele vastavate korralduste tegemiseks kinnisvara müümiseks. Selle tõttu teeb administratiivametnik asendades kohtupristavit kõik eeltööd, mis on tarvilikud vara oksjonile määramiseks kohtulikus korras, s. o. aresti alla panemine, üleskirjutamine ja hindamine ning muud korraldused.

Admin.-s. s. § 16 lubab asuda sissenõudmisele võlgniku kinnisvarast ainult siis, kui ei ole valasvara või sissetulekuid, millest võiks täielikult katta võla summa. Asudes sissenõudmisele kinnisvarast on sissenõudev ametnik kohustatud pöörduma kinnistusjaoskonna poole Notariaalseaduse § 316 p. 4 põhjal vastava märkuse kandmiseks kinnistusraamatutesse. Kinnistusjaoskonna poole pöördumine on sellega sissenõudva ametniku esimene toiming selle järel, kui tõuseb vajadus pöörduda sissenõudmine kinnisvarale, kuna viivitusel kinnisvara omanik võib kinnisvara ära müüa, koormata uute võlgadega j. n. e. Olgugi et märkuste tegemine ei takista uute lepingute, pantkirjade j. n. e. edasikinnistamist, kuid siiski annavad märkustena sissekantud nõuded eesõiguse vanuse järjekorras kõigi nende vastu, kelle õigused on hiljem sisse kantud. Maksumäärajatel asutistel võib mõnesugustel põhjustel vajadus tõusta kindlustada maksuvõla summat hüpoteegilise võlana maksuvõlgniku kinnisvarale. Missugusel alusel seda nõuda ja toimetada, selle küsimuse on lahendanud Riigikohus (Tsiiviilosak. toim. 746 — 1931) seletades järgimst: Not.-sead. § 316 p. 4 taheti võimalust luua, et vastav märkus võlgniku kinnisvaral tagaks vaidlematu taotluse kindlustamist, kuni vastav haldus- (administratiiv-) asutise määrus maksuvõtmiseks on saanud lõplikuks. Kuna säärase maksude määramine ei allu tsiviilkohtule, vaid lahendatakse sisuliselt haldusasutiste eneste poolt, kusjuures asjaosalistel on lubatud teatud tähtaja jooksul administratiivkohtu korras ametiasutiste otsuste kontrollimist nõuda, siis ei ole kahtlust, et neis asjus lõpliku seadusejõulise kohtuotsuse (BES §§ 1383, 1412) aset täidab haldusasutise või ametniku selline otsus, kui võlgnik selle üle enam kaevata ei saa ja see lõplikult täitmisele kuulub.

Siia peame juurde lisama, et märkuse asendamist lõpliku sissekandega (hüpoteegiga) võib paluda maksumääraja asutis ja mitte sissenõudev ametnik.

Administratiivametniku tegevus sissenõudmise pööramisel kinnisvarale peab väljenduma Admin.-s. seaduse järgi Ts. kp. s. §§ 1845—1864 eeskirjade kohaselt (§ 18). Tutvudes nende paarikümne paragrahviga leiame, et nende eeskirjad sisaldavad ainult erandeid Baltimaade jaoks üldisest korrast, mis sisaldub teistes Ts. kp. s. paragrahvides, milliste arv on mitmevõrra suurem. Toimingute järjekord oleks kokkuvõetult järgmine.

Teatades võlgnikule sissenõude pööramisest tema kinnisvarale, pöördub sissenõudev ametnik samal ajal kinnistusjaoskonna poole

märkuse sissekandmiseks Adm.-s. s. § 17 alusel ning ärakirja saamiseks kinnistusregistri osast selle kinnisvara kohta. Samuti tuleb teatada sissenõude pööramisest kinnisvarale ka sissenõudmise korraldanud riigi- või omavalitsusasutisele selleks, et viimane omalt poolt saaks täita Ts. kp. s. § 1854 j. j. nõudeid, s. o. kas esitada kinnisvara üleskirjutamise nõue või loobuda sellest, sest viimasel juhul toimetatakse ainult hindamist. Kui võlgnik ühe kuu jooksul pärast täitmiskutsesele saamist ei maksa ära sissenõutavat võlga, siis saadetakse teadaanne sissenõudmise pööramisest kinnisvarale kõigile kreditoridele, kelle nõuded on kindlustatud selle kinnisvaraga ning kelle elukohad on teada (§ 1849). Kindlustatud nõuded selguvad saadud kinnistusregistri osa ärakirjast. Selles teadaandes märgitakse kinnisvara ja asutis või ametnik, kelle sissenõuet teostatakse, võla suurus ja kas viimane on kindlustatud hüpoteegiga või ainult märkusega kinnisvaral, samuti sissenõudva ametniku asukoht ja millal lõpeb kahekuuline tähtaeg võlgnikule kutsesele kätteandmise päevast arvates. Nimetatud kreditorid on kohustatud omalt poolt teatama oma valitud asukoha selles linnas või maakonnas, kus otsus tuleb täita; kui nad seda aga ei peaks tegema, siis jäävad kõik neile saadetakse edaspidised kutsed ja paberid sissenõudva ametniku juurde seisma. Kahe kuu möödumise järel (§ 1095) asub sissenõudev ametnik kinnisvara üleskirjutamisele, kuid ainult siis, kui selleks on soovi avaldanud sissenõudja (maksumääraja), võlgnik ise või keegi hüpoteegivõlausaldajatest, vastasel korral asutakse kohe hindamisele, kuna üleskirjutamine piirdub ainult kinnistusjaoskonnast saadud andmete ja kinnisvara koosseisu äramärgimisega (§ 1858). Kui aga on üleskirjutust nõutud, siis peab üleskirjutusakt sisaldama mitmesuguseid andmeid: nõude aluse, kinnisvara asukoha ja koosseisu, terve kinnisvara kui ka tema osade nimetuse, kellele kuulub kinnisvara, kas ta on ühisvaldamisel kellegi teisega ja millise õiguse alusel ning kas ta on koormatud võlgadega ning kui suures summas; millised teised kitsendused ja koormused lasuvad kinnisvaral; kinnisvara seadusliku hindamissumma kinnistulõivude arvutamiseks (§ 1103). Andmed riigi ja omavalitsuste ning teiste avalikkude maksude võlgade kohta, samuti ka seadusliku hindamissumma kohta nõuab sissenõudev ametnik maksuinspektorilt, maa- ja linnavalitsuselt ning teistelt vastavatelt asutistelt, kuid nende andmete mittedaamine ei pane seisma üleskirjutamist (§ 1113).

Ts. kp. s. § 1856 nõuab veel, et üleskirjutusaktis oleks näidatud kinnisvara piirid ja naaberomanikkude nimed, kinnisvarasse kuuluvate maade, metsade ja vete suurus, kinnisvaras asuvad majanduslikud, vabrikutööstuslikud või muud ettevõtted, nende seisukord ja nende juurde kuuluvad ehitised, ning teisi andmeid, mis selgitavad kinnisvara seisut ja koosseisu, nagu: tema kohta sõlmitud lepingud, vallasvara, mis moodustab kinnisvara seadusliku päraldise (s. o. vallasvara, mida ei või eraldada üleskirjutatavast kinnisvarast kas vallasvara otstarbe tõttu või tsiviilseaduste eeskirjade järgi); kaugus tööstuslikest linnadest, laevasõidu jõgedest või raudteedest

j. n. e. Kui maa suurus pole täpselt teada, siis tähendatakse see ligikaudu, ühes seletustega külvatava vilja ja niidetava heina hulga kohta kinnisvaras (§ 1105). Maja üleskirjutusaktis näidatakse, kas ta on kivist või puust ja millega kaetud; tema pikkus, laius ja kõrgus; majakordade ning elutubade arv. Majast eraldatud, kuid tema juurde kuuluvad ehitised kirjutatakse üles igaüks eraldi, ära näidates: nende pikkuse, laiuse, kõrguse ja kordade arvu; materjali, millest nad tehtud, s. o. kas nad on kivist või puust, ja millega nad on kaetud, ning nende otstarve. Vabrikute ja tehaste juures näidatakse, missugusest materjalist nad on ehitatud ja millega kaetud, ehitiste suurus, kordade ja elu- ning tööruumide arv; mäetööstuslikkudes tehastes peale selle kaevanduste, sulatusahjude ja teiste asutiste arv ning suurus; tammide, tööpinkide ja muude töö jaoks tarvisminevate masinate arv ja toodangu alam- ning ülemmäär viimase viie asata jooksul (§§ 1107, 1109).

Võlgnik peab esitama üleskirjutusel dokumendid, plaanid ja üldse kõik aktid, millega määratakse kindlaks kinnisvara suurus ja võlgniku õigus sellele; kui ta seda ei tee, ei ole tal õigust kaevata sellest tekkinud üleskirjutuse ebaõigsuse kohta (§§ 1111 ja 1112). Ka üleskirjutust toimetav ametnik ise võib huvitatud isikute palvel ja nende arvel välja nõuda vastavast kinnistusjaoskonnast ära kirju selles asutises hoitavatest dokumentidest üleskirjutatava kinnisvara kohta (§ 1857).

Tegelikus elus jääb enamail juhtudel üleskirjutamine ära, kui kinnisvara ei moodusta mõnd kinnisvarade kompleksi, näiteks suuremaid vabrikuid j. n. e., kuid andmeid koormuste, maksude j. n. e. kohta vastavatest asutistest tuleb ikkagi nõuda.

Selle järel kui üleskirjutamine lõpetatud, või kui seda ei ole nõutud, ning kui kaks kuud möödunud võlgnikule täitmiskutselehe kätteandmisest, asutakse kinnisvara hinna määramisele, mille käik algab sellega, et võlgnikule näidatakse ette sissenõudvalt (maksu-määrajalt) asutiselt või ametnikult saadud allkiri (või teadaanne), milles on ära tähendatud summa, mille tema määrab üleskirjutatava kinnisvara hinnaks (§ 1117). Kui sissenõudja ja võlgniku vahel järgneb kokkulepe kinnisvara väärtuse kohta, siis koostatakse selle kohta akt ja jäetakse kaheks nädalaks sissenõudmist toimetava ametniku juurde, kus teda võivad näha hüpoteegivõlausaldajad ja teatada oma nõusolekust tehtud hindamisega või nõuda hinnamääramist Ts. kp. s. § 1122 alusel, s. o. asjatundjate poolt. Samuti võib võlgnik, kes ei ole hindamisega nõus, esitada seitsme päeva jooksul oma üksikisjalise hindamise keskmise aastase puhaskasu alusel viimase 5 a. eest või kui ta valdab kinnisvara vähem kui 5 a., siis arvates kogu valdamisaja eest (§§ 1860 ja 1118). Oma hinnangu peab võlgnik tõendama kinnisvara kulude ja tulude raamatutega, arvetega, lepingutega ning üldse dokumentidega, mis ei ärata kahtlust, kusjuures puhaskasu all mõeldakse ülejääki, mis saadakse maha arvutades bruttosissetulekust kinnisvara harilikud kulud ja temalt võetavad maksud ning igasugused koormused. Sissenõudev (mak-

sumääraja) asutis või ametnik võib need andmed läbi vaadata ja selle järel kas vastu võtta kostja hinnangu või 7 päeva jooksul esitada oma vastulause. Juhul, kui sissenõudja ei ole nõus võlgniku poolt tehtud hinnanguga, määratakse keskmine puhaskasu, mis on saadud kinnisvarast viie aasta jooksul või terve valdusaja jooksul, asjatundjate poolt, keda nimetatakse paaritul arvul sissenõudja ning võlgniku vastastikusel kokkuleppel, või kui kokkuleppele ei jõuta, siis sissenõudmist toimetava ametniku poolt naabervaldajatest.

Siinjuures peab tähendama, et Admin.-s. sead. § 18 teine lõige, mis määrab, et „asjatundjaid kutsutakse hindamise juurde ainult siis, kui seda nõuavad sissenõudja, võlgnik või hüpoteegi-võlausaldajad“, on ülearune, kuna asjatundjate juurdekutsumise vajadus oleneb, nagu ülal seletatud, nende eneste teguviisist, kokkulepetest või lahkavamustest hindamise kohta, ilma et nad eraldi väljendaksid oma nõuet asjatundjate juurdekutsumise kohta. See teine § 18 lõige on seadusse jäänud redaktsioonilise vea tõttu, sest et Riigikogu muutes valitsuse poolt esitatud § 18 teksti esimest lõiget ja täiendades seda viitega Ts. kp. s. §§ 1845—1864 eeskirjadele, ei kustutanud paragrahvi teist lõiget, mis osutub üleliigseks.

Pärast asjatundjate kaudu keskmise puhaskasu suuruse kindlaksmääramist hinnatakse kinnisvara järgmiselt: maade, viljapuuja aedvilja aedade ja kalapüügikohtade hind määratakse kurnekordse keskmise aasta puhaskasuga; kivihoonete, mis veel puruvanad ei ole, hind määratakse kuuekordse keskmise aasta puhaskasuga; vanu, kuid veel tulutoovaid kivist ja puust hooneid hinnatakse pooles väärtuses uutega võrreldes; asulates, kus ei ole võimalik hinnata hoonete tulu ühaltähendatud alustel, määratakse hind materjali väärtuse järgi. Kirjeldatud korras saadud hindamissummale lisatakse juurde kinnisvara nende osade väärtus, mis kuuluvad erihindamisele või ei ole andnud omanikule sissetulekut, nagu metsamaad, lahus puustused ja tühjalt seisvad maad, kõik need majapidamisharud, mis ei ole omanikule veel toonud sissetulekut, ning vallasvara, mis üles kirjutatud kinnisvara seadusliku päraldisena. Kinnisvara päraldiseks loetakse Balti eraõiguse §§ 557, 565 ja 566 järgi asjad, mille otstarbeks on peasja teenimine ja mis viimasega alalises ühenduses olles vastavad sellele otstarbele kõigi oma loomulikkude omaduste poolest. Kinnisvara päraldisteks ei arvata nõndanimetatud inventari, s. o. põllumajanduslikke riistu, seemnevilja ega loomi; kuid majanduses tarvisminevad väetise ja õlgede ning loomatoidu tagavarad kuuluvad päraldiste liiki.

Eriliigi kinnisvarasid moodustavad laevad (vt. Laevakinnistus-seadus, RT nr. 77/78 — 1924 ja nr. 100 — 1930). Arest nendele pannakse sellekohaste vallasvara kohta käivate eeskirjade alusel, mis aga ei takista laeva koormata või võõrandada seaduses ettenähtud korras. Asudes laeva üleskirjutamisele teatab sissenõudev ametnik sellest laeva väljasõidu üle valvajale asutisele korralduse tegemiseks, et areteeritud laev ei saaks sadamast välja sõita; kui aga laevale koorem või reisijad peale võetud ning sadamast väljasõiduks vaja-

likud dokumendid juba nõutatud, ei voi laeva areteerida. Laeva või muu veesõiduki üleskirjutamisaktis tähendatakse peale tema mõõdu, kere ja peaosade pikkuse ja laiuse, raskuse, mida ta võib kanda, metsamaterjali liik, millest ta kere on ehitatud, laeva rakmed nende nimetuse ja arvu järgi ning, kui võimalik, millal ehitatud.

Adm.-s. s. § 19 jätab kinnisvara selle avaliku müügiinimise võlgniku valdusse. Lähemate tingimuste, kasutamise viisi ja võlgniku kohuste suhtes tulevad kohaldamisele Ts. kp. s. normid, sest Adm.-s. s. § 18 viitab §§ 1845—1864, mis haaravad ka vastavaid paragrahve (§§ 1128—1131) üleskirjutatud kinnisvara valitsemise kohta. Kuni kinnisvara avaliku müügiinimise on võlgnikul õigus seda kinnisvara müüa või pantida, täielikult või osaliselt, kuid tingimusega, et enne müügi või pandilepingu sõlmimist oleks sisse makstud rahukogusse summa, mis on küllaldane esitatud sissenõude rahuldamiseks. Teisiti võõrandada ei ole lubatud. Metsa raiuda võib ta ainult majapidamise alalhoidmiseks. Kinnisvara päraldisi võõrandada või lammutada ei ole lubatud. Keeluvastase teo eest vastutab võlgnik nii isiklikult kui ka varaliselt ning on kohustatud andma aru üleskirjutatud kinnisvara valitsemise aja eest.

Kui asudes sissenõudmisele võlgniku kinnisvarast selgub, et kohtupristav on juba pööranud nõudmise kinnisvarale, või kui kohus on juba kinnisvara määranud müügile, siis tuleb administratiivnõue saata vastavalt kohtupristavile või kohtule arvesse võtmiseks saadud summa jagamisel.

Nagu selgub tervest Admin.-s. s. teisest peatükist (§§ 16—21), piirduvad admin.-ametniku toimingud kinnisvarast sissenõudmisel ainult eeltöödega, mis on tarvilikud vara oksjonile määramiseks kohtulikus korras. Kui need tööd on lõpetatud, esitatakse toimetuse rahukogu esimehele vastavate korralduste tegemiseks kinnisvara müümiseks (§ 18). (Järgneb.)

Kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõu ja selle kohaldamine tegeliku jälgimisega.

J. Eichbaum.

Kahjuks pole võimalust olnud tutvuda Kriminaal-kohtupidamise seadustiku eelnõuga vahetult. Ettekujutuse sellest annab K. Matto artikkel „Eesti Politsei“ nr. 1 — k. a. Selle järgi teostatakse osaline eeluurimise reform, mis seisab selles, et legaliseeritakse politseitöid. Reform lihtsustab ja kiirendab eeluurimist, mis seni venis liig pikale ja põhjustas nurinat ja asjatut kulu.

See oleks pidanud tehtama juba ammu, ja selle elluviimiseks tehti 20. jaan. 1919. a. Ajutise valitsuse poolt otsus, mille järgi võib süüaluseid eeluurimiseta kohtu alla anda kõigis süütegudes, kui politsei juurdlusega asjaolu on küllalt selgunud. Ometi ei viidud see otsus ellu. Oli vaja 13 aastat tegelikku elu, oli tarvis arvurik-

kaid artikleid ajalehis, nurinat eeluurimise pikalduse suhtes ja nooremaid kohtutegelasi kuni nimetatud reformi tarvilikkuse mõiste löi läbi.

Ühelt poolt on politseitoimingute legaliseerimine väga tarvilik ja tervitatav, teiselt poolt aga asetab eelnõu politsei kuritegevuse vastu võitlemise alal märksa raskemasse tingimusesse kui seni.

Kes tegemist on teinud jälgimisega, see teab, kui tähtis on juurdlemise esialgsel staadiumil tunnistajate eraldamine ülekuulamisel. Ei või ju alul teada, kas ülekuulatavas on süüdlane või tunnistaja. Komplitseeritud kuriteo juures saadakse asjast seega üle, et kutsutakse kõik asjasse puutuvad isikud linna kriminaalpolitseisse, maal — vallamajja, kus nad eraldatakse ja kuulatakse põhjalikult üle. Vasturääkimiste puhul korratakse ülekuulamist, seatakse tunnistajad suud-suu vastu, tehakse sellest järeldused ja katsutakse määrata jälgimise suund. Meie rahvas on üldiselt kinise iseloomuga, ei taheta rääkida, sest kardetakse kättemaksmist või lihtsalt vintsutamist ja ajaraiskamist eeluurimisel ja kohtus. Seepärast peab kriminalist tunnistaja asetama vastavasse psüühilisse seisukorda ja viima ta veendele, et ta asjaolud ära räägiks. Suuremalt jaolt puudub selleks võimalus isiku elukohas, kus pole üksikuid ruume või kus on võimalik teistega kokku rääkida. Eelnõu ei aseta tunnistajate väljakutsumise suhtes politseid halvemasse seisukorda kui seni. Tuleb aga pidada silmas, et seni meil seadus oli võõrkeelne, ei olnud selle tundmine massidesse süvenenud, ja seepärast enamasti on ilmutud politsei kutse peale, ehkki see pole sunduslik.

Jälgimistehnika seisukohalt on see aga suur puudus ja see tuleks kõrvaldada. On ju loomulik, et politsei kuulab tunnistajad üle kohal. Politsei teebki seda lihtsamail ja enamjuhtudel. Võiks aga seaduslikult jätta politseile õiguse ka tarbekorral ainult juurdlemise otstarbel tunnistajaid kutsuda välja. Korralduse mittetäitmisel võiks koostada protokoll, mis saadetakse rahukohtunikule vastutusele võtmiseks politsei seadusepärase korralduse mittetäitmisest. Olen kindel, et vastutusele võtmise tuleks väga harva ette, pealegi on vastutusele võtmine komissarist, mis kõrvaldab üksikute ametnikkude omavoli. Peaks süvenema massis veene, et politsei on õigustatud tunnistajaid välja või enesega kaasa kutsuma, kuidu satuks ta abitusse seisukorda. Näide: Jälgijal ametnikul tekib kahtlus, mida ei saa otsekohe põhjendada, kellegi isiku vastu. Ametnik kutsub isiku enesega kaasa kriminaalpolitseisse, et teda näidata, suud-suu vastu panna j. n. e. Kui see isik on süüdlane ja ta teab, et tema kaasaminemine aitaks teda paljastada, teab ka, et politseil puudub õigus teda tunnistajana kaasa kutsuda, siis ta lihtsalt ei täida käsku. Ametnik aga teda süüalusena kaasa võtta ei saa, kuna puuduvad tõendused.

Eelnõu järgi on politseil õigus: 1) süüteolt tabamisel süüdlast tõkkeabinõuna vahistada, sellest viivitamata asja alluvusel kohtu-uurijale või rahukohtunikule teatades, kellele 48 tunni jooksul, ar-

vates vahistamise momendist, peab andma juurdluse ühes süüdlasega üle. 2) Süüteoilt mittetabatud süüaluse võib politsei vahistada ainult vastava k.-u. või rahukohtuniku loal. Loa võivad anda ka lähemad kohtuvõimud, kui asja alluvuse kohtuvõimudega pole võimalik ühendusse astuda. Sel korral peab juurdlus ühes vahistatuga asja alluvuse järgi k.-u. või rahukohtunikule üle antama hiljemalt 24 tunni jooksul, arvates vahistamise momendist. 3) Äärmisel juhul, kui politsei juhuslikult tabab süüteoilt mittetabatud süüaluse raskes kuriteos ja pole võimalust olnud varem k.-u. vastavat luba saada, on politseil õigus teda enesega kaasa kutsuda, keeldumisel aga enesega sunniviisil kaasa kutsuda k.-u. või rahukohtuniku juure või lähemasse telegraafi- või telefonipunkti, et viivitamata nõutada vastav vahistamisluba.

Neid eeskirju tegeliku jälgimisega kohaldades peab ütlema, et esimene juht — kuriteoilt tabamine — tuleb politseil niivõrd harva ette, et seda üldse ei tule arvestada, kuna see norm, mis politseile kuigi rohkem võimu annab, üldise kuritegevuse vastu võitlemisele ei avalda mõju.

Teine juht — kohtunikelt esialgse vahistamise loa palumine — oleks osaliselt kohaldatav ainult linnades, kus juurdlusmaterjaliga tutvumine ja ühenduspidamine vastava kohtunikuga on kergem. Aga ka see takistab jälgimise edukust, sest see nõuab aega, kuna jälgimise edu oleneb ainult kiirusest ja ootamatusest süüaluse suhtes. Elukutseline kurjategija püüab olla kursis jälgimistoiminguga, et parajal momendil silmapäriselt kaduda.

Kui nüüd juurdlusega on selgunud küllaldased andmed süüaluse vahistamiseks, siis loa andmiseks peab kohtunik loomulikult juurdlusmaterjaliga tutvuma, ja see nõuab aega. Teiseks, jälgimise juures on tähtis, et selle toimingud ja saavutatud andmed jääksid salajaseks kuni süüaluse vahistamiseni, s. o. teaks sellest ainult jälgija ametnik, komissar ja tähtsamal juhul ka prokuratuur. Seepärast juurdlust kantseleide kaudu saata oleks lubamatu. Jääb järele moodus, kui ametnik juurdlusega ilmuks kohtuniku juure ja juurdlusel saaks vastava loa. See aga tõmbaks ametniku jälgimise toimingutest eemale, viidaks asjatult aega, sest kohtunik pole igal ajal kättesaadav (kohtuistungid, väljaspool tööaega j. n. e.).

Absoluutselt on aga võimatu täita seda nõuet maal. Ei saa ju ametnik, kes sõitis maale kuritegu jälgima, sõita linna kohtuniku juure vahistamisloa järele ja siis uuesti maale sõita süüdlase vahistamiseks. Maa kohta võiks kohaldada ainult kolmat eeskirja, s. o. luba paluda telefoni teel. Aga ka siin on möödapääsematud raskused. Ametnik tabas süüaluse, tõi ta vallamajja ja võtab sealt ühenduse kohtunikuga, kellele kannab asjaolu ette ja palub vahistamisluba. Ütleme, et ametnikul õnnestus ühenduse saamine. Siis peab kohtunik andma loa ametniku subjektiivse ettekande põhjal. Luba peaks olema telegrammi või telefonogrammina, mis juurdluse juure jääks ja mille järgi vahistamise vastutus ametnikult läheb üle kohtunikule. Praegu maksva korra järgi on vahistaja politseinik isik-

likult vastutav ilma küllaldaste põhjusteta vahistamise eest. Loa saamisel aga läheks vastutus kohtunikule, kes aga objektiivsete andmete põhjal ei saanud otsustada vahistamise tarvidust. Sellest järeldub, et ilma küllaldase põhjuseta vahistamisi võib uue korra juures rohkem ette tulla kui praegu.

Väljapääsematuks aga muutub seisukord, kui ametnik kohtunikuga ei saa ühendust mitteametiajal, kohtuniku kodunt äraviibimise, ühenduse katkemise või mõnel muul põhjusel. Ametnik ei või paigutada süüalust vallamaja arestikambrisse, sest see on võimupiirist üleastumine ja selle eest ta riskeerib kohtu alla sattumisega. Teiselt poolt, oleks lubamatu tabatud süüalust põgeneda lasta. Kõik need toimingud nõuavad palju kulu ja aega. Iseäranis kahju on ajast, mis jälgimisel väga tarvilik, sest vahialuse vahistamisega pole juurdlus veel lõpul.

Täiesti võimatuks kujuneb ka eeskiri maal vahistatute suhtes, et need 24 tunni jooksul, arvates vahistamise momendist, saaksid kohtuvõimudele alluvusel antud üle. Tuleb ainult tuletada meele, et maakonna piirid on meil üle 50 km. linnast, kus pole raudtee ühendust ja talvel pole muud ühendust kui hobusel. Vahialuse edasisaatmiseks tarvitatakse harilikult tappi, vallast valda, mis isegi nädalaid aega võtab, iseäranis siis, kui tuleb vahistatu saata teisest kaugemast maakonnast raudteel. Meil käib näiteks tapp Viljandi ja Tallinna vahel kahe nädala tagant.

Eeltoodud juhud näitavad, et kui panna täpselt maksma eelnõu eeskirjad tõkkeabinõu tarvitamise suhtes, siis see märksa takistab politseid kuritegevuse vastu võitlemisel ja väheneb iseäranis suuremate kuritegude ja vargajõukude avastamine. Kõige paremal tahtmisel tuleks siis politseil prokuratuuri teadmisel seaduse eeskirjad jätta täitmata, ja jõuame sama lõhkise molli juure nagu praegu, kus Kr. kp. s. nõuab politseilt ainult andmete kogumist, ja kohtu-uuri ja rahukohtunik teeksid kohal kõik, kuna aga tegelikult teeb seda politsei. Vana Kr. kp. s. on koguni parem eelnõust seepoolest, et seal on jäetud väljapääs tuntud § 258 näol, kuna aga eelnõu ei näe ette mingit väljapääsu.

Arvan, et kogu asi oleks palju lihtsam ja otstarbekohasem, kui tõkkeabinõu-vahistamise tarvitusele võtmine politsei poolt sünniks prokuratuuri teadmisel ja loal. Ka Põhiseadusega oleks see kooskõlas, kuna prokuratuur pole krim.-protsessis ainult pool, vaid ka seaduslikkuse järelevalvaja ja kuulub sama „kohtuvõimu“ mõiste alla nagu rahukohtunik või k.-u. See on ka palju loomulikum, sest politsei informeerib prokuratuuri kuriteo teadasaamisest kuni juurdluse lõpuni. Teiseks, see vähendaks politsei tööd, kuna vastasel korral on politsei kohustatud peale prokuratuuri veel tõkkeabinõu tarvitusele võtmisel informeerima k.-u. või rahukohtunikku.

Kui aga jälgijal ametnikul puudub võimalus ühenduse puudusel, jälgimise kiire tempo tõttu või muul põhjusel prokuratuuri esindajaga kontakti astuda, siis peaks tal olema iseseisev õigus vahistamiseks. Vahistamisest informeeriks ametnik esimesel võimalusel

prokuratuuri esindajat, kes siis otsustaks vahistamise tarvilikkuse. See reservatsioon on tingimata tarvilik, sest muidu võiks juhtuda säärane mõttetus, et jälgija ametnik on sunnitud vabastama tabatud kurjategija, kelle kohta on olemas süütõendused.

Eelnõust järgneb, et vahistamise suhtes on võetud puhtal kujul üle inglise süsteem. Selle otstarbekohasus meil ka puht-teoreetiliselt laseb küll kahelda jälgimise (eeluurimise) süsteemide mitteühtivuse mõttes. Kuna Inglismaal on maksmas võistlusprotsess juba eeluurimisel ja seetõttu on seal võimaldatud ka eeluurimisel kaitse, on meil võistlusprintsip osaliselt ainult kohtulikul uurimisel. Inglismaal puudub prokuratuur ja süüdistamine on kahjusaaja ülesanne. Ainult riiklikudel kuritegudel on ametlik süüdistaja. Meil aga on Prantsusmaa eeskujul juurdlusprotsess prokuratuuriga, n. n. kontinentaal-süsteem, mille juures eeluurimisel puudub kaitse.

Kumb süsteem on parem? Omal ajal taheti Prantsusmaal inglise süsteemi, aga ei viidud läbi. Viimastel aastakümnetel on Inglismaal levinud mõte ka seal seada sisse prokuratuur. Vangistusloa saamine kohtunikult Inglismaal on loomulik, sest puudub prokuratuur. (Ka Inglismaal võib politsei areteerida oma initsiatiivil, toimetades süüaluse kohtuniku juure.)

Meil pole selle järel tarvidust ja prokuratuur võib küllaldaselt Põhiseaduse § 8 nõuet täita, sest seaduslikkuse valvajana on temal õigus teha ettepanekuid eeluurimise staadiumil k.-u., milliseid viimane on kohustatud viivitamata täitma (Kr. kp. s. §§ 281—283). Kr. kp. s. § 1341 ettenähtud juhtudel peab ta täitma vahistamise ettepaneku ka prokuratuuriga lahkarvamisel olles ja siis tegema esitise kohtule. Sellest selgub prokurööri võim süüaluse vahistamise suhtes eeluurimisel ja arvatavasti jääb see püsima ka eelnõu järgi; oleks täiesti seaduslik ja loogiline, kui see kord ka politsei suhtes jääks maksma. Eelnõu järgi allub politsei juurdlemise alal vahenditult prokuratuurile, täites viivitamata viimase nõudeid.

Loasaamise süsteemi juures k.-u. või rahukohtunikult võib juhtuda sarnane kurioosum, et prokurör teeb ettepaneku politseile süüaluse vahistamiseks, politsei pöördub vastava loa saamiseks k.-u. poole, kuid viimane keeldub seda andmast, ja politsei ei saaks prokurööri seaduslikku nõuet täita.

Eelnõu järgi teatab politsei sündmusest ainult prokuratuuri esindajale, kuna k.-u. alustab eeluurimist juurdluse saamisel politseilt või prokurööri ettepanekul. Selle järgi k.-u. sündmuse kohale ei sõida. Kui juurdlus on täielik, siis k.-u. ülesandeks on ainult vastutusele võtmise määrase koostamine ja süüaluse ülekuulamine juurdluse andmetel, mille järgi annab üle süüdistusmaterjali prokurörile. Peale selle toimetaks kohtu-uurija iseseisvalt eeluurimist prokurööri ettepanekul, ja need võiksid olla sarnased asjad, mis politseile vähem tuntud, nagu kuritarvitused pankades, ametiasutistes, valevandumised kohtus ja erakaebeasjad, üldse sarnased asjad, mis nõuavad puht kabinetitööd ja millel pole kiiret iseloomu. Kohtu-uurijate töö väheneks üldiselt mitte 50%, nagu seda arvab lugupee-

tud K. Matto, vaid vähemalt 80% võrra. Nagu öeldud, oleks see töö puht kabinet-kantseleiline, mis nõuab vaid vastavate seaduste paragrahvide käsitlust, millega ka politsei kogemuste omandamisel saaks toime. Kui nii, siis tuleks tõsiselt kaalumisele võtta jaoskonna k.-u. instituudi küsimus, kas tõesti on meie riik nii rikas, et ülal pidada palju kõrgepalgalisi ametnikke suurte kantseleidega ainult vormi täitmiseks, selleks, et tõkkeabinõuna vangistaks süüaluseid kohtunik k.-u. näol, kuulaks neid süüalusena üle ja koostaks vastutusele võtmise määrused. Need toimingud võiks väga hästi ära jaotada prokuratuuri ja politsei vahel nii, et see oleks kooskõlas Põhiseadusega. Teisest küljest, sarnase vahepealse instantsi kaotamine kiirendaks märksa eeluurimist, ja meie jõuaksime Lääne-Euroopa tasapinnale, vähendaksime riigi kulusid ja ei tuleks ette juhtusid, kus tunnistajad kohtus on unustanud sündmuse. Oleks mõeldav, kui iga rahukogu juurde jääks püsima 1 või 2 kohtu-uurijat, nagu praegu on tähtsamate asjade k.-u., kes toimetaks prokuröri ettepanekul eeluurimist politseile vähem kompetentseis asjus või täiendaks politsei juurdlusi, kui prokurör leiab selleks tarviduse olevat. Säärane tarvidus võib tekkida iseäranis reformi elluviimisel, kuna politsei pole jõudnud küllaldaselt omistada vastavaid kogemusi.

Nüüdisaja detektiiv teadusmehena.*)

Dipl. ins. K. Anton.

Vara hommikul alarmeeriti tuletõrje. Kohalesaabunud meeskonnale avanes õudne pilt. Voodis lebas naise laip, sügav haav peas. Tuli oli kustunud isenesest, tuletõrjujad tõmbusid tagasi ja kriminaalametnikud alustasid juurdlust.

Uurimisel selgus, et naine polnud lämbunud ega ka saanud põletishaavu. Nähtavaks surmapõhjuseks oli pealuu purustus. Surnu abikaasa seletas, et ta olevat maganud kõrvaltoas ning teda olevat äratanud kibe suits. Karates voodist välja, tahtis ta rutata oma naise tuppa, kuid see tuba lõomas juba tulelegina, ja tal ei jäänud muud üle, kui kutsuda tuletõrje. Ta andis ka põhjaliku seletuse peahaava tekkimisest. Pilt raskes raamis, mis rippus voodi päitsis, olevat kukkunud alla. Langemisel olevat see purustanud naise pealuu ja olevat paisanud ümber petrooleumilambi, mis seisis öölalul. Lamp olevat tekitanud tulekahju.

Kriminaalametnikud päevapildistasid nii õnnetuskoha kui ka toa, kus oli maganud abikaasa, kuid seda oli ka küllalt juhtumi selgitamiseks. Tulekahju põhjuseks ei võinud olla aeglaselt leviv tuli, nagu seda oleks tekitanud ümberpaisatud petrooleumlamp. See oli pigemini haarava tulega leek ja võis ainult tekkida kergelt süt-

*) Vaata „Eesti Politsei“ nr. 2 s. a., lhk. 110.

tiva vedeliku põlemisest. Oli näha selge piirjoon, millest allpool tapeet oli jäänud isegi puutumata tulest. Pealpool seda piirjoont oli tapeet võtnud tuld, kuid see oli kustunud peagi. Ka tule-
tõrje ei leidnud tuleaset, arvatud välja voodipesu. Oli selge, et sein oli valatud üle bensiini või piiritusega alt ülespoole ja siis süüdatud põlema. Seinal oli näha pildiraami selged piirjooned. Tapeet oli selles kohas puudutatud tulest ainult väljaspool pildiraami piirjooni; nähtavasti oli pilt kaitsnud tapeeti tule eest. Pilt kukkus alla alles pärast seda, kui nõör, millel see rippus, oli põlenud läbi; järelikult ei võinud pilt tekitada tulekahju lambi ümberpaiskamise läbi. Seda asjaolu võis oletada ka sellest, et laudlinal lambi all puudusid igasugused põlemisjäljed. Teisel ülesvõttel oli näha, et voodi, millest abikaasa pidi üleskaranud olema, et rutata abiks oma naisele, oli puutumata. Süütõendused olid nii raskekaalulised, et meest võis kohe süüdistada mõrtsukatöös ja tal midagi enam üle ei jäänud, kui kuritegu tunnistada üles.

Huvitav näide sellest, et kuritegude selgitamisel mängib mitte nii suurt osa detektiivide teravmeelsus kui kriminaallaborandi püsiv töö, on roim, mis aset leidis hiljuti Pariisis. Laekahoidja Deprez jäi kadunuks. Viimane elumärk temast oli telefonikõne majast, kus elas keegi Nourric. Nourric'i ja tema äia Duquesne'i kahtlustati tapmises, ehkki mingisuguseid tõendusi nende süü kohta ei olnud. Olukorrast, et õnnetu Deprez helistas just sellest majast, polnud tarvis veel teha järeldusi, et ta ka seal pidi tapetama. Mõrtsukad võisid teda meelitada samahästi mõnesse muusse kohta, või ta võis ise põgenenud olla rahaga, mis tal oli sel päeval kaasas. Laipa ei leitud ja ilma selleta ei võidud tõsta süüdistust.

Piirduti sellega, et kahtluse all olevaid peeti silmas. Tehti kindlaks, et Nourric ja Duquesne täiesti ootamatult tasusid oma üüri ja võlad, ehkki nad veidi enne seda olid rahahädas; Nourric seletas, et ta olevat võitnud raha hipodroomil. Uurimine pandi seisma. Vahepeal otsiti läbi kõik kohad, kuhu võis laip peidetud olla, ka kanalid otsiti läbi, kuid tagajärgedeta.

Korraga leidsid detektiivid kusagilt töökojast ühe omapärase käru, mille kahtluse all olid annud parandusele. See oli ka-herattaga käru, mis koosnes kahest jalgrattast ja kastist ja oli varustatud kahe käepidemega. Üks ratastest oli kõveraks paindunud ja mõned kodarad olid purunenud. Nourric ja Duquesne olid installaatorid ja seletasid, et nad olevat kasutanud käru materjali ja tööriistade transpordimiseks. Päeval pärast Deprez'i kadumist nad olevad vedanud rasket torude ja telliskivide koormat, kusjuures käru olevat saanud rikutud. See väide osutus tõenäoliseks. Sellele vaatamata toimetati käsikäru kriminaalpolitsei laboratooriumi ja leiti kärkastil verejälgi, mis tekkinud inimverest. Nourric võis aga tõendada sörmehaava abil, et need verejäljed olid lihtsalt tema vere-
rest. Jällegi katkes niit. Siin algas laborandi töö. Mikroskoobiline uurimine tõi ilmsiks verre kleepunud juuksekarva. See juuksekarv oli just vähe enne seda lõigatud. Kahtluse all olevate juuksed olid

pikad ja korratud, sellel kui tapetu, nagu pärastpoole võis tõendada, laskis oma kadumise päeval pügada pead. Selle leiu põhjal vangistati kahtlustatud.

Nädal hiljem tõmbas keegi laevnik Seinest välja koti, mis sisaldas laiba. See oli tapetud löögiga pähe. Laip oli seotud kinni isoleertraadiga, oli tursunud ja kandis lagunemise tundemärke; siiski võis surnu ära tunda. Laiba käed olid seotud kokku seljal taskurätikuga, nagu neid leidub igas pudukaupluses.

Kuigi Nourric'i ja Duquesne'i vastu olid raskekaalulised kahtlused, ei võidud nende suhtes siiski midagi kindlat tõendada, ja jällegi oli see laboratooriumi töö, mis leidis „võtme“ juhtumi lõplikuks selgitamiseks. Taskuräti uurimise juures leiti selles välke kudumisviga. Räti äärele oli kootud sisse punane mustririba, kuid ühest ribast puudus punane niit. Tehti järeleparimine kudumistööstusest, kus valmistati selliseid taskurätte; seal leidis ka materjali rest, millest tehtud rätt. Kaheksa tosinat taskurätte, kõik kudumisveaga, oli müüdnud sellest tükist mitmele pudukauplejale. Nende ülekuulamine tõi ilmsiks, et Nourric'i ämm oli ostnud kuus taskurätti. Neli tükki võis ta näidata ette, kõik mainitud kudumisveaga, viies leiti Nourric'i taskust, järgnevalt oli kuues see, millega olid seotud laiba käed. Tõendusteahel sulgus; mõrtsukad said eluaegse vangipõlve.

Kriminaallaboratooriumide kogemuste põhjal võib tõendada, et võimatu on viia läbi roima, ilma järele jätmata mõnd jälge, mis hiljem võib kujuneda saatuslikuks roimarile. Näitena toome siin hoolsalt läbitargutatud kuriteo, mis aset leidis Lyonis.

Keegi mees ilmus politseijaoskonda ja esitas seal kirja ning testamendi, mille ta olevat saanud oma naiselt, kellest ta elas lahus. Kiri, mis kahtlemata oli kirjutatud naise käega, teatas mehele, et naine tahab võtta eneselt elu, sest et mees teda enam ei armasta. Testamendi järgi pidi mees pärima suure varanduse, mille naine hiljuti päris oma onult Kanadas.

Mees palus kriminaalametniku kaasa tulla, sest et ta kartvat, et naine olevat tõesti eneselt elu võtnud. Ta jutustas ka, et ta kohe pärast kirja saamist on rutanud oma abikaasa majja, kuid vaatamata energilisele koputamisele pole järgnenud mingit vastust. Pärast tekkisid mitmed vastolud sellele kinnitusele. Mees olevat saanud kirja ja testamendi varahommikul, kui ta oli veel voodis; vaatamata sellele oli ta politseijaoskonda ilmudes hoolikalt riietatud, ja isegi ta kaelasidemesse oli pistetud lipsunõel. Ei postimeest, ekspressi ega muud käskjalga pole nähtud majjas, ka puudus ümbrik; mees väitis, et ta olevat selle hävitanud. Naise uksele oli olemas selgelt nähtav, tugev elektrikell, nii et mehei, vastandiiks oma väidetele, polnud mingit tarvidust koputada.

Naine oli tõesti surnud. Ta lamas rahulikult oma voodis ja arst konstateeris mürgitust teatava uimastusaine läbi. Öölaua, voodi kõrval, seisis ka uimastusaine pudel pealkirjaga „Chloral“. Uurimisel selgus, et pudeli sisu ei olnud chloral, vaid palju kangem märk. Tuba otsiti läbi, ja vaibalt leiti tükk peenikest juuksekarva-

jämedust hõbetrati, klaastoru killukesed ja väike viil, nagu neid kasutavad arstid ampullide avamisel süstimiseks. Kuid pritsi polnud leida, kuigi juhul, kui naine oleks teinud endale injektsiooni, see oleks pidanud leiduma korteris. Edasi tehti kindlaks, et kiri, mille mees näitas ette, oli kirjutatud tindiga tindipotist, milline asus laual toas ja oli peaaegu täiesti tühi. Testament oli aga kirjutatud täitesulepeaga. Kirja piinliku uurimise juures võib nimelt ära tunda, et täitesulepea kasutamisel on kiri ühtlane; igakordse sule kastmise tagajärjel muutub kiri teatud ajaks tumedamaks. Ka täitesulepead polnud leida majas, ka tehti kindlaks, et tapetu kunagi pole omanud täitesulepead ja ilialgi pole sellist kasutanud kirjutamisel. Nähtavasti olid kiri ja testament kirjutatud kolmanda isiku juuresolekul, kes võis anda oma täitesulepea. See oletus leidis ka selles tõenduse, et kirjapressi käepidemel võis leida meesterahva kareda käe jälgi suurekstegeva klaasi abil.

Mehele öeldi kindlalt, et kiri ja testament olid kirjutatud sunniviisil, et mitte enesetapmisega, vaid tema poolt toimitud tapmisega on tegemist. Ta tunnistas süü üles. Plaan oli hoolsalt mõeldud läbi. Tema naine olevat mitmel korral teda kutsunud tagasi oma majja, kuid iga kord asjatult. Kui mees sai teada pärandusest, saatis ta oma teenri, belglase Devos'i naise juure. Devos andis naisele sõbralikku nõu, katsuda romantilist abinõu mehe tagasikutsumiseks. Naine pidi kirjutama mehele lahkumiskirja ja talle teatama, et ta tahtvat elust lahkuda. Et anda talle tõendus oma heast südamest, pidavat ta lisama juure testamendi mehe nimele, ja lõpuks, et liigutada mehe südant, pidavat ta lavastama enesetapmiskatse.

Naine talitas nõuande kohaselt ja kirjutas kirja. Kui tint lõppes, laenas Devos talle oma täitesulepea, millega kirjutati testament tema etteütlemisel. Siis võttis õnnetu sisse uimastusrohtu, mida tõi kaasa Devos ja ütles selle olevat täiesti kahjutu. Unine ja väsinud heitis naine voodisse. Hiljem, kui mürk oli mõju avaldanud, ronisid liitlased akna kaudu tuppa ja tapsid naise morfiumi sissepritsimisega.

Kogu plaan oli kuratlikult sepsitsetud. Abikaas-mõrtsukas kaitses ka politsei viia eksiteele.

Kuid niisugused romantilised juhtumid kuuluvad haruldaste hulka. Kriminalistidel on enamaltjaolt tegemist elukutseliste roimariitega, kes toimivad ettevaatlikult ning harva jätavad jälgi. Kriminalistide töö on seetõttu samuti harilik eriteadlase töö, mis tugeb enamaltjaolt õpetlaste-eriteadlaste üksikasjalisele tööle. Need viimased ei külasta isegi teokohta, vaid töötavad laboratooriumis mikroskoobiga, kõige peenemate mõõduriistadega, eriliste reaktiividega ja puht-teaduslikkudel meetoditel.

Võtame näitena kahekordse mikroskoobi, mis on väga otstarbekohane esemete võrdlemiseks, mis omavad äärmiselt täpse, sarnase välimuse. Eriti väärtuslikke tulemusi saadakse sellega relvade identifitseerimisel. Tarvituselolevad relvad ja laskemoon on massi-

artiklid, mis ühtlase valmistamise juures sarnanevad teineteisele nagu kaks tilka vett. Kuidas peab siis kindlaks tegema, millisest torust on lastud välja teatav kuul? Kahekordne mikroskoop annab soovitava tulemuse.

Moodsad relvad omavad kruvisarnase sisemise löike, mis paneb kuuli keerlema oma pikkuse teljes, et kuul jääks lennu vältel stabiilseks. Umbes 100-atmosfäärilise püssirohugaaside surve all saavad relva torukanali löiked muljutud sisse kuuli mantlisse kõigi peensustega. On selge, et väljalastud kuulid annavad ära oma päritolu soonte arvu ja nende iseloomustuse järgi mantlil. Mõned torud omavad neli vintjoont, teised kuus; enamjagu omavad parempoolse löike, kuid mõned ka vasakpoolse; ka vindi kant ja profiil on mõnede firmade juures erisugused. Iga relv omab individuaalseid tunnusi. Tööriist, millega löigatakse sisse kruvijoon, kulub ära töökestel sitkes materjalis, ja seepärast pole iga vintjoon matemaatiliselt täpne nagu teine, iga löige omab mikroskoobiliselt peened omapärasused, mis ilmsiks tulevad küllaldase suurendamise juures. Need omapärasused muljutakse ka kuulile ja viivad, sarnaselt inimekäe sõrmejälgedele, asja tõelisele äratundmisele.

Oletame, et haavatu kehas leiti kuul ja maja läbiotsimisel relv, mille kaliiber sobib mainitud kuuliga. Kas on kuul tegelikult väljunud sellest torust? Selle kindlakstegemiseks lastakse välja leitud relvast samasugune kuul puuvillakaltsudest ning võrreldakse siis seda kuuli kahtluse all oleva kuuliga kahekordse mikroskoobi all. Seal tulevad selgesti esile kõige peenemad kriimustused, mis relvatoru jätnud kuulile. Kuna selliseid sissemuljumiskohti võib võrrelda üksteisega väga teravalt, osutub võrdlus selgeks ja veenvaks.

Tallinna Politsei Spordiringi tegevusest.

P. Steinberg.

Veebruaris 1932 pidas Tallinna Politsei Spordiring oma korraldise aasta-peakoosoleku, millest võttis osa 118 liiget. Ringil oli küll 354 liiget, kuid on arusaadav, et ametikohused ei luba kõiki ilmuda koosolekule.

Füüsilise tubliduse arendamise otstarbel oli liikmetele korraldatud Kaitseliidu ja E.S.S. „Kalevi“ võimlates harjutustunnid, üheksa tundi nädalas. Väärrib nimetamist juba teist aastat teotsev politseis teenivate naisametnikkude võimlemisgrupp, mis viimasel ajal kavatseb energilisemalt tegutsema hakata, saades ringi juhatuse lahkkel nõusolekul õpetajaks prl. K. Topmann'i. Ei puudunud ka võimlemistunnid vanematele (üle 35 a.) ametnikkudele, millest osavõtt alul oli õige elav, kuid hiljem vaibus. Käsipalli, eriti võrkpalli alal saavutati häid tagajärgi, mistõttu ringi võrkpallimeeskond pani end täielikult maksma teiste, käsipalli alal tegutsevate seltside hulgas.

Laskealal on edukalt arendatud liikmete laskeoskust. Võisteldi Helsingi politseiga väljapandud karikale, kus ringi meeskond tuli juba teiskordselt võitjaks. Ringi juures asutati ka veel laske-sektsioon, mis omakorda püüdis ergutada liikmeid intensiivsemale tegevusele laskealal.

Esmakordselt leidis aset ringi liikmete vaheline malemängu võistlus, mis kujunes hulgalise osavõtu juures päris huvitavaks. Samuti tehti algust tennismänguga, soetades selleks vastavad abinõud j. n. e. Ka see ala leidis rohket liikmeskonna poolehoidu ja osavõtt oli väga elav.

Peale selle korraldati kursusi ja võistlusi suusatamises, ujumises, kergejõustikus, jalgrattasõidus ning võeti osa teiste seltside poolt korraldatud võistlustest mitmesugustel aladel.

Suuremateks sündmusteks ringi elus olid veel veebruaris 1931 korraldatud peoõhtu Estonias ringi orkestri mõjurikkal kaasaaitamisel ja juunis 1931 asetleidnud loterii-allegri, mis õnnestus hästi, tänu politseiametkonna naisperele. Tänu seltskonna vastutulelikkusele saavutas ring peaaesjalikult nendest kahest ettevõttest oma aastase tulu, kuna liikmemaksudest saadud summa on võrdlemisi väike. Nii määrati liikmemaksuks 1932 peale eelmise aasta eeskul 1 kroon.

Kassaaruande järgi oli üldine sissetulek 1931 kr. 8240,82, arvatud juure ülejääk eelmisest aastast kr. 3995,18, seega kogusummas kr. 12236. Väljaminekuid oli aasta jooksul kr. 6484,69, millest suurem osa kulus võimlate üüriks, võistluste auhindadeks ja laskeasjanduse edendamiseks. Seega oli ülejääk 1. jaanuariks 1932 kr. 5751,31, milline saldo saavutatud äärmise kokkuvõidlikkuse läbi tulevikuks, sest edaspidi ei ole ringil üldise majandusliku kitsikuse tõttu kuigi häid väljavaateid.

1932 tegevuskavas on nähtud ette: jätkata seniseid kehalise kasvatus harjutusi, propageerida ning edendada nii liikmeskonnas kui ka terves politseiametkonnas sportlist liikumist üksiku isiku, politseiametniku, füüsilise tubliduse tõstmise ja arendamise sihiga; arendada ametkonnas laskeoskust, korraldades sel alal võistlusi ja harjutusi; korraldada kursusi ning võistlusi suusatamises ja ujumises; korraldada iga-aastane jaoskondade-vaheline käsipallimängu võistlus rändauhinnaile; korraldada malemängu võistlus 1932 meistri nimele. Edendada endises suunas kergejõustikku, tennismängu, jalgrattasõidu sporti ja raskejõustikku. Kava läbi viimisel tarvisminevate kulude katteks kavatakse ring korraldada suvel ringi liikmete kaasabil loterii-allegri ja sügisel endiste aastate eeskul kontsert-balli.

Peakoosolek valis üksmeelselt ringi auliikmeteks Tallinna-Harju prefekti V. Rotenbork'i, abiprefekti V. Sihle ja pr. A. Sihle, kes ringile on näidanud üles tänuväärt teeneid mitmel alal. 1932. aastaks valiti ringi juhatusse: abiprefekt V. Sihle, kom. A. Plink, kom. K. Tamm, kom. K. Türk, kom. E. Freudenstein, abikom. J. Eiskop ja van.-as. J. Ernits. Revisjonikomisjoni valiti kom.

A. Gutmann, kom. J. Seren ja van.-kordn. Zupsman. Ringi varahoidjaks valiti konstaabel P. Steinberg.

Järgnesid esindajate valimised mitmesugustesse organisatsioonidesse; nii valiti: E. P. K. Liitu esindajateks abidir. J. Sooman, prefekt V. Rotenbork, abiprefekt V. Sihle, kom. K. Tamm, abikom. J. Eiskop, konstaabel P. Steinberg, kom. E. Freudenstein, kom. A. Gutman, kom. E. Sernov, van.-assist. J. Ernits, prl. L. Leesik, ametn. E. Klumberg, allkonstaabel A. Ausman, prl. E. Ott ja van.-kordn. Zupsman. Eesti Laskurliitu valiti abiprefekt V. Sihle, assist. E. Schüts, konst. Aaman, assist. Siirman, kom. E. Freudenstein, konst. E. Sihv, van.-assist. J. Ernits ja kordn. Mugra. Eesti Spordi Keskliitu valiti abiprefekt V. Sihle, konst. P. Steinberg, kants.-am. Vassi, allkonst. Ausman ja ametn. Klumberg. Peale nende valiti veel esindajaid Talvespordiliitu, Käsipalliliitu ja Ekraveliitu.

Päris rõõmuga võib konstateerida fakti, et Tallinna Politsei Spordiring on aja jooksul tõusnud üheks elujõulisemaks organisatsiooniks politseiametnikkude organisatsioonide hulgas, mida soodustab rohke liikmeskond ja heatahtlikkus ringi juhatuselt.

Salakaubaveost Saksa lääne piiril.

R. Kuusk.

Praegust ajajärku ja olukorda Euroopas võib vist suurema eksemplusega nimetada salakaubavedajate tegevuse õitseajaks: iga päevaga kõrgenevad tollid üksikutes Euroopa riikides, monopoli süsteemi sisseseadmine ja laiendamine ja teised sarnased meie aega iseloomustavad nähted majanduse alalt toovad endaga paratamatult kaasa salakaubaveo suurenemist ja salakaubavedajate arvu kasvu. Näiteks sellele, kuidas mõjuvad tollide kõrgendamised ja teised sarnased hädabinõud salakaubaveole, on Saksamaa lääne piir.

Salakaubaveo keskuseks sellel piiril on vana kuulus Aacheni linn, mis asub nüüd, s. o. pärast Versailles rahulepingut nii hästi Hollandi kui ka Belgia piiride läheduses. Kui päeval kõndida Aacheni ilusas ümbruses, siis on raske kujutella, et siin käib ööseti tihti sõda elu ja surma peale: kuulid vinguvad, mõni ametnik või salakaubavedaja langeb surmavalt haavatuna maha, salakaup jääb maanteele, salakaubavedajad põgenevad — ja jälle valitseb sügav rahu Aacheni ilusas ümbruses. Nii see kestab päevast päeva ja nüüd juba aastast aastasse. Kuid kas meie põhja rannal on lood teissugused?

Salakaupa veetakse kõnesoleval piiril palju, väga palju. Seda näitavad igapäevased ametiasutuste aruanded kinnivõetud salakaubavedajate ja konfiskeeritud salakauba kohta. Nii, näiteks, kõlab ühe päeva aruanne kokkuvõetult järgmiselt: peeti kinni kaks isikut 6000 belgia sigaretiga; üks meesterahvas 1000 sigaretiga; üks auto Duisburgist 65000 sigaretiga ja 1264 sigaretipaberi raamatukesega;

üks salakaubavedajate jõuk Stolbergist 30000 sigaretiga, 7½ kg. kohviga, 10 kg. suhkruga, 3½ kg. tubakaga ja 27 kg. maisiga; salakaubavedajate jõuk Aachenist 27000 sigaretiga; kaks salakaubavedajat 11000 sigaretiga; kolm salakaubavedajat 7900 sigaretiga. Kõik loeteldud konfiskeerimised ja areteerimised sündisid 24 tunni jooksul. Oletame, et see oli eriti õnnelik päev ametnikkudele ja „must päev“ salakaubavedajatele, kuid siiski — see arv on kohutavalt suur. Ja kui palju salakaubavedajaid veel pääsis õnnelikult üle piiri? Kui palju kraami õnnestus siiski veel tähelepanematult toimetada siseriiki?

Ei möödu ühtki päeva kõnesoleval piiril, kui ei juhtu salakaubavedajate areteerimisi ja salakauba konfiskeerimisi, mis näitab kui võrd intensiivselt sel piiril teotsetakse: nii salakaubavedajate kui ka ametivõimude poolt. Nii loeme kokkuvõetult ühe teise päeva aruandest: peeti kinni kuueliikmeline salakaubavedajate jõuk 84000 sigaretiga ja 4 kg. šokolaadiga, või jälle: „kui salakaubavedajad, kes autoga tahtsid toimetada salakaupa üle piiri, nägid, et neil enam ühes autoga pääsu ei ole, vähendasid nad auto sõidukiirust ja hüppasid auto täiel sõidul autost maha ning kadusid,“ „Birkesdorfis tabati ühes läbilastud autos raskelt haavatud mees, kes on pärit Dürenist ja teotseb salakaubavedajana,“ „eile pärast lõunat kell 17 leiti Rimbürgeri veski juurest kaheksa-aastase J. C. laip, kes uppus tunaeile Vurmi jõkke põgenemisel tolliametnikkude eest“, ja lõpuks (ja sarnaseid näiteid võiks tuua lõpmatuseni): „Ametnikud lasksid vahet pidamata möödakihutava auto pihta, kuid sellele vaatamata läks salakaubavedajatel korda põgeneda, kusjuures maha jäi 48 kohast läbilastud auto. Viimasel istus 3 meest, kes nähtavasti kõik said haavata, kuid siiski veel põgeneda suutsid“.

Saksa võimud võitlevad innukalt salakaubaveo vastu, suurendades koosseise ja teotsetes halastamatult salakaubavedajate vastu. Kuid siiski ei näi viimaste arv vähenevat, vaid koguni suureneb: igal ööl minnakse piirile, igal ööl kostab laskmisi, igal ööl veetakse salakaupa.

Süüdi kõnesoleval piiril valitsevas olukorras on peale kõrgete saksa tollide veel piiri iseloom. Seal kasvab tihe mets, mis võimaldab põgenemist ja varjamist; pealegi on Aacheni linn lähedal, ja kui keegi salakaubavedajatest on pääsnud kord linna, pole temal enam midagi karta: salaurkaid on nii palju, häid tuttavaid ja sõpru niivõrd külluses, et panipaiga puudust pole karta. Ka muidu soodustavad piirijooned salakaubavedu. Osalt on, näiteks, Belgia ja Saksamaa vahel maantee Saksa piirides, kusjuures Belgia piir algab maanteekraavist. Salakaubavedajal on tolliametniku tulekul vaja ainult üle kraavi hüppata, et pääseda Belgia territooriumile ja seega tabamisest ning karistusest.

Harilikult veetakse salakaupa jala üle piiri. Siiski on viimasel ajal hakatud tarvitama ka jalgrattaid ja — suuremate „ettevõtjate“ poolt — autosid. Salakaubavedajad saavad alati oma eesväikese eelposti, kes siis tolliametnikke tähele paneks ja tulesig-

naalide või hõiskamiste abil juhiks vedajate tähelepanu varitsevale hädaohule. Tihti tehakse ka nii (kui tahetakse üle piiri vedada suurem hulk kaupa), et eelpostile antakse väike pakk salakaubaga. See eelpost peetakse tolliametnikkude poolt kinni, otsitakse läbi jne. — ja vahepeal jõuab salga peaosa tähelepanematult üle piiri. Isegi naised ja lapsed on hakatud kasutama salakaubaveoks. Lapsed ja naised võetakse kaasa selleks, et siis, kui tuleb põgenemine tolliametnikkude eest, need naised ja lapsed jookseksid ametnikkude ja salakaubavedajate vahele ja takistaksid laskmist. Tolliametnikkudele on need võtted aga juba teada ja nad seavad oma tegevuse sellele vastavalt sisse.

Nagu tähendatud, kasutavad suuremad jõugud autosid, millega sõidetakse piirini ja veetakse salakaupa sisemaale. Tolliametkonda on hakatud varustama mootorratastega, et edukamalt võidelda salaveo vastu. Tolliametnikud peavad aga mootorratastel sõites olema ettevaatlikud, kui nad ei taha teenistuse ohvrina kuskile läbilastud peaga lamama jääda.

Mida sellel piiril veetakse salakaubana? Peaasjalikult sigarette, sigarillosid, tubakat, sigaretipaberit ja kohvi. Hinnavahe soodustab salakaubavedu. Nii, näiteks, maksab 1000 belgia sigaretti 9—15 saksa marka, sama kauba eest saadakse Saksamaal 20—30 saksa marka. Kuid mitte üksi teenistusvõimalused ei avatle inimesi salakaubavedajate võrku, vaid ka, nagu mitmed salakaubavedajad ülekuulamisel on seletanud, see n. öelda romantika, mis on ühenduses selle kuriteoga, nii et isik, kes kord on hakanud salakaubavedajaks, ei saa enam sellest „ametist“ lahti. Ja see on usutav, sest ega rahvas vist küll kuskil maailmas ei põlga salakaubavedajaid; nemad pole rahva silmis kurjategijad, vaid ausad inimesed.

Saksa lääne piiride läheduses olevad linnad on salakaupa täis: igal sammul näeb isikuid, kes astuvad ettevaatlikult akende, kinoplaatide jne. ees seisvate meesterahvaste juure ja küsivad tasase häälega: „Kas Teie ei soovi osta belgia sigarette? Hea kaup ja odav!“ Ka need „jällemüüjad“ on nii ettevaatlikud, nii kogenud, et nad harva satuvad inimesega kokku, kes neid toimetab ametivõimude kätte.

Lahtede õiguslikust seisukorrast.

J. Kaiv.

Meri võib tungida enam või vähem sügavale maa sisse. Ta kujundab seega lahti, reide ja sadamaid. Need mere sakid võivad olla tekkinud looduslikult, nagu see on lahtede juhul, kuid võivad olla ehitatud ka kunstlikult, nagu see on sadamate ja vahel ka reidide juures.

Lahe nimetust (inglise bay, prantsuse baies, golfes, saksa Baien ja Buchten) on tarvitatud mitmeti. Nii näiteks ei või olla kahtlust, et Mehhiko laht (Gulf of Mexico), Bengali laht (Bay of Bengal) on vaid geograafilised nimetused. Kuid on vähemaid maasse ulatuvaid

meresoppe, mille suhtes riigid nõuavad täit suveräniteedi õigust ja mille suhtes seetõttu on palju vaidlusi. Käesolevas kirjutises mõistame lahtede nimetuse all just niisuguseid vähemaid, looduslikke veekogusid.

Juba vanematest aegadest lahed on arvatud seisvat rannariigi võimuga lähedases seoses. Rannariigi suveräniteedi õiguste teooria arenemisega rannavete suhtes on veel kindlamaks muutunud vaade, et lahed alluvad piiramatult rannariigi suveräniteedile. Seda vaadet põhjustab see asjaolu, et siin langeb ära see põhjus, mis tingis territoriaal mere suhtes piirama rannariigi õigusi, nimelt teiste riikide laevade, õigustatud huvi sõiduvete kasutamise alal (süütu läbisõidu õigus). Lahtede kasutamise suhtes võib tulla kõne alla vaid nende laevade huvi, mis tahavad külastada rannariiki. Peale selle võib mainida veel merehädajuhtusid. Sellepärast arvatakse, et rannariik võib siin teostada oma võimu piiramatul kujul.

Kui niisugused veekogud arvatakse piiramatult alluvaks rannariigi suveräniteedile, siis on loomulik, et ulgumere ja lahe vahel peab olema veeriba, kus rannariigil on piiratud suveräniteedi õigus. Seda territoriaalmerd tingivad siin samad kaalutlused, mis on üldse mõõduandvad territoriaal mere tunnustamiseks.

Nende juriidilise seisu selgitamisel võiksime lahed jaotada kahte gruppi: 1) lahed, mis on ümbritsetud ühe riigi territooriumist, ja 2) kahe või rohkema riigi territooriumist ümbritsetud lahed.

Peatume eeskätt esimest liiki lahtede juures.

Varemate õigusteadlaste arvates tuli teha vahet vähemate ja laiemate lahtede vahel. Esimesed arvati kuuluvat sellele riigile, kelle territooriumist nad olid ümbritsetud, teised aga sarnastati täielikult *ulgumerele*. Niisuguse küsimuse lahenduse leiame Grotiuse ja Vatteli juures. Nad püüdsid üles seada siin rohkem täpset ulatust. Nii väljendas Vattel, et vähemateks lahtedeks, mille peale võib laieneda rannariigi omandusõigus, tuleb lugeda niisugused, mille avausi on võimalik kaitsta. Kohaldades sama põhimõtet, mis territoriaalvetele, leiab ta, et rannariigi territooriumi osaks tuleb lugeda niisugused meresakid, mille avausi katab rannal olevate kahurite laskekaugus. See Vatteli seisukoht leidis palju pooldajaid isegi XIX sajandil. Kuna aga kahurite laskekaugus edenes ja seega pidi muutuma ka lahtede õiguslik seisukord, siis hakati otsima kindlamat määra. Leiti, et otstarbekohasem on lahtede liigitust läbi viia nende avauste kindlaksmääratud mõõtude järgi. Autorid ei lepi kokku selle laiusse kohta. Enamus võtab oma arvutuse aluseks territoriaalvete kolmemeremiilise laiuse. Nad loevad territoriaalveteks niisuguseid lahti, mille avause laius on alla territoriaalvete kahekordse laiuse, s. o. alla kuue meremiili. Nii arvavad muu seas Oppenheim, Westlake, Wilson ja Tucker.

Teised autorid asuvad seisukohale, et territoriaal mere laiuse aluseks võtmiseks ei ole põhjust kõnesolevas küsimuses. Nad määravad lahtede liigitamise kriteeriumiks kümnmereemiilise avause laiuse. Seda vaadet toetavad näiteks Barclay, Lawrence ja Rivier.

Viimane ütleb selle kohta: „Lahed, kuigi nad ümbritsetud ühe riigi territooriumist, tuleb lugeda vabaks mereks, kui nende avaus on selleks liiga lai, et teda võiks kaitsta rannalt; tunnustatakse kaunis üldiselt, et ta on niisugune, kui kallaste vahe ületab kümme meremiili“.

Niisuguse laiuse aluseks võtmine tundus liig vabalt võetuna. Teda katsuti põhistada seega, et lahed ei paku üldisele laevasõidule huvi. Lisati veel juure, et kümnemeremiiline kaugus on see, kus harilikult ilmaga võib ühelt kaldalt näha teist.

Rahvusvahelise õiguse instituut, kes oma 1894. aasta reglamendis tunnustas territoriaalvete kuuemeremiilise laiuse, võttis selle järelalusena sama reglamendi art. 3 lahtede liigitamise aluseks lahtede avause kaheteistmeremiilise laiuse. Lahed, mille avause laius ületab selle kauguse, tuleb sarnastada ulgumerega.

Proponeeriti veel üht lahendusviisi. Nimelt katsuti aluseks võtta inimese nägemisvõimet. Arvati, et tuleb lugeda territoriaalseks niisugused lahed, kus avause juures ühelt maaninalt võib palja silmaga näha teisel kaldal asuvaid inimesi ja asju.

Riikidevahelistes lepingutes leiame peale mõne erandi lahtede liigitamises avause kümne meremiili laiuses.

Fauchille (*Traité de droit international public*, Paris, 1925, t. I, deux partie, lhk. 376) arvab, et praegu võiks teaduses kui ka riikidevahelises lepinguõiguses maksvat seisukohta ühe riigi territooriumist haaratud lahtede suhtes vormuleerida järgmiselt: 1) Lahed, mille merepoolne avaus ei ületa kümnet meremiili, kujutavad rannariigi territooriumi ja alluvad täielikult selle riigi suveräniteedile. 2) Need lahed aga, mille avaus ületab selle kauguse, tuleb lugeda vabaks mereks.

Peab tähendama, et riikide varem praktika, eriti enne 1839. a., mil Suur-Briti ja Prantsusmaa vahel sõlmiti kalapüügileping, milles esmakordselt käsitleti lahtede territoriaalsuse küsimust ja kus esmakordselt võeti aluseks lahtede avause kümnemeremiiline laius, ei käinud ülaltoodud põhimõtete järgi. Kuigi kümnemeremiiline laius tunnustati kahepoolsetes lepingutes, ei võtnud riigid kaugeltki täielikult omaks neid põhimõtteid üldiselt. Selles suhtes võiks eriti mainida Inglismaad ja Ameerika Ühendriike.

Inglismaa vaatles juba kaua aega tagasi tema suveräniteedile alluvatena neid mere rannaäärseid osi, mida lahtist merest eraldas maaninast maaninani tõmmatud mõtteline joon (from headland to headland), vaatamata sellele, kui kaugel üks maanina teisest ka ei asuks. Niisuguseid territoriaalseteks tunnustatud mereosi nimetati Inglismaal King's Chambers. Sellelt vaatekohalt ei ole Inglismaa loobunud kuni viimase ajani. Nii teatas inglise kindralprokurör Haagi kohtu ees 1910. aastal Uue-Meremaa kalapüügi vahekohtu asjas, et Suur-Briti ei ole kunagi loobunud oma nõuetest King's Chambers suhtes. Fauchille toob siiski ette mõned juhud (op. cit. lhk. 377), kus paistab, et Inglismaa siiski ei ole pidanud kinni headlandi ja King's Chambers teooriast.

See inglise headlandi teooria leidis esialgu poolehoidu ka Ameerika Ühendriiges. Nii nõudsid Ühendriigid selle vaatekoha põhjal endale Cheseapeake lahte, mis on kaksteist meremiili lai. Hiljem aga loobusid Ühendriigid sellest teooriast. Uue-Meremaa kalapüügi asja puhul Haagi kohtus toetasid Ühendriigid vaadet, et rannariigi jurisdiktsiooni õigus võib laieneda vaid nendele lahtedele, mille avause laius ei ületa kuut meremiili.

Paistab, et seda maainade teooriat pooldas ka tsaariaegne Venemaa kuni hilisemate aegade ni. Nii oli 1887. a. vahilaevale „Murman“ antud juhtnöörides öeldud, et P.-Jäämeres Rõbatzi poolsaart ümbritsevad kaks lahte kuuluvad Vene vetesse, kusjuures nad olid piiratud vastavalt 25- ja 28-kilomeetrilise joonega Jakobselni suust Niemetzky maaninani ja teiselt poolt Zõp-Nonaloni Jelenitsky maaninani. Sama seisukoht on väljendatud 1893. a. vahilaevale „Najesdnik“ antud instruksioonis. Tsaariaegne Venemaa käsitles alati Soome ja Riia lahte oma territooriumi osana.

Samasugust praktikast võiks tuua ette ka teiste riikide suhtes. Nii luges Rootsi sel ajal, kui Soome kuulus temale, Botnia lahe oma mereks.

Peale selle riikide praktika, mis läheb lahku enam-vähem ülaltunnustatud põhimõttest, mille järgi territoriaalseteks võib lugeda lahti, mille avaus ei ületa kümnet meremiili, peab märkima, et mitmed riigid kui ka autorid tunnustavad veel n. n. ajaloolisi lahti. Nimelt arvavad nad, et mõned lahed tuleb lugeda alluvaks neid ümbritseva riigi suveräänidele, vaatamata nende laiusele. Need on suured lahed, mille territoriaalset iseloomu on tunnustatud nende pikaajalise, riikide poolt aktsepteeritud kasutamise ning kombe alusel. Sarnase ajalooliste lahtede definitsiooni annab näiteks Westlake. Niisuguseid ajaloolisi lahti tunnustas ka Rahvusvahelise õiguse instituut oma 1894. a. regramendis. Võttes lahtede territoriaalsuse kriteeriumiks nende avause 12-meremiilise laiuse, lisab ta juure, et territoriaalseteks tuleb lugeda ka suuremad lahed, kui nende territoriaalsus järeldub „nende püsivast ja igivanast kasutamisest.“

Nüüd vaatleme niisuguseid lahti, mis ümbritsetud mitme riigi territooriumist. Siin võib olla kaheksugune olukord: 1) lahe avause äärsed kaldad võivad kuuluda kahele riigile; 2) lahe avause kaldad kuuluvad ühele riigile, lahe maapoolse osa kaldad kuuluvad aga ühele või mitmele teisele riigile.

Teaduses kui ka riikide praktikas leiame siin kaheksuguse teooria.

Ühe järgi tuleks teha vahet niiviisi, et lahed, mille avause laius ületab kümme meremiili, tuleb lugeda lahtiseks mereks, mis aga alla selle, need territoriaalseteks. Niisugune lahendus põhjendab vaatel, et lahe iseloom ei tohiks oleneda teda ümbritsevate riikide arvust. Viimaste õigused kogusummas ei tohi rohkem anda, kui juhul, kui on tegemist vaid ühe riigiga. Siin tekib küsimus, kuidas neid rannariigi õigusi jaotada kõnesoleva mitme rannariigi vahel. Mõned arvavad, et laht kuulub igale rannariigile vastavas osas.

Teised selle vastu aga väidavad, et need õigused kuuluvad kõigile rannariigele koos, et viimased on niisugusel korral kaassüveräänid.

Teise teooria järgi tuleb lugeda mitme riigi territooriumist ümbritsetud lahed lahtiseks mereks, vaatamata kas nende avause laius üle või alla kümne meremiili. Selle vaate pooldajad põhjendavad seda seega, et kõnesoleval juhul on olukord analoogiline ookeaniga ühenduses oleva sisemerega, et niisugune lahendus on tingitud merede vabaduse põhimõttest.

Ajalooliste lahtede teooriat on kohaldatud niisuguste mitme riigi territooriumist ümbritsetud lahtede suhtes, samuti nagu ühe riigi maa-alasse tungivate lahtede suhtes.

Lõpuks tuleb peatuda lahtede territoriaalsuse mõiste selgitamisel. Nimelt kerkib küsimus, kas territoriaalne laht tuleb lugeda rannariigi veteks, s. o. täiel määral alluvaks tema suveräniteedile, nagu mannergi, või tuleb territoriaalse lahe veed sarnastada territoriaalmeretele.

Autorid ei ole selles asjas ühel arvamusel. Mõned neist, näiteks Oppenheim, arvavad, et ei ole vahet territoriaalmerete ja lahtede vahel. Autorite enamus aga asub seisukohal, et territoriaalsed lahed erinevad territoriaalmerest *) selle poolest, et nad kujutavad rannariigi vesi. Viimase vaate võttis omaks ka Rahvusvahelise õiguse instituut oma 1898. a. reglamendis, mis käsitleb laevade ja laevapere režiimi välissadamates. Samale seisukohale on asunud ka inglise jurists.

Võttes kokku enam-vähem üldiselt tunnustatud vaateid võib lahtede seisukorda iseloomustada järgmiselt:

Lahed, mille avaus on alla kümne meremiili ja mis ümbritsetud ühe riigi territooriumist, kui ka niisugused lahed, mis tuleb lugeda ajaloolisteks, kusjuures viimaste suhtes ei mängi osa avause laius, kujutavad rannariigi territooriumi; kõik teised lahed tuleb lugeda lahtiseks mereks.

Sellel vahetegemisel on tähtsus kahes suunas: esiteks, rannariigi õiguste suhtes lahe vete üle ja teiseks, territoriaalmerete rannapoolse joone määramisel, millest arvata tema laius.

Kui lahe veed on rannariigi territooriumiks, siis on rannariigil õigus kitsendamatu oma tahtmise järgi anda eeskirju laevasõidu, kalapüügi ja jurisdiktsiooni alal. Vaba mere osana on nad aga nii rahu- kui ka sõjaajal lahti kõigi riikide laevadele ja nende kohta maksab merede vabaduse põhimõte (vt. „E. Politsei“ — Riigivõimust ulgumerel).

Juhul, kui laht tuleb lugeda rannariigi territooriumiks, tuleb territoriaalmerete laius arvata mitte maakaldast, vaid joonest, kus lõpevad territoriaalse lahe veed. Kui laht aga kujutab vaba mere osa, siis tuleb territoriaalmerd arvata harilikust maakaldast.

Kokkuleppele neis küsimusis ei jõutud ka Haagi 1930. a. rah-

*) Territoriaalmerete õiguslikust seisust — vt. „E. Politsei“ eelmised numbrid.

vusvahelise õiguse kodifikatsiooni konverentsil. Kuna territoriaal-mere õigusliku seisu kohta jõuti enam-vähem kindlatele seisukohtadele, leiame lahtede küsimuses vaid konverentsi alamkomisjoni ettekande. Selles ettekandes on lahtede suhtes öeldud järgmist:

„Lahe juures, mille kaldad kuuluvad ühele riigile, arvatakse territoriaal-mere laius sirgest joonest, mis tõmmatakse risti üle lahe suu. Kui lahe suu on laiem kui kümme miili, tõmmatakse joon lahe suule niisugusest kõige lähemast punktist, kus avaus ei ületa kümme miili“.

Seletuskirjas selle juurde on muuseas väljendatud: Arvatakse, et sellest algjoonest, mida pakuvad ranna kõverused, ei saa pidada kinni kõigis olukorras. Kui on tegemist meresakiga, mille avaus ei ole lai, siis tuleb niisugune laht lugeda sisevete osaks. Arvamused läksid lahku selle kohta, missugune laius võtta lahe avause aluseks. Paljud delegatsioonid avaldasid arvamust, et sisevete iseloom tuleks anda niisugustele lahtedele, mille avaus ei ületa kümme meremiili; risti üle lahe tuleks tõmmata kahe kõige rohkem väljatungiva punkti vahel mõtteline joon ja niisugune joon oleks aluseks territoriaal-mere laiuse arvutamisel. Kui lahe avaus ületab kümme miili, tuleb see joon tõmmata mere poolt arvates esimesel punktil, kus lahe avaus ei ületa kümme miili. See süsteem on muuseas võetud tarvitusele Põhjamere 1882. a. 6. mai kalapüügi konventsioonis. Teised delegatsioonid olid nõus lahtede vesi käsitlema sisevetena vaid siis, kui territoriaal-mere vööd puutuvad kokku lahe avause juures, teiste sõnadega, kui lahe avaus ei ületa territoriaal-mere kahekordset laiust. Riigid, kes pooldasid territoriaal-mere kolmemiilist laiust, väitsid seetõttu, et avaus ei tohiks ületada kuut meremiili. Enamus delegatsioonidest leppis kümnemiilise laiusega tingimusel, et samal ajal võetaks vastu niisugune seisukoht, mille järgi ei tuleks lugeda lahtedeks niisuguseid merekõverusi, mis ei ulatu kuigi sügavalt mandrisse.

Kuid neid süsteeme võiks siiski kohaldada praktiliselt ainult siis, kui rannariigid teevad meremeestele teatavaks, kuidas nad peavad mitmesuguseid meresakkisid käsitlema.

Viimaseks otstarbeks esitas Ameerika Ühendriikide ja Prantsuse delegatsioon kumbki oma kava.

Meie merekaubandusse puutuvast seadusandluses ei leidu eeskirju, milles oleks lahti käsitletud sisevetena. Nagu nägime eelmistes kirjutistes territoriaal-mere kohta, tuleb meil maksva seaduse järgi territoriaal-mere laius arvata mandri rannast.

Ainukeste aktidena, kus korraldatakse tegevust lahtedel, võib nimetada kalapüügi määrusi, nii Põllutöoministeriumi määrused kalapüügi korraldamiseks (RT 59/60 — 1924), Põllutööministri määrus Matsalu lahes kalapüügi korraldamise kohta (RT 42 — 1927) ja Põllutöoministeriumi kalapüügi korraldamise määrus (RT 38 — 1928). Kuna nendes määrustes ettenähtud piirkonnad ei ulatu väljaspoole territoriaal-mere piiri, nii ei saa neid siiski vaadelda lahtede territoriaalsust puutuvate aktidena.

Saksa distsiplinaarseadustik ja meie eelnõu.

E. Karjahärm.

Kuna meil distsiplinaarõiguse reform on juba kauemat aega päevakorral, mille arvatavasti tulevane, s. o. V Riigikogu paneb maksma, siis pole üleliigne lähemalt tutvuda Kohtu- ja Siseministriumis väljatöötatud distsiplinaarseadustikuga. Sel puhul ei oleks huvituseta tutvuda põhimõtetega, kuidas distsiplinaar karistusele ja ametniku õiguste kaitsele vaadatakse mujal maailmas. Seepärast vaatleme allpool, kuidas on arenenud distsiplinaar karistuse määramine Saksamaal ja tutvume seal seni maksvusel olnud ja uue distsiplinaarseadustiku ning meil äsjavalminud distsiplinaarseadustiku eelnõuga.

Kõigepealt toome lühidalt Saksamaal seni maksvusel olnud distsiplinaarseadustiku ning vaatleme distsiplinaar karistusi, nende määrajaid ja distsiplinaar protsessi.

I. Distsiplinaar karistused on: a) korralduskaristused: hoiatus, noomitus, rahatrahv; b) ametist kõrvaldamine, mis võib toimuda kas karistusena teise ametisse ümberpaigutamise või teenistusest vallandamisega.

II. Distsiplinaar karistuse määrajaks on: a) ülemused, kes võivad määrata ainult korraldustrahve, ja b) distsiplinaar kohtud, kellel on õigus määrata igasuguseid distsiplinaar karistusi.

Distsiplinaar kohtud on: esimeses astmes distsiplinaar kambrid, mis koosnevad kolmest kohtunikust ja kahest ametnikust, ja teises astmes distsiplinaar koda (Reichsdisziplinarhof). Viimane koosneb üheteistkümnest liikmest, kellest kohtuesimees ja kaks liiget peavad olema kõrgema riigikohtu (Reichsgericht) liikmed; kaks liiget peavad olema riiginõukogu liikmed ja ülejäänud kuus liiget — ametnikkude seisusest. Kohtuliikmed määrab riigipresident kolmeks aastaks.

III. Distsiplinaar protsess on kas vormipärane või mitte vormipärane.

Mitte vormipärase distsiplinaar protsessi kohaselt sünnib korralduskaristuste määramine ülemuste poolt. Enne karistuse määramist tuleb ametnikule anda võimalus seletuse andmiseks temale süükkandavatest asjaoludest. Edasikaebe instantsideks on siin kõrgemad ülemused. Edasikaebe tähtaeg — kolm kuud.

Ametist kõrvaldamist võib distsiplinaar korras määrata ainult distsiplinaar kohtute poolt ja vormipärase distsiplinaar protsessi korras. Vormipärane distsiplinaar protsess koosneb kirjalikust eeluurimisest ja suusõnalisest avalikust kohtuistungist, mille teatavatel juhtudel võib kas täiesti või osaliselt kinniseks kuulutada. Eeluurimist toimetab vastava ametiala kõige kõrgema asutuse (die oberste Reichsbehörde) poolt määratud ametnik. Sama asutus määrab ka ametniku, kes täidab prokuratuuri ülesanded.

Eeluurimine koosneb süüdistatava ja tunnistajate ülekuulamisest. Pärast eeluurimise lõppu otsustab selle ala kõrgeim asutus uurimise tulemuste põhjal kas piirduda korralduskaristuse määramisega või anda asi distsiplinaarkambri otsustada. Viimasel juhtumisel antakse süüdistatavale ärakiri süüdistusaktist.

Distsiplinaarkambri istungil sünnib asjaarutamine kriminaalprotsessile analoogilises korras. Otsusele võivad edasi kaevata nii süüalune kui ka prokuratuuri ülesandeid täitev ametnik. Edasi-kaebe tähtaeg on neli nädalat. Selle aja jooksul peab olema teatatud otsusetegijale, distsiplinaarkambrile, et edasi kaevatakse. Kaebuse põhjenduseks on veel kahenädalane tähtaeg. Mõlemaid tähtaegu võidakse veelgi pikendada. Asjaarutamine distsiplinaarkojas sünnib samas korras kui distsiplinaarkambriki. Distsiplinaarkoda arutab asja sisuliselt (ja ka vormiliselt) ja võib otsustada, kas kaebealune õigeks mõista ning distsiplinaarkambri otsus kinnitada, või kaebealusele vähem karistus määrata ja otsus tühistada ning uuesti arutamiseks anda kas samale või mõnele teisele distsiplinaarkambrile. Distsiplinaarkoja otsused on lõplikud ja kohe seadusejõulised.

Selline on lühidalt senine kord. Edasi vaatleme nüüd samas järjekorras (karistused, kohtud, protsess) Saksa uut distsiplinaarseadustikku.

I. Uues seadustikus on karistused jäänud endiseks, arvatud välja ümberpaigutamine, mida ei ole nähtud ette karistusena. Selle asemele on toodud uus karistus — palgavähendus, mida samuti ainult vormipärase protsessi korras võib määrata. See karistus seisab selles, et ametniku palka vähendatakse teatava murdosa võrra (ülemäär — üks viendik) ja kauemalt viieks aastaks.

II. Mis puutub distsiplinaarkohtutesse, siis on tähendatud uues seaduses, et need on sõltumatud ja alluvad ainuüksi seadusele. Senises seaduses ei olnud seda otsekohe väljendatud. Distsiplinaarkambrid — esimese astme kohtud — koosnevad esimehest ja neljast kaasistujast, neist üks kohtunikkude ja kolm ametnikkude hulgast. Eesistuja peab olema kohtunik. Ametnikest kaasistujad peavad olema vähemalt 30 aastat vanad. Neist peab üks kuuluma kõrgemate, üks keskmiste ja üks alamametnikkude hulka.

Distsiplinaarkoda koosneb eesistujast ja kolmest kohtunikust ja kahest ametnikkude kaasistujast. Viimastest peab üks kuuluma samasse või võrdsesse teenistusallasse kui kaebealunegi. Eesistuja, tema asetäitja ja kohtunikest kaasistujad peavad olema kas kõrgema riigikohtu või — administratiivkohtu liikmed.

Kohtute koosseisu moodustamisega on tehtud suur edusamm sellega, et kohtuliikmete hulka peab kuuluma üks, kes samasse seltskonna ja kutsesfääri kuulub kui kaebealunegi ja nii temast paremini võib aru saada.

Kaebealuse teenistuslikud ülemused, kellel distsiplinaarkorras karistamise õigus, ei või olla kohtuliikmeks. Samuti ei või alluv ametnik olla kohtuliikmeks oma teenistusliku ülemuse süüteo aru-

lamisel. Samuti on kaebelusel õigus nõuda, põhjusi esitamata, et samasse ametkonda kuuluvad kohtuliikmed tema asja arutamisest kõrvaldataks.

Nagu senigi nii ka uues seadustikus on jäetud distsiplinaar-asja algatamine distsiplinaarülemuse otsustada; uudiseks on määrus, et ametnik ise võib nõuda, et teda distsiplinaarkorras vastutusele võetaks. Keeldub ülemus seda tegemast, siis peab ta ametniku nõudmisel teatama põhjendatud otsuse, et puudub alus vormipärase distsiplinaarprotsessi alustamiseks. Seega on antud ametnikele võimalus vabastada end põhjendamatuist kahtlustusist. Distsiplinaarülemuse otsustada on samuti jäetud, kas pärast eeluurimise lõppu anda asi distsiplinaarkambrile edasi või mitte. Ka võib ülemus juba distsiplinaarkambrile üleantud asja tagasi võtta, kui asi seal veel otsustamata. Igatahes on selleks vaja süüdistatava nõusolek.

Eeluurimist toimetava ametniku määrab uue seadustiku järgi vastava distsiplinaarkambri esimees, mitte aga enam ülemus nagu seni. Seega on kõrvaldatud asja algataja ülemuse mõju juba eeluurimise staadiumis. Eeluurimist toimetava ametniku tegevuse vastu tõstetud kaebuste üle otsustab samuti distsiplinaarkambri eesistuja.

III. Mis puutub distsiplinaarprotsessi, siis on uues seadustikus seda normeeriv osa senisest palju täielikum.

Mittevormipärane protsess näeb ette, et karistust võib määrata alles pärast süüdistatava seletuse ärakuulamist. Viimase nõudel tuleb talle anda võimalus mitte ükski kirjaliku, vaid ka suusõnalise seletusega esineda. Karistamise otsus peab olema kirjalik ja põhjendatud ning tuleb süüdistatavale toimetada kätte. Kaevata võib selle otsuse peale järgmisele ülemusele kahe nädala jooksul. On aga karistuse määrajaks esimeses instantsis juba kõrgeim vastava ametiala ülemus, siis võib sellele otsusele kaevata edasi kahe nädala jooksul distsiplinaarkojale. Viimane ei või raskendada karistust.

Vormipärane distsiplinaarprotsess annab süüdistatavale õiguse asja igasuguses seisukorras tarvitada kaitsja abi (seni võis ta seda teha alles pärast asja üleandmist distsiplinaarkambrile), samuti ka tutvuda aktiga ja sellest teha ärakirju. Ainult erandjuhtudel võidakse sellest keelduda ja seda ka ainult kuni eeluurimise lõpetamiseni. Eeluurimise protsessi on viidud parteiavalikkuse põhimõtte, s. o. nii prokuratuuri ülesandeid täitev ametnik kui ka süüaluse kaitsja tuleb kutsuda süüaluse ülekuulamise juurde ja ühes viimasega kõigi uurimise toimingute juurde, arvatud välja läbiotsimised; neil on õigus igal ajal avaldada pretensioone eeluurimise toimetamisviisi ja korra kohta, esitada küsimusi tunnistajaile, asjatundjatele j. n. e.

On eeluurimine lõpetatud, antakse akt prokuratuuri ülesandeid täitvale ametnikule. Viimane annab selle omakorda edasi asjaalgatajale asutusele. Viimane võib asja lõpetada, kui leiab, et selles puuduvad süüteo tunnused või et on küllalt, kui karistada

korraldustrahviga. Otsustab ta aga asja anda edasi distsiplinaarkambrile, siis antakse süüdistatavale ja tema kaitsjale ärakiri süüdistusaktist, mis peab sisaldama eeluurimise resultaate kirjelduse. Süüdistatav peab saama süüdistusakti ärakirja vähemalt seitse päeva enne kohtuistungit.

Kui senise korra juures protsessi raskuspunkt lasus kirjaliku eeluurimise materjalil ja kohtuistungil otsustati peamiselt aktide põhjal, siis on uues seadustikus, vastavalt modernsetele vaadetele, antud kohtunikule võimalus moodustada oma otsus suusõnalisel kohtulikul arutusel selgunud asjaolude põhjal.

Kohtuotsus tuleb kuulutada välja ja nimelt nii, et enne kantakse ette otsuse vormel ja alles siis selle põhjendused. On süüdistatav kohal, tuleb talle selgitada edasikaebe kord. Rahatrahvide määramisel on antud võimalus neid nõuda sisse osakaupa. Samuti on vastavalt modernsetele vaadetele nähtud ette tingimisi karistus. Katseaeg võib olla kõige rohkem viis aastat.

Edasikaebamise tähtajaks distsiplinaarkambri otsusele on nähtud ette üks kuu. Distsiplinaarkoda arutab asja samas korras kui distsiplinaarkambergi. Tähelepanu väärib norm, et distsiplinaarkoda, kui ta asjas leiab põhjused, mis õigustavad otsuse muutmist süüdistatava kasuks, need peab arvesse võtma, kuigi edasikaebuses otsuse selle osa vastu pole väidetud. Distsiplinaarkoja otsus ei või muuta distsiplinaarkambri otsust süüdistatava kahjuks, kui edasikaebus oli antud ainult viimase või tema kaitsja poolt.

Lõppeks näeb uus seadustik ette võimalused distsiplinaarprotsessi uuendamiseks, mis seni puudusid. Ühes protsessi uuendamise võimalusega on võetud üles süütuult karistatute kahjude tasumine. Ka see küsimus on uues seadustikus üksikasjaliselt normeeritud. Kõik teenistustasud, mis karistatul on jäänud saamata, tuleb talle tasuda. Vabastatu jääb esialgu reservi, võib aga nõuda, et talle pension määrataks.

Need on lühidalt tähtsamad põhimõtted, millele rajatud Saksa uus distsiplinaarseadustik. Ühtlase joonena käib kogu seadustikust läbi püüe, kindlustada ka distsiplinaarasjus raskemate karistuste määramisel täiesti objektiivset, ülemuse mõjutusest vaba asja otsustamist.

Meie seaduseelnõu koosneb 47 paragrahvist, mis jagatud üksikute alade järgi 5 peatükki.

Esimene peatükk käsitleb üldeeskirju. Kõigepealt lahendatakse selles peatükis küsimus, mis on üldse distsiplinaarsüütegu. Edasi käsitleb esimene peatükk distsiplinaarsüütegude eest määratavaid karistusi. Distsiplinaarkaristused on: 1) noomitus; 2) vali noomitus; 3) rahatrahv; 4) teenistuskohalt tagandamine. Punktides 2—4 loendatud karistused kantakse teenistuskirja.

Rahatrahv määratakse 1—100 kroonini, igatahes mitte üle süüdlase poolekuu palga. Edasi määratakse, et rahatrahvi võidakse pidada kinni ka riigiteenija pensionist. Teenistuskohalt

tagandamise karistust võidakse ühendada keeluga pidada kuni ühe aasta kestel samasugust või kõrgemat teenistuskohhta (§ 6).

Distsiplinaarkohustuste kandmisest võib süüdlase tingimisi vabastada (§ 8), kui ta varem ei ole karistatud teenistusalalise süüteo eest kohtu poolt või distsiplinaarkorras vähemalt valju noomitusega. Saadab tingimisi vabastatu aga katseaja kestel korda uue distsiplinaarsüüteo, mille eest teda karistatakse vähemalt valju noomitusega, siis pööratakse täitmisele ka endine karistus.

Distsiplinaarkaristused ei kuulu koostamisele distsiplinaar- ega kriminaalkaristustega; ainult teenistuskohalt tagandamine kustutab teiste distsiplinaarkaristuste täitmise.

Riigi- ja omavalitsusametnikule, kes ühe aasta kestel, arvates distsiplinaarkaristuse ärakandmisest, või arvates teenistusalalise süüteo eest määratud kriminaalkaristuse ärakandmisest, korda saadab uue distsiplinaarsüüteo, võib karistusi ühe astme võrra suurendada (§ 13). Kui aga riigi- või omavalitsusteenija ühe aasta jooksul korda saadab distsiplinaarsüüteo korduvalt (seletuskirja järgi on korduva all mõeldud vähemalt kaks korda) ja kui leitakse, et säärane kordumine tõendab süüdlase mittevastavust tema teenistuskohale, siis võidakse selle süüteo eest ettenähtud karistuse asemel määrata teenistuskohalt tagandamine kas ühes teenistusõiguse kitsendusega või ilma (§ 14).

Eelnõu teine peatükk käsitleb distsiplinaarsüütegusid ja nende eest määratavoid karistusi. Selle peatüki lähem tsiteerimine viiks pikale, kuid siiski tahaksin mainida eelnõu teise peatüki § 30. Selle paragrahvi järgi võidakse karistada ka selliste teenistuskohuste või nende täitmise korra rikkumise või täitmata jätmise eest, mis ei ole nähtud ette kriminaalseadustikus ega ka praegu vaatluse all olevas distsiplinaarseadustikus. See on universaalne paragrahv, mis võimaldab palju.

Eelnõu kolmas peatükk distsiplinaarvõimust. §§ 31—33 järgi distsiplinaarvõim kuulub:

1) Riigikontrollnõukogu liikmete suhtes — Riigikontrolörile;
2) muude riigiteenijate suhtes — ametisse nimetajale ülemusele;
3) omavalitsuste nimetatavate teenijate suhtes — vastavale valla- või alevivanemale, maavalitsuse esimehele või linnapeale;

4) valla- ja alevivalitsuse liikmete, sekretäride ja teiste valla- ja alevivolikogude poolt valitavate teenijate suhtes — kohaliku maavalitsuse esimehele;

5) linnavolikogult valitavate linnaomavalitsuse teenijate suhtes, arvatud välja maa- ja linnavalitsuse liikmed, — linnapeale;

6) maa- ja linnavalitsuse liikmete suhtes — Kohtu- ja Siseministrile. Viimane võib karistusi määrata ka teistele omavalitsuse esinduskogude poolt valitavatele teenijaile.

Õppejõududele määratakse karistused (§ 33):

1) alg- ja täienduskooli õppejõududele — vastava maa-, linna- või vähemusrahvuse kulturomavalitsuse koolivalitsuse juhataja poolt;

2) kesk- ja kutsekoolide ning kõrgemate õppeasutuste ja kõigi riigikoolide õppejõududele — Haridus- ja Sotsiaalministri poolt, kusjuures viimane võib ka karistusi määrata p. 1 tähendatud õppejõududele.

3) Põllutöoministeriumile alluvais koolides määrab karistused Põllutöominister.

Neljas peatükk käsitleb distsiplinaarasjade toimetamist. Distsiplinaarasi algatakse võimu poolt, kes on õigustatud karistama. Enne karistuse määramist on ta kohustatud nõudma süüdistatavalt seletust, määrates selle esitamiseks 1—7-päevase tähtaja. Tarbekorral võib ta koguda ka teisi andmeid; kohustatud ta selleks ei ole. Karistamise otsus tuleb teha kirjalikult ja põhjatatult.

Karistamise otsuse peale võib süüdimõistetule kaevata karistuse määranud ülemast vahenditult kõrgemale ülemusele 3 päeva jooksul, arvates otsuse süüdimõistetule kuulutamise päevast. Linnapea ja maavalitsuse esimehe suhtes loetakse kõrgemaks ülemuseks Kohu- ja Siseminister. Kõrgema ülema otsusele võib süüdimõistetule kaevata Riigikohtu kriminaalosakonnale kassatsiooni korras 7 päeva jooksul, arvates temale otsuse kuulutamise päevast. Ühes kaebusega esitatakse kassatsiooni kaitsjon 10 krooni suuruses. Distsiplinaarkorras süüdistataval on õigus tutvuda distsiplinaartoimetusega nii karistust määrajate ülemate juures kui ka Riigikohtus, kuid kaitsja kaudu esinemine on lubatud ainult Riigikohtus. Asjarutamise Riigikohtus sünnib kinnisel istungil.

Jõusse astunud otsus saadetakse täide karistuse määraja ülema korraldusel. Süüdistatava lahkumine riigi- või omavalitsusteenistusest ei takista distsiplinaarsüüteo asja toimetamist, otsustamist ega karistuse kandmist teenistuskirja. Süüdistatava või karistatu lahkumine teenistusest enne karistuse täideviimist vabastab tema karistuse kandmisest, kuivõrd see karistus selleks ajaks on veel täide viimata. Astub aga karistatu enne ühe aasta möödumist uuesti riigi- või omavalitsusteenistusse, siis viiakse kandmata jäänud karistus täide.

Distsiplinaarkorras määratud karistusi võidakse kergendada või nende kandmisest vabastada ainult armuandmise korras.

Eelnõu viies ja viimane peatükk kõneleb seadustiku maksamahkamisest, mis toimub § 47 järgi ühes kriminaalseadustikuga.

Vaatleme, mis on distsiplinaarsüütegu? Selles küsimuses, nagu selgub eelnõu seletuskirjast, on eelnõu koostajad asunud seisukohale, et „üldiselt on kõik riigi- või omavalitsusteenija väärted, millega rikutakse teenistuse huvisid, teenistus- või distsiplinaarsüüteod, mis ainult teatavatel, kriminaalseaduses ettenähtud juhtudel muutuvad kuritegudeks; ja seepärast ei ole distsiplinaarseadustik üksikute teenistusalaliste väärtegade suhtes oma iseloomult mitte erand vastavatest kriminaalseadustiku eeskirjadest, vaid ümberpöörduvalt — üldmäärus, mille erandiks on kriminaalseaduse paragrahvid, mis käivad riigi- või omavalitsusteenijate kohta.“ Kuigi selline vaade distsiplinaarõigusele õigusteaduses varem omas pool-

dajaid, siis uuemal ajal on mitmed nimekad riigiõiguslased teisel arvamusel. Kriminaalõiguse ülesandeks on üldise õiguskorra kaitsmine; distsiplinaarõiguse vahetuks ülesandeks pole üldise õiguskorra kaitsmine, vaid tema ülesandeks on rahuldada riigi erahuvi, omandada kohusetruu ja laitmatu teenija skond. Distsiplinaarkaristus ei ole karistus üldise õiguskorra rikkumise eest, vaid ainult abinõu korra alalhoiuks riigiaparadais. Selles mõttes on distsiplinaarõiguse määrused, nagu tabavalt tähendab riigiõiguslane Laband, analoogilised eraõiguslike teenistuslepingute määrustega, mis näevad ette tingimused, mille alusel tööandjad võivad vallandada või korraldustrahve määrata oma teenijaile. Nagu iga erateenija teenistusse astumisega alistub neile määrustele, nii ka riigi- või omavalitsusteenija alistub vastavasse teenistusse astudes sellisele korraldus- või distsiplinaarvõimule.

Peale selle näib aga, et distsiplinaarseadustiku koostajate eelpooltähendatud seisukoht viib neid vastollu meie Põhiseaduse määrustega. Sest kui distsiplinaarsüüteod on üks liik üldisest õiguskorra rikkumisest, siis peab nende karistamine meie Põhiseaduse VI peatüki määruste järgi kuuluma kohtute kompetentsi, sest ainult kohtud võivad teostada meil õigusemõistmist. Seadustiku eelnõu järgi on aga distsiplinaarsüütegude eest karistajaiks ülemused ning alles kassatsioonikorras võib pöörduda kohtu poole.

Distsiplinaarsüütegude eest määratavate karistuste suhtes on eelnõu koostajad läinud kaugemale Vene distsiplinaarseadustiku eelnõu koostajaist (distsipl.-sead. aluseks on võetud 1898. a. valmistatud distsipl.-sead. eelnõu). Viimaste arvamuse järgi ei tule distsiplinaarkaristusi märkida teenistuskirja (arvatud välja teenistusest tagandamine), sest distsiplinaarkaristus on ainult korralekutsumise abinõu, ja kui ta sellisena on täitnud oma otstarbe, siis pole mingit tarvidust tema teenistuskirja kandmisega jätta igaveseks ajaks musta plekki.

Rahatrahvi võidakse määrata 1—100 kroonini, kuid mitte üle poolekuu palga, kuid miks mitte kõrgemale ametnikele poole kuu palk pole määratud maksimumiks. Ka on järjekindlusetus riigiteenija pensionist trahviraha kinnipidamine. Distsiplinaarkaristuse otstarve on, nagu juba tähendatud, korra loomine riigiaparadais. On aga teenija sellest aparadist eemaldunud, siis kaotab karistus oma otstarbe ja ei ole mingit vajadust teda enam täide viia.

Ka on eelnõu koostajad teenistusest tagandamise küsimuses läinud kaugemale Vene seaduseelnõu koostajaist. Viimased nägid ette sellise võimaluse ainult raskemate süütegude mitmekordsel kordumisel: Meie eelnõu järgi on aga kõige tühisema süüteo, näit. hiljaksjäämisel, kahekordsel kordumisel tagandamine võimalik.

Distsiplinaarvõimu suhtes asusid Vene seadustiku koostajad seisukohale, et ametnikku tuleb kaitsta ülemuse omavoli eest; seepärast olid selles kõige raskemate distsiplinaarkaristuste määrajateks vastavad distsiplinaarkomisjonid. Ainult kergemaid karistusi

võisid määrata ülemused. Kõnealoleva eelnõu koostajad on seda küsimust kaalunud ja jõudnud otsusele, et distsiplinaarasju võib lahendada kodusel viisil. Seepärast jõudnudki komisjon otsusele, et distsiplinaarvõim tuleb anda ülemusele. Seda enam, et seega seatakse tasakaalu ülemal lasuvad kohustused tema õigustega ning alls siis võivad ülem olla vastutav ka alluvate teenistusalaalse tegevuse korralikkuse eest.

Edasi on seletuskirja järgi tahetud anda võimalus kaevata igale otsusele nii sisuliselt (apellatsioon-) kui ka kassatsioonikorras. Esimeses astmes karistuse määrajaks riigiteenijaile on ametisse määrav ülemus. Põhiseaduse § 60 p. 2 järgi Vabariigi Valitsus määrab teenistusse nii kodanlised kui ka kaitsevæametnikud, kuivõrd see eriseadusega pole pandud teistele organitele. Need eriseadused on seni veel suuremalt osalt ilmutamata. Kuid selge on, et Vab. Valitsus määrab ametisse terve rea kõrgemaid ametnikke. Seadustik ega seletuskiri ei selgita lähemalt, kas on nende ametnikkude suhtes valitsus esimeses astmes karistuse määrajaks ülemaks, ja jaataval korral, kes on see järgmine kõrgem ülemus, kellele sisulise kaebusega võib esineda. Samuti tekib küsimus, kas on Vab. Val. ministrite, kui esimeses astmes distsiplinaarkaristuste määrajate kõrgem ülem, kellele võib sisuliselt kaevata esimeste otsuste peale ja kas Vab. Val. otsused käivad Riigikohtu kontrolli alla, kuigi kassatsioonikorras.

Võõrastama panevad ka liig lühikesed edasikaebe tähtajad. Peaaegu kõigi riigiteenijate kohta on ametisse määraja ülemus Tallinnas. Seega peab kaebus tema (ülema) otsusele kolmandal päeval olema pärast otsuse kuulutamist Tallinnas. Samasugune lugu on kassatsiooni tähtajaga. Ei saa ju iga ametnik ise hakkama kassatsioonikaebuse kirjutamisega, vaid tuleb pöörduda juristi poole. Viimane peab tutvuma materjaliga ja kõik see on tihti 7 päeva jooksul võimatu läbi viia. Nii on edasikaebamise kord tehtud väga raskeks, kui mitte otse võimatuks.

Eeltoodust paistab selgesti, milline vahe on Saksa distsiplinaarseadustiku ja meie dists. eelnõu vahel, kuid lõpuks lubatagu mulle veel tõmmata paar iseloomustavat paralleeli nende seadustikkude vahel. Saksa distsiplinaarseadustik suundub põhimõttele, et distsiplinaarsüütegude otsustamine peab olema vaba igasugusest ülema mõjutusest, et võimaldada täiesti objektiivset asja lahendust. Meie distsiplinaarseadustikust käib aga punase joonena läbi põhimõte, et kõik distsiplinaarasjad otsustab ülemus.

Viimane seisukoht ei tohiks mingil tingimusel jääda püsima. Meie ei pea eeskujuks võtma ja selles suunas veel edasi arendama eelnõu, mis koostatud umbes 35 aastat tagasi Vene riigi ametnikkude tarvis, vaid peame võtma eeskujuks need põhimõtted, mis vastaksid modernsetele vaadetele ning mis oleksid kooskõlas viimase aja kiirtempolise elusammuga.

Omavalitsuste teenistuses seisvate isikute karistamisest distsiplinaarkorras.

Oskar Angelus.

Kohtu- ja Siseministeeriumi administratiiv-osakonna poolt toimetatud omavalitsuste revideerimistel on paljudel kordadel tulnud ilmsiks omavalitsuste teenistuses seisvate — nii valitavate kui ka määratavate — isikute väiksemad eksimused maksvate seaduste ja määruste vastu. Sääraste hulka kuuluvad näiteks: õigeaks ajaks protokollide, aruannete jne. mitteesitamine, põhjendamatu viivitus teenistuskohuste täitmisel, hooletu järelevalve alluvate ametnikkude ja teenijate teenistuskohuste korraliku täitmise järele, teenistusallises kirjavahetuses ebaviisaka tooni ja väljendite tarvitamine, teenistusest puudumine mõjuva põhjuseta, teenistuse alal ülemuse, riigi- või omavalitsusasutuse kohusliku nõudmise mittetäitmine, arvepidamise korra vastu eksimine (kui pole tegemist kriminaalkuriteoga), asjatoimetistega, dokumentidega jne. hooletult ümberkäimine, Perekonnaseisu seaduse ja selle põhjal väljaantud juhtnõude vastu eksimine; siis muidugi veel võimulialdus ja võimuteostamatus, mis saadetud korda ettevaatamatuse tõttu ja millest ei järgnenud tähtsat kahju valitsemiskorrale, riigi, omavalitsuse või erahuvile.

Kui need ja sarnased eksimused on mõne omavalitsuse asjaajamise, arvepidamise ja perekonnaseisuasjade ajamise viinud korratusse olekusse, mis näitab, et vastava omavalitsuse mõni ametnik (näiteks vallas — vallasekretär) ei suuda ega oska korraldada asju, on vastav ametnik või ametnikud tagandatud ametist ministri otsusega, kas lõplikult või ajutiselt kuni kohtuotsuseni, rippuvalt sellest, kas vastava isiku saab maksva korra järgi lõplikult ametist tagandada või ei.

Juhul, kui leitud korratused pole veel hädaohtlikud omavalitsuse elanikkude heaolule ja kui on näha, et vastavad ametnikud oskavad ajada asju ja võib loota, et nad seda revideerimise tulemuste tagajärjel hakkavad tegema, on vastavad ametnikud ministri otsusel antud kohtu alla ametist tagandamata.

Kui korratused pole kuigi suured ja nende ulatus on väike, on vastavatele ametnikkudele ministri korraldusel antud tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks; sarnasel korral ei ole neid ametist tagandatud ega kohtu alla antud.

Eelkirjeldatud sammud korratuste vastu võitlemiseks omavalitsustes ei näi aga kõigiti otstarbekohastena ja seda järgmistel põhjustel.

Nagu juba tähendatud, ei saa kõiki omavalitsuse teenistuses seisvaid isikuid lõplikult ametist tagandada, osa neist võib anda kohtu alla, tagandades neid ajutiselt kuni kohtuotsuseni ametist. Kohus, kes ei saa välja minna praktilistest kaalutlustest, näiteks sellest, et kohtu alla antud isik tegelikus omavalitsuse töös takistab ja

halvendab seda tööd omavalitsuse ja elanikkude kahjuks, vaid võib otsuseid teha ainult seaduse §§-ide alusel, määrab tihti omavalitsuse teenistuses seisvaile isikule revideerimistel ilmsikstulnud puuduste eest õige tühise karistuse, näiteks, noomituse, võttes arvesse mitmesuguseid asjaolusid, peamiselt seda, et kohtu alla kirjeldatud üleastumiste eest antud omavalitsuste teenistuses seisvad isikud tunnistavad oma süü üles, ja et meil maksvates veneaegsetes seadustes on üldiselt nähtud ette väikesed karistused eelloetletud üleastumiste eest. Isik saab noomituse, tuleb omavalitsuse töö juure tagasi elanikkude suureks imestuseks ja pahameeleks, nagu seda tõendavad mitmed elanikkude kaebused ministeeriumile, milles süüdistatakse küll kohtuid, ministeeriumi, küll kohalikke omavalitsusi. Kodanik ei saa aru, et isik, kelle tööd ta igapäev nägi, keda ta igapidi teab ja kes tema suureks rõõmuks ometi kord oli sunnitud lahikuma, saab õige mehena tagasi ja teotseb nagu varemgi; ja kodanik otsib siis süüdlasi, olles veendunud, et mingi asutus, mõni teine isik on süüdi säärase olukorra tekkimises, aga mitte seadus.

Teiselt poolt koormab tunduvalt säärase asjade ajamine meie üldkohtuid. Näitena võiks tuua süüteoasju Perekonnaseisu seaduse ja selle juhtnööride vastu eksimuste alalt. Kohtu-uurijal tuleb selleks, et eeluurimine läbi viia, üle kuulata hulk isikuid, kellele, näiteks, erileheküljed perekonnaregistris vastava omavalitsuse perekonnaseisumetniku süü läbi on avamata või on peetud puudulikult. Ja selle suure, palju aega nõudva töö tulemus on lõpuks noomituse kohtu poolt. Vastav ametnik jääb kohale edasi ja toimetab tihti, nagu revideerimised seda tõendavad, endist viisi, s. o. lohakalt ja hoolelt, nii et ta uue revideerimise tagajärjel jälle satub kohtu alla ja jälle saab noomituse.

Kolmandaks, revideerijad on asetatud mõne revideerimise puhul täbarasse seisukorda: vastava ametniku eksimused pole nii suured, et teda nende eest anda kohtu alla — kuigi on ette teada, et kohus määrab karistuse (kuigi tühise), kuid vaikides minna mööda neist eksimustest, tähendab korratuste süvendamisele kaasaaitamist. Halb aga on, et ainult tähelepanu juhtimine eksimustele ja puuduste kõrvaldamiste nõudmine on kahjuks tihti ainult järelevalveasutuse käeliigutus, mida ta peab tegema, mis ei anna aga mingisuguseid tagajärgi. Ka pole maavalitsustel ja veel vähem administratiiv-osakonnal võimalik üht ja sama omavalitsust mitu korda järgemööda revideerida ametnikkude vähese arvu tõttu.

Ometigi on vaja võidelda korratuste vastu, mis meie omavalitsustes kahjuks kaunis laialdaselt on võtnud maad. Ei arvestata seadusi, määrusi ega korraldusi, talitatakse nii, nagu süda soovib; parimal juhul kõneldakse ja kirjutatakse ainult meie halvadest seadustest, kusjuures unustatakse, et need „halvad seadused“ on enamaltjaolt meie oma tehtud, ja et seadust peab austama ka siis, kui ta paistab halvana: eluvõõrana, tumedana või midagi muud sarnast. Pealegi on sarnane vaade väga subjektiivne: seadus, mis ühele näib halvana, on teise arvates otse eeskujulik, ega meil as-

jata ei öelda, et seal, kus on kaks juristi koos, on kolm arvamust ühe ja sama juriidilise küsimuse kohta. Kõige halvem on see, et meil kahjuks on levind vaade, et demokraatlikus riigis polegi nii vaja seaduse järgi käia, pealegi kus see riik meie oma loodud on. Tsaari seadusi tuli austada, vähemalt täita, oma seadustega pole see asi nii kuri!

Eespoolkirjeldatud raskustest ja sellest ebasoovitavast olukor-
rast saaks üle, kui oleks võimalik omavalitsuste teenistuses seisvaid
isikuid — nii valitavaid kui määratavaid — karistada distsiplinaar-
korras. See tee aitaks tunduvalt kaasa kiiremini kindla korra loomi-
sele neis omavalitsustes, kus see kord veel puudub, see tee vähen-
daks märksa kohtute tööd, see tee peaks olema vastuvõetav just
omavalitsuste teenistuses seisvatele isikutele enestele, keda ei tuleks
anda väiksemate väärtegade pärast kohtu alla, mis toob alati kaasa
raskusi, sekeldusi, ärritusi jne., rääkimata sellest, et kohtu alla and-
mine heidab varju isiku peale.

Kuid praegu maksva korra järgi järelevalveasutus ei saa distsi-
plinaarselt karistada omavalitsuste teenistuses seisvaid isikuid.
Riigikohus on mitmel korral seletanud, et järelevalveasutus ei ku-
junda ülemust omavalitsusasutuste suhtes ja et tal järelikult puu-
dub distsiplinaarkaristamise õigus (N. s. § 69 märkus), sest Omava-
litsuse ajutise järelevalve seaduse (RT 78 — 1919) § 10 põhjal on
1866. a. Vallakogukonna seaduse § 34, kui maksvale seadusele vas-
tukäiv, oma maksvuse kaotanud (Riigikohtu otsus nr. 49/1923, Riig-
ikohtu andmin.-osak. t. nr. 198¹/1924, nr. 200¹/1925, nr. 229¹/1925).

Kõigil neil kaalutlusil tuleks, minu arvates, kiires korras maks-
ma panna distsiplinaarkaristuse seadus omavalitsuse teenistuses seis-
vate isikute suhtes. Kardan, et sellele arvamusele võidakse vaadata
omavalitsustegelaste peres kui võimuahnitsemisele keskasutuse või
vähemalt selle üksikute ametnikkude poolt. Nagu tähendatud, vii-
vad aga just puht-praktilised kaalutlused sellele arvamusele ja —
keskasutuse ametnikud, on juba sellega harjunud, et neile heidetakse
ette võimuahnitsemist, elu mittetundmist, kroonujoont ja muud
kurja, nii et neil ses suhtes on paks nahk. Igakord, kui soovitakse
omavalitsuse alal viia läbi mõni uuendus, mis asjatundjate (mitte su-
gugi ainult keskvalitsuse ametnikkude) arvamusel lihtsustab, kergen-
dab või paremini korraldab tööd või teisiti on otstarbekohane, lei-
dub omavalitsustegelasi, kes asja üle kurjustavad. On loomulik, et
kõigile ei saa head teha, et kõikide soovidele ei suuda keegi vastu
tulla ja samuti et see, kes midagi ei tee, ka kellegi vastuseisu välja
ei kutsu. Kuid seda ei saa arvestada.

Pearaskus terves küsimuses seisab muidugi valitavate
ametnikkude distsiplinaarkorras karistamises. Tekib küsimus: kas
säärane karistamine on kooskõlas Põhiseaduse ja teiste maksvate
seadustega.

Kuna riigivõimu teostatakse Põhiseaduse järgi kohtadel oma-
valitsuste kaudu, kuna pole mingit kahtlust selles, et riigiametnikke
võib distsiplinaarkorras karistada vastavate seaduste alusel ja kor-

ras (küsimus seisab siin ainult selles, kas arestiga karistamine distsiplinaarkorras on kooskõlas Põhiseaduse § 8), kuna riigiametnikke tegelikult ka distsiplinaarkorras karistatakse, siis ei saa kahelda selles, et omavalitsuste teenistuses seisvad isikud peavad ühistel alustel riigiametnikkudega kuuluma distsiplineerimisele. Sellele seisukohale asus üldiselt ka distsiplinaarseadustiku ümbertöötamise põhimõtete ülesseadmiseks määratud erikomisjon, mis tuli kokku 13. novembril 1927 ja kuhu kuulusid: Kohtuminister, kohtukorralduse komisjoni liikmed, riigikohtunikke, Riigikogu liikmeid, Linnade ja Maaomavalitsuste Liitude esindajad kohtupalati vanema esimehe juhatusel.

On õige, et väljatöötatud ja Vabariigi Valitsusele esitatud distsiplinaarseadustiku eelnõus on nähtud ette ka omavalitsuste teenistuses seisvate isikute karistamine distsiplinaarkorras, kuid küsimus on, millal sellest eelnõust saab seadus. Eelnõu töötati kodifikatsiooniosakonna poolt välja juba 1926. aastal ja saadeti sama aasta lõpul Vabariigi Valitsusele esitamiseks Riigikogule. Riigikogu kriminaalseadustiku erikomisjon võttis eelnõu kolmel lugemisel vähemate muudatustega vastu ja esitas selle Riigikogule vastuvõtmiseks. Seal otsustati aga oktoobrikuus 1927 jätta eelnõu päevakorrast välja. Selle tagajärjel võeti eelnõu Riigikogust tagasi ja arutati seda veel kord Kohtu- ja Siseministeeriumis ning töötati ümber vastavalt vahepeal päevakorrale kerkinud küsimustele ja seisukohtadele. Siis esitati eelnõu ümbertöötatud kujul uuesti Vabariigi Valitsusele, kust ta praeguse Riigikogu volituste lõppemise tõttu edasi ei saadetud.

Asi aga on kiire, tuleb katsuda nii ruttu kui võimalik tervendada omavalitsuste elu, tuleb hävitada selles elus neid pahesid, mis sinna on tekkinud, tarvitades selleks ka sarnast abinõu nagu seda on distsiplinaarselt karistamine. Omavalitsuste prestiiž on meil langenud ja just paljude omavalitsuste teenistuses seisvate või seisnud isikute süü läbi — Omavalitsused on aga meie rahvale liig kallid, liig südame lähedal selleks, et lasta nende prestiiž mõnede isikute väärtedude tõttu alla minna.

Seepärast oleks, minu arvates, ülim aeg välja töötada omavalitsuste teenistuses seisvate isikute distsiplinaarseadustik, mis oleks ajutine ja kaotaks maksvuse üldise distsiplinaarseadustiku maksamahakkamisel. Muidugi tuleks see seadus rajada veidi teistele põhimõtetele kui praegu maksev kord riigiametnikkude suhtes. Peaks nähtama ette edasikaebe kord (nagu seda näeb ette distsiplinaarseadustiku eelnõu) ja distsiplinaarkaristuste määramine peaks sündima kõrgemate võimude, näiteks, Kohtu- ja Siseministri, linnapeade ja maavalitsuste esimeeste poolt. Ei tohi unustada, et tegemist on mitte ainult määratud, vaid nimelt ka valitud isikutega.

Abieluakti kokkuseadmisest.

T. Teder.

Kui perekonnaseisuametnik ei leia takistusi abielu registreerimiseks (vt. „Eesti Politsei“ nr. 2 — 1932. — „Perekonnaseisuametniku kohuseist abiellumisteadaande vastuvõtmisel“) või kui kohus on temale selle kirjutanud ette (Perekonnaseisu seaduse § 42), seab ta kokku poolte ja vähemalt kahe tunnistaja juuresolekul abielusõlmimise akti (Prs. s. § 44).

Abielu registreerimiseks peavad abielluda soovijad ilmuma vähemalt kahe tunnistajaga perekonnaseisuametniku juurde (Prs. s. j. § 38). Väljaspool perekonnaseisuametniku ametiruumi võidakse abielu registreerida ainult siis, kui arstitunnistusega on kindlaks tehtud, et peigmees või pruut raske elukardetava haiguse pärast on takistatud ametiruumi ilmumast (Prs. s. j. § 40 märkus). Niisugusel juhtumil ilmub perekonnaseisuametnik kokkulepitud ajal abiellujate juurde. Kui väljaspool ametiruumi abieluregistreerimine tekitab perekonnaseisuametnikule kulusid, tuleb kulud pooltel kanda; kuna muidu abieluakti koostamine sünnib kodanikule tasuta (Prs. s. § 20).

Prs. s. juhtnõotide § 5 (RT 48 — 1926) põhjal registreerib perekonnaseisuametnik abielud selleks eriti pidulikult korraldatud ametiruumis, kus perekonnaseisuametnikul on kaleviga kaetud laud ning istekohad külalistele. Laua kalevist kate on sinist värvi. Aju-tiselt kuni selle muretsemiseni on lubatud tarvitada ka punast või rohelist värvi. Ei ole omavalitsustel selleks kohast ruumi, registreeritakse abielud vastava omavalitsuse volikogusaalis.

Igatahes tuleb perekonnaseisuametnikul selle eest hoolitseda, et samas ruumis abielusõlmimise ajal ei leiaks aset teised toimingud.

Registreerimine sünnib niivõrd, kui seda ruum võimaldab, avalikult. Isikud, kes oma ülespidamisega või teisel viisil segavad registreerimise talitust või võivad rikkuda selle pidulikkust ning tõsistust, tuleb kõrvaldada.

Kõrvaliste isikute juuresolek ei ole keelatud, kuid kõrvaliste isikute õigust osa võtta abieluregistreerimisest ei ole olemas, seepärast võib perekonnaseisuametnik, kui abielluda soovijad avaldavad sellekohast soovi, paluda kõrvalisi isikuid lahkkuda.

Perekonnaseisuametnik loobub abieluakti kokkuseadmisest, kui abielluda soovijad ei ole abieluregistreerimise pühaduse ja tõsidusega kooskõlas olevas seisukorras, näiteks ei ole sobivas riietuses (klouniülikonnas), on kohale ilmunud purjus jne.

Abieluakti kokkuseadmisel peavad mõlemad abiellujad isiklikult ja ühel ja samal ajal kohal olema.

Abielu ei või sõlmida teatava eritingimusega või teatava aja peale. Näiteks „ja“ sõna ei või anda tingimusega, et kavatsesetav abielu ainult siis hakkab maksuma, kui kaasavara on tõusnud teatava suuruseni, või kui kodanlisele abieluregistreerimisele järgneb kiriklik jne.

Perekonnaseisuametnikul ei ole lubatud mitut paari korruga registreerida. Perekonnaseisu seadus ja selle seaduse juhtnöörid ei tunne mitme paari abielu registreerimist. Iga abieluregistreerimine peab kujutama enesest perekonnaseisuametniku iseseisvat, eraldatud ametitegevust.

Mõnes perekonnaseisuametis tuleb ette, et sissekanded vähemalt abieluregistri ühes eksemplaris on valmistatud juba enne abielu registreerimist. See ei ole keelatud eeldusel, et perekonnaseisuametnik varem valmistatud sissekande kontrollib piinliku täpsusega. Allkirjade võtmine tühjadele plankettidele, nagu see praktikas mõnikord on tulnud ette, ei ole seaduslik ega lubatav.

Abieluakti kokkuseadmisel viibivad tunnistajad peavad olema täisealised ja oma teo iseloomust ja tähendusest arusaajad (Prs. s. j. § 38). Alaealised ei või olla tunnistajaiks, samuti isikud, kes on kaotanud oma õigused. Tunnistajate sugulus või hõimlus omavahel või abiellujaga või perekonnaseisuametnikuga ei takista neid esinemast. Ka välismaalased võivad olla abieluregistreerimisel tunnistajaks, kui nad ülaltähendatud nõuetele vastavad. Perekonnaseisuametnikule tundmatu tunnistaja isik ja vanadus tuleb kindlaks teha enne toimingut algust.

Perekonnaseisuametnikule tundmatud tunnistajad peavad tõestama oma isikut sellekohase tunnistusega (Prs. s. j. § 38), näiteks isikutunnistusega, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistusega, samuti võivad selleks olla ka teised tunnistused, mis väärivad perekonnaseisuametniku usaldust.

Tunnistajate ülesandeks on tõendada, et abiellumiseks ei ole seaduslikke takistusi. Seda tõendavad nemad perekonnaseisuametnikule suuliselt pärast seda, kui neile Abieluseaduse §§ 2—9 on loetud ette, ja peale selle oma allkirjadega abieluregistris (Prs. s. j. § 39). Viimasest nõudmisest järgneb, et tunnistajad peavad olema ka kirjaoskajad.

Kui nõuete kohaseid tunnistajaid ei tooda või kui tunnistajad ei tõenda, et ei ole seaduslikke takistusi abiellumiseks, loobub perekonnaseisuametnik abieluregistreerimisest.

Kui esitatud tunnistuste ja tunnistajate tõendusel ei ole abiellumiseks takistavaid põhjusi, küsib perekonnaseisuametnik tunnistajate juuresolekul abiellujatelt: „Teie N. N. ja N. N. olete avaldanud abiellumiseks soovi. Kui teie seda soovi siin kinnitate, siis kostke „ja“.“

Jaatava vastuse puhul lausub perekonnaseisuametnik: „Selle järgi asun abieluregistreerimise akti kokkuseadmisele“.

Nagu juba öeldud, sünnivad need talitused, niihästi pöördumine küsimustega tunnistajate kui ka abiellujate poole, pidulikult tarviliku tõsiduse ning pühadusega. Perekonnaseisuametnik seisab püsti ühel pool lauda, abiellujad püsti teisel pool lauda (Prs. s. j. § 40, RT 48 — 1926).

Abieluregistreerimise akti kirjutamise ajaks palub perekonnaseisuametnik abiellujaid istuda.

Abieluregistrisse märgitakse Prs. s. juhtnööride § 41 (RT 27 — 1931) ettenähtud andmed. Abieluaktis märgitakse kõik ajaarvud uue (Gregooriuse) kalendri järgi. Erilist tähelepanu nõuab abielujate õige sünniaja märkimine, sest nad on sündinud ajal, mil oli maksev vana kalender. Abiellujate sünniajad on soovitav märkida paralleelselt vana ja uue kalendri järgi (vt. Sisemin. adm.-o. ringkiri 10., 12., 15. sept. 1927, nr. 43 ja 30 p. 3). Abielusõlmimise aasta, kuu ja päev tuleb kirjutada sõnadega, kuna abiellujate sünniajad on lubatud kirjutada numbritega (Prs. s. j. § 13, RT 84 — 1928 ja K.-S. adm.-os. ringkiri 7. nov. 1928 nr. 3030 p. 1). Tuleb abielusõlmimise ajast pärast abieluakti allakirjutamist avalikuks viia, ja seda võimalik parandada ainult kohtu teel. Abiellujate sünniaegadesse sattunud vead on võimalik pärast akti allakirjutamist parandada täiendava akti kokkuseadmisega (Prs. s. j. §§ 55—59. RT 48 — 1926).

Abiellujate perekonnanimed, nimed tuleb märkida akti täielikult, mitte lahkuminevalt nende sünniajast. Kui abiellujal mitu nime, siis märgitakse nad kõik akti ja samas järjekorras nagu nad märgitud sünniregistris (resp. sünnimeetrikas). Abielluja perekonnanimi märgitakse akti nii nagu see märgitud abielluja sünnimeetrikas, olgu siis, et perekonnanimi kohtuotsusel või Kohtu- ja Siseministri otsusel on muudetud (K.-S. adm.-o. seletus 11. V 1931, nr. 214).

Kuna Petserimaal ja Naroovatagustes valdades suuremale osale pandi perekonnanimed alles 1922. a., tuleb niisuguste kodanikkude perekonnanimede märkimisel võtta arvesse perekonnanimede panemise protokollid, mis hoitakse alal vastavates vallavalitsustes, kus kodanik elas perekonnanime panemise ajal.

Abielluja sünnikohana märgitakse akti see omavalitsus (linn, alev, vald), mille administratiivpiirkonda kuulub abieluakti kokkuseadmise ajal üks või teine talu, asundus, küla jne., kus abielluja sündinud.

Asjaolu, et Apostliku-õigeusu koguduste poolt kuni 1. juulini 1926. a. peetud sünnimeetrikaraamatutes ei märgitud ristimisel isiku sünnikohta, ei õigusta selle isiku abieluaktis jätta märkimata tema sünnikohta. Niisugusel juhtumil tuleb märkida perekonnaseisuametnikul abielluja sünnikoht akti abielluja teadaande järgi. Juhtumil, kui perekonnaseisuametnikul tekib kahtlus, kas sünnikoht on õieti üles antud, võib ta sünnikoha kindlakstegemiseks leppida perekonnaseisu suhtes teise järgu tähtsusega dokumentidega, nagu Apostl.-õigeusuliste liikmete nimekirja andmed, valla end. rulliraamatu andmed jne., ja kui ka need kahtlust ei kõrvalda, võib seada kokku protokollid Perekonnaseisu seaduse § 6 korras (K.-S. adm.-o. seletus 2. sept. 1931, nr. 925 Suure-Jaani Ev.-lut. koguduse perekonnaseisuametnikule). Perekonnanimede õigekirjutuse ja kohanimede märkimise kohta abieluakti maksavad ka seletused, mis antud nende andmete märkimise kohta sünniakti (vt. „Eesti Politsei“ nr. 6 — 1931 — „Perekonnaseisuametniku kohuseist sünni registreerimisel“).

Perekondliku seisuna märgitakse akti, kas abielluja on valla-line, lesk või lahutatud. Praktikas on tulnud ette juhtumeid, kus perekonnaseisuks on märgitud „üksik“, missugune sõna ebamäärane ja seepärast ei tule tarvitada.

Kui abielluja ei ole Eesti kodanik, märgitakse akti tema kodakondsus, või et ta kodakondsuseta. Praktikas tuleb ette juhtumeid, kus perekonnaseisuametnikud jätavad välismaalase kodakondsuse akti märkimata, mida ei tohi unustada.

Abieluregistri lahter „perekonnakirja peetakse“ täidetakse siis, kui abielluja kohta peetakse abieluakti kokkuseadmise silmapilgul omavalitsuses Perekonnaseisu seaduses ettenähtud perekonnakirju. Ei peeta aga sel silmapilgul veel omavalitsuses abielluja perekonnakirju, täidetakse vastav lahter roobasjoonega (K.-S. adm.-o. seletus 22. V. 1930, nr. 6374).

Eesti kodakondsusest abiellujatel ja isikutel, kes abiellumise läbi omandavad Eesti kodakondsuse, on ühenduses abieluregistreerimisega kohustus korraldada oma perekonnakirju omavalitsuses (Prs. s. j. § 60, RT 27 — 1931). Kui abiellujate perekonnakirjade avamine sünnib pärast abieluakti allakirjutamist, märgitakse nende perekonnakirjade pidamine akti äärel.

Tunnistustest märgitakse abieluregistrisse need, mis tõendavad, et abiellumiseks ei ole takistavaid põhjusi, näiteks sünnitunnistused, alaealise abiellumiseks vanemate nõusolek, leskede ja lahutatud naiste abiellumiseks Abieluseaduse § 7 ettenähtud tunnistused, kuulutuseta abieluregistreerimiseks nõutud tunnistused, välisriigi esindaja tunnistus tema kodumaaalase abiellumiseks, vaeslastekohtu tunnistus alaealiste lastega lese varanduse jaotamise üle jne. (Prs. s. j. § 41, RT 27 — 1931). K.-S. admin.-osak. ringkirja 25. apr. 1931 nr. 134 I p. 3 põhjal märgitakse ka lahtris „tunnistused“, kui abieluakti kokkuseadmise aluseks on sama usuühingu või omavalitsuse (kus akt seatakse kokku) perekonnaseisusse puutuvad raamatud (sünni- ja surma-meetrikaraamatud, resp. aktiraamatud, perekonnaregistrid), need raamatud.

On akt valmis, loeb perekonnaseisuametnik selle tunnistajate juuresolekul abiellujatele ette. Abieluakti ettelugemise ajal on soovitatav paluda kõiki juuresolijaid püsti tõusta.

Pärast abiellujate nõusoleku avaldamist kirjutavad aktile alla abiellujad ja tunnistajad. Kui alaealise abiellumiseks ei ole esitatud vanemate või eestkostjate kirjalikku nõusolekut või kohtu sellekohast luba, mis ette nähtud lahtris „tunnistused“, peavad vanemad või eestkostjad oma nõusoleku avaldamiseks kirjutama aktile alla. Akti kinnitab oma allkirjaga perekonnaseisuametnik (Prs. s. § 45, Prs. s. j. § 42).

Abieluakt kirjutatakse alla selles järjekorras, kuidas keegi on kantud akti, s. o. kõigepealt peigmees, siis pruut, esimene tunnistaja, teine tunnistaja, alaealiste vanemad, kui nad on ilmunud, ja lõpuks perekonnaseisuametnik.

Abielu loetakse sõlmituks pärast abieluregistreerimise akti al-

lakirjutamist. Sel põhjusel tuleb ka pruudil aktile alla kirjutada viimast korda perekonnanimega, mida ta kannab abiellumise eel, millega ta sisse kantud abieluakti, s. o. kui ta vallaline — vallaspõlve perekonnanimega jne. (Siseminist. adm.-o. seletus 16. XI 1927, nr. 30). Eksitusega oleks tegemist, kui pruut aktile kirjutab alla tulevase mehe perekonnanimega, nagu praktikas mõnikord on tulnud ette. Sellele arusaamatusele võib osalt põhjust anda see asjaolu, et abieluregistris seisab allkirjade punktiiri kohal trükiveana „abikaasad“, kus peaks olema „abiellujad“.

Kui abielluja on kirjaoskamatu, talitatakse Ts. kp. s. § 260 korras (Prs. s. j. § 14, RT 48 — 1926), mille põhjal võib aktiosalise kirjaoskamatuse või haiguse korral tema asemel aktile kirjutada alla see, kellele tema seda usaldab, tähendades põhjust, mis pärast aktiosaline ise ei kirjanud alla aktile.

Kolme risti allategemine, nagu see praktikas tuleb ette, ei ole järelikult perekonnaseisuaktide suhtes seadusepärane.

Kui akti kokkuseadmisest osavõtja isik ei oska eesti keelt ja seletab keeles, missugust perekonnaseisuaametnik ei tunne, on nõutav tõlge abi (Not. sead. § 91).

Kirjaoskaja kurt, tumm või kurtum isik peab ise akti läbi lugema ja oma käega aktile kirjutama, et ta on selle läbi lugenud ja on täiesti sellega nõus (Not. sead. §§ 107, 110).

Kirjaoskamatu kurdi, tumma või kurtumma nimele akti kokkuseadmisel palutakse juurde peale harilikku tunnistajate veel isik, keda ta usaldab ja kes oskab temaga märkida abil rääkida. See isik võib temaga ka suguluses olla, kuid ta peab vastama kõigi teiste tunnistajate kohta ülesseatud nõuetele (Not. sead. §§ 108, 111).

Kui akti ettelugemisel avalikuks tuleb tarvidus akti parandada, siis viiakse parandused läbi Prs. s. juhtnõõride § 54 (RT 48 — 1926) korras, nimelt vigased sõnad või tähed pannakse klambritesse, ilma neid läbi tõmbamata, ja parandus õiendatakse akti lõpul enne aktile allakirjutamist.

Perekonnaseisuaametnik peab aktile kirjutama alla aktiosaliste juuresolekul. Kui abielu sõlmis perekonnaseisuaametniku kohustäitja, tuleb see aktis allkirja juures märkida.

Abieluakti allakirjutamisega on abielu poolte vahel sõlmitud ja sellest momendist peale omab naine Balti eraseaduse § 5 põhjal mehe perekonnanime.

Selgema pildi saamiseks abieluakti kokkuseadmise protseduurist, kirjeldan näitena, kuidas registreerib abielu Tallinna linna perekonnaseisuaametnik E. Rosenstrauch.

Pärast seda, kui ta tunnistajate isikud on teinud kindlaks, avab ta abieluakti kokkuseadmise protseduuri järgmiste sissejuhatavate sõnadega: „Lugupeetud pruutpaar ja tunnistajad, meie oleme siia kogunenud selleks, et vastavalt Eesti Vabariigis maksvaile seadusile sõlmida Eesti Vabariigi kodanikkude N. N. ja N. N. abielu“. Pöördues pruutpaari poole: „Et saada seaduslikku tunnistust teie kavatsetavale abielule, meie, alludes siin vastavaile seaduslikele nõu-

deile ning norme, mis seoses abielu sõlmimisega, asume vastava akti teostamisele.“

Tunnistajate poole pöördudes sõnab ta: „Teie ülesandeks, tunnistajad, on tõendada, et pruutpaari abiellumiseks ei leidu seaduslikke takistusi. Oma sellekohase otsuse palun avaldada esiteks suuliselt pärast Abieluseaduses loeteldud abielluastumise üldiste eeltingimuste ettelugemist ja hiljem aktil seda kinnitada oma allkirjadega.“

Järgneb Abieluseaduse §§ 2—9 ettelugemine. Kõik koosolijad seisavad püsti. Lõpetades seaduse ettelugemist, ütleb ta järgmised sõnad: „Tunnistajad, kui teie ei leia ettelõpetatud seaduse piires takistusi pruutpaari abiellumiseks, siis palun seda tõendada kostes: ei leia“ (tunnistajad vastavad). Edasi pöördudes pruutpaari poole: „Pruutpaar N. N. ja N. N., kui teie siin, tunnistajate juuresolekul, tõendate oma abiellumissoovi, selle otsuse ning tahte juurde vankumatult jääte, seda siin tõendate ning kinnitate, siis kostke „jah“ (pruutpaar vastab).

Toetudes pruutpaari abiellumissoovile, tunnistajate tõendustele kui ka esitatud dokumentidele ja takistusi abiellumiseks mitte leides, asun, kui perekonnaseisuametnik, abielu registreerimise akti koostamisele“. Koosolijad istuvad. Järgneb akti kirjutamine, kusjuures võib selgitada andmeid, mis vajavad kontrollimist. Koostanud akti, perekonnaseisuametnik teatab, et abielusõlmimise üle seati kokku järgmine akt, mille ettelugemiseks palub koosolijaid tõusta püsti. Järgneb akti lugemine. Enne allakirjutamist perekonnaseisuametnik selgitades lausub: „kui leiate akti sisu kohta teha õiendusi, siis palun avaldada seda enne aktile allakirjutamist, silmas pidades, et akti allakirjutamisega on see lõplik ja sellest hetkest omab teie abielu seadusliku maksuvuse.“ Järgneb akti allakirjutamine. Protseduur lõpeb perekonnaseisuametniku sõnadega: „Eesti Vabariigi nimel kuulutan teid seaduslikuks abielupaariks.“ Selle järele perekonnaseisuametnik õnnitleb abielupaari, surudes nende kätt.

Kohtu- ja Siseministeeriumi adm.-o. ringkirja 15. apr. 1929 nr. 300 p. 4 põhjal märgib perekonnaseisuametnik kohe pärast abieluregistreerimist abikaasade isikutunnistustele abiellumise, ühtlasi märkides raamatu numbri, lehekülje ning akti numbri ja aasta, mille alusel on tehtud märkus. Sealjuures ei pea perekonnaseisuametnikud tegema parandusi või mahakriipsutusi isikutunnistuse tekstis, nagu see väljaandja asutise poolt seatud kokku.

Kuna isikutunnistuse omanikele ei ole Isikutõestamise ja liikumise seaduse (RT 48 — 1930) põhjal enam sunduslik, täidab perekonnaseisuametnik nüüd selle ringkirja nõuet ainult siis, kui kodanik avaldab sellekohast soovi.

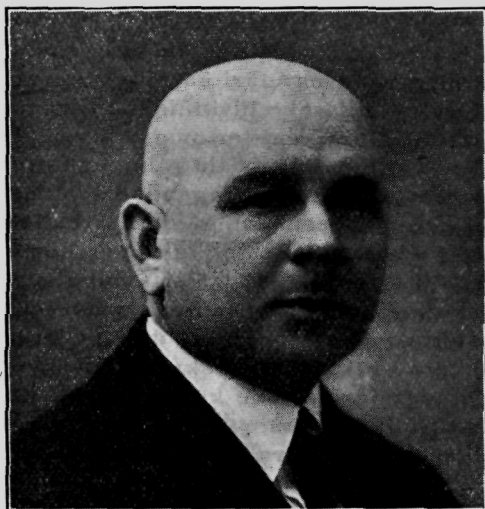
Perekonnaseisu seaduse juhtnõuete § 42 märkusega (RT 27 — 1931) on keelatud kiriklikult laulata enne abieluregistreerimist Perekonnaseisu seaduses ettenähtud korras.

Niisugune keeld on pandud maksmata kodaniku huvide kaitseks, sest kiriklik laulatus ei oma 1. juulist 1926 enam juriidilist iseloomu.

Kodanikke, kes pärast seda tähtaega ainult kiriklikult on laulatatud, ei loeta ilmalikkude seaduste järgi abielusolevaks, ja selle tagajärjel võivad nad majandusliku kahju kui ka hingeliste kannatuste osaliseks saada (K.-S. adm.-o. seletus Eesti ap.-õig. sinodile 27. II. 1931, nr. 1662).

Politseivalitsuse passitoimkonna juhataja A. Milling 50-aastane.

Politseivalitsuse passitoimkonna juhataja, vanem-assistent Artur Milling pühitses 28. aprillil s. a. oma 50-a. sünnipäeva. Ühtlasi võis ta rahuldustundega vaadata tagasi oma 33-aastasele riigiteenistusele.

A. Milling.

Artur Milling sündis 28. aprillil 1882. a. Tartu linnas. Hari-duse on ta saanud Tartu linna koolis ja Treffneri gümnaasiumis. 1. septembrist 1899. a. astus end. Tartu linna politsei teenistusse, kus teenis kuni 20. III. 1918, mil vabastati okupatsioonivõimude poolt. Novembris 1918 määrati Tartu linna miilitsa teenistusse, kus teenis sekretärina. 1922. a. paigutati ümber politseivalitsusse, kus teenis administratiiv-laudkonna ülemana ja kantsleli ülemana kuni 1929. aastani, mil kantsleli ülema koha likvideerimisel määrati praegusele kohale — passitoimkonna juhatajaks.

Oma ametisoleku ajal on hr. Milling olnud alati kohusetruu, õiglane ja aus ametnik, mille eest on Vab. Valitsus tema teeneid hin-nanud autasu määramisega 1929. aastal. Mis hr. Millingu juures

veel eriti silma torkab, on tema suur vastutulelikkus publikule, õige ja eeskujulik arusaamine sellest, kuidas peab ametnik seisma rahva teenistuses.

Soovime, et lugupeetud juubilar veel kaua võiks püsida oma kohal ja olla kasulik ametnik riigile ja rahvale.

Kohtuotsuseid.

Kohtu- ja Siseminister võib vallasekretäri lõplikult ametist tagandada ka ilma maavalitsuse ettepanekuta. (Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 410-II — 1932.)

Kohtu- ja Siseministri korraldusel on 8. oktoobril 1931 Kohtu- ja Siseministeeriumi administratiiv-osakonna abidirektor O. Angelus, maa-asjade juhataja A. Loorits ja perekonnaseisu asjade juhataja T. Teder toimetanud X vallavalitsuse revideerimist.

Revideerimisel tuli ilmsiks X vallavalitsuses puudusi, korratusi ja seaduserikkumisi, ning vallasekretäri äärmiselt korratu arvepidamine ja kirjatoometus tõestas vallasekretäri täielikku saamatust ja oskamatust. Seepärast Kohtu- ja Siseminister oma otsusega 16. okt. 1931 teatas neist asjaoludest Tallinna-Haapsalu rahukogu prokurörile ja pani Y maavalitsusele ette ajaviitmata tagandada vallasekretär Z ametist ajutiseks kuni kohtuotsuseni, ning selle järele esineda ettepanekuga vallasekretäri Z ametist lõplikult tagandamiseks. Maavalitsus oma otsusega 24. okt. 1931 jättis vallasekretär Z ametisse edasi ning keeldus ettepaneku tegemisest viimase lõplikult ametist tagandamiseks. Pärast seda ongi Kohtu- ja Siseminister teinud oma 1931. a. 20. nov. otsuse vallasekretär Z ametist lõplikult tagandamise üle, toetudes järgmistele kaalutlustele: kui Omavalitsuste ajutine järelevalve seadus määrab, et Kohtu- ja Siseminister teostab valla- ja alevivalitsuste järele valvet maavalitsuste kaudu, kes selleks Kohtu- ja Siseministrilt saavad juhtnööre, siis järeldub sellest ka kohustus maavalitsustele saadud juhtnööride täitmiseks; muidu oleks Kohtu- ja Siseministri järelevalve teostamine ainult fiktsiooniks, mis ei võinud olla seadusandja tahteks. Et Y maavalitsus ignoreerib ja tõrgub täitmast Kohtu- ja Siseministri korraldusi korratuste ja seaduserikkumiste kõrvaldamiseks ning seadusliku korra maksmapanemiseks Y-maa vallavalitsustes, see sunnib Kohtu- ja Siseministrit, kes on vastutav seadusliku korra eest kogu riigis, neid korraldusi ise teostama.

Need kaalutlused tuleb Riigikohtu arvates õigeks tunnustada. Kaebaja väide, et vallasekretäri ametist tagandamine ameti mitteoskuse pärast võiks sündida „ainult maavalitsuse ettepanekul“, on alusetu. Talur. asj. juht. sead. § 17 p. 3 ühes märkusega on oma maksvuse kaotanud, nagu see Riigikohtu administratiiv-osakonna otsuses 27. I. 1925. a. nr. 15 on seletatud. Järelikult tähendatud seaduse märkuses kirjeldatud kord, milles vallasekretäri ametist

tagandamine peab sündima, ei ole kohaldatav. Omavalits. ajut. järelevalve seaduse § 3 määrab lihtsalt, et järelevalvet valla- ja aleivialitsuste tegevuse seaduslikkuse üle teostab Kohtu- ja Siseminister maavalitsuste kaudu. Käesoleval juhul on selle järgi käidud. Väärnähtused, mis Kohtu- ja Siseministri ametnikkude poolt 8. okt. 1931 toimetatud revideerimisel on tulnud ilmsiks, on Kohtu- ja Siseminister teatavaks teinud Y maavalitsusele ja annud juhtnöörid seadusliku korra maksmapanemiseks. Y maavalitsus asub teisele seisukohale. Sellega aga ei ole kõrvaldatud või tühistatud seadusega ministri peale pandud järelevalve kohustus. Järelevalve teostamise juures tegutseb minister iseseisvalt, sõltumata sellest, missugusele seisukohale tekkinud küsimustes on astunud vastav maavalitsus. Kui ei pea Kohtu- ja Siseminister alistuma maavalitsuse ettepanekule, millega nõutakse vallasekretäri ametist tagandamist, siis ei või sama minister seotud olla järelevalve teostamise juures maavalitsuse arvamusega, milles pooldatakse vallasekretäri ametisse edasijätmist.

Kaebaja seletused selle kohta, et ei ölnud põhjust vallasekretär Z ametist lõplikult tagandada, ei pea paika. Kohtu- ja Siseminister on seaduse järgi õigustatud vallasekretäri ametist lõplikult tagandama ameti mitteoskamise pärast, sõltumata sellest, missuguse otsuse teeb kriminaalkohus selle vallasekretäri kohta (Valla kog. val. sead. § 30 teine osa, Riigikohtu adm.-osak. otsus nr. 63 — 1921). Vallasekretär Z võimetus, saamatus ja oskamatus enda peale võetud kohustetäitmisel on kindlaks tehtud 8. oktoobril 1931 toimepandud revideerimisega ja see asjaolu oli küllaldaseks põhjuseks Kohtu- ja Siseministri poolt ettevõetud sammule vallasekretär Z kohta. Et Kohtu- ja Siseminister selle juures toimis juhituna riigi huvidest, mitte aga kaastundest, ei anna põhjust kaevatud otsuse muutmiseks.

Adopteerimise märkuse sissekandmine perekonnaregistrisse. (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 43-I — 1932.)

Tallinna linna perekonnaseisuametnik oli V. P. perekonnaregistrisse kannud sisse M. A. adoptiivtütrena. V. P. abikaasa A. P. palus Tallinna linnavalitsust selle sissekande tühistada, kuid Tallinna linnavalitsuse otsusega 15. okt. 1929. a. oli jäetud A. P. kaebus tagajärjeta. Tallinna-Haapsalu rahukogule antud kaebuses palus A. P. tühistada Tallinna linnavalitsuse otsuse ja M. A. sissekande V. P. perekonnaregistrisse adoptiivtütrena põhjendustel: 1) et säärast sissekannet ei saa teha Perekonnaseisu seaduse § 6 korras, vaid vastava kohtuotsuse alusel, ja kui kohtuotsus on kaduma läinud, siis võib säärast sissekannet teha Ts. krp. sead. § 1801 alusel nõude korras; 2) et M. P. adopteerimist V. P. poolt ei olevat tõelikult ölnud.

Tallinna-Haapsalu rahukogu otsusega 19. dets. 1929 / 15. jaan. 1930. a. on A. P. kaebus jäetud tagajärjeta põhjendustel, et perekonnaseisuametnik, märkides M. A. perekonnaregistris V. P. adoptiivtütrena, on talitanud vastavalt Perekonnaseisu seaduse §§ 2 ja 6, kuna küsimus selle kohta, kas see sissekanne on sisuliselt õige, ei

kuulu lahendamisele kaebuse korras, vaid Perekonnaseisu seaduse § 24 põhjal kohtuteel, s. t. harilikus tsiviilkorras.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub A. P. tühistada Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse, seletades: 1) et Perekonnaseisu seaduse § 6 alusel ei olevat Tallinna perekonnaseisuametil õigust M. A. perekonnakirju sisse seada ja teda lugeda V. P. adoptiivtütreks. M. A. perekonnakirju olevat seni peetud Viljandi Jaani koguduses ja ainult seal olevat võimalik registreerida M. A. perekonna muudatusi; 2) et adopteerimist võivat registreerida üksnes kohtuotsuse alusel või nõude korras.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud leiab Riigikohus:

Rahukogu on õieti seletanud oma otsuses, et perekonnaseisuametnik on käesoleval juhul V. P. perekonnakirjade sisseadmisel Perekonnaseisu seaduse §§ 2 ja 6 põhjal viimases tähendatud korras kokkuseatud protokollil põhjal M. A. sisse kannud V. P. perekonnakirjadesse adoptiivtütreks. See sissekanne on tehtud kui V. P. perekonnaseisu muudatus ja V. P. perekonnakirjades. Kui A. P. leiab, et see sissekanne ei vasta tõelustele ja ei ole tema huvides, siis võib tema, nagu rahukogu samuti õieti seletanud, lahendada tüliküsimuse Perekonnaseisu seaduse § 24 põhjal tsiviilkohtu korras.

Ametlik osa.

Kohtu- ja Siseministri käsukiri 1. märtsist s. a. nr. 11.

Tallinna-Harju prefektuuri arestimaja politseikomissariks Tallinnas on kinnitatud senine politseiabikomissar Anton Loorberg, arvates 15. veebruarist 1932. a.

Petseri-Võru prefekti sekretäriks on kinnitatud endine Võru-Petseri abiprefekti sekretär Aleksander Ossip, arvates 15. veebruarist 1932. a.

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 7. märtsist s. a. nr. 12

on pandud Tartu-Valga kriminaalkomissari ajutine kohustetäitmine sama politsei abikomissari A. Soome peale, alates 5. märtsist s. a.

Kohtu- ja Siseministri käsukiri 5. aprillist s. a. nr. 14.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber, arvates 15. aprillist 1932. aastal:

1) Pärnu kriminaalkomissar Adalbert Tillisson Tartu-Valga kriminaalkomissariks ja

2) Lääne-Saare kriminaalkomissar Voldemar Vau Pärnu kriminaalkomissariks.

Lääne-Saare kriminaalkomissariks on määratud endine Viljandi-Pärnu abiprefekt Hermann Kruus, arvates 15. aprillist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 2. märtsist s. a. nr. 26

on Viru-Järva prefektuuri konstaabel Aleksander Vikerpuur vabas-
tatud ametist oma palvel, arvates 10. märtsist 1932. a.

Kriminaalpolitsei agendid Konstantin Luug, Nikolai Animägi
ja Ida Inn on määratud kriminaalpolitsei vanemateks agentideks,
arvates 1. märtsist 1932. a.

Kriminaalpolitsei agent Voldemar Tomson on määratud krimi-
naalpolitsei vanemaks agendiks, arvates 1. märtsist 1932. a.

Kriminaalpolitsei agent Hermann Madisson on määratud krimi-
naalpolitsei vanemaks agendiks, arvates 1. märtsist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 12. märtsist s. a. nr. 27

on määratud kriminaalpolitsei agent Jakob Grünthal kriminaal-
politsei vanemaks agendiks, arvates 1. aprillist 1932. a.

Kriminaalpolitsei agent Voldemar Liinev on määratud krimi-
naalpolitsei vanemaks agendiks, arvates 1. aprillist 1932. a.

Kriminaalpolitsei agent Hans Viisel on määratud kriminaal-
politsei vanemaks agendiks, arvates 1. aprillist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 15. märtsist s. a. nr. 28

avaldatakse politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil s. a.
lõpetanud kasvandikkude nimekiri:

Mihkel L a a s, Evald P a v e l s, Erik J ä n e s, Edmund A n s o,
Hans R ä s t a s, Elmar K o o l, Anton E r i l a n e, Artur M i l l e r,
Endel O t t e r, Ermi S o o m a n n, Johannes N u r k, Hindrik
Z i n g m a n n, Eugen V i l t, Arnold V i i d i n g, Harry V o i t k,
Jaan K a a l e p, Johannes P u p p, Richard R o o t s m a n n, V o l -
d e m a r P ä s s, A r n o l d V a t s e l, Herbert U s a j, A d o Ö u n p u u,
Otto K r a a v, Evald K i n k, Vladimir L i p p e r t, Tõnis A u s -
m a n n, Karl L u k a t s, Ilmar V e s k i m e t s, Paul O k k, Arnold
M u h e l, Arnold V o l t e r, Karl P o o t s ja Johannes R a n d -
r ü ü t.

Avaldatakse politseiametnikkude nimekiri, kes 27. veebr. — 9.
märtsini s. a. politseikooli katsekomisjoni ees eksternidena politsei-
ameti kutsetunnistuse saamiseks on sooritanud eksamid: kordnikud:
Johannes N õ m m, Elmar V ä l j a o t s, August L a a r ja Eduard
L i n d.

Politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil s. a. lõpetanud
kasvandikkudest on määratud teenistuskohdadele, arvates 11. märts-
ist 1932. a.:

Ermi S o o m a n n — konstaabliks Lääne-Saare prefektuuri
koosseisu;

Hans R ä s t a s — konstaabliks Viru-Järva prefektuuri koos-
seisu;

Johannes N u r k — konstaabliks Narva prefektuuri koosseisu;

Johannes R a n d r ü ü t — konstaabliks Narva perefektuuri
koosseisu;

Karl L u k a t s — kriminaalpolitsei vanemaks agendiks, ja

Ado Ö u n p u u — kriminaalpolitsei vanemaks agendiks.

Politseivalitsuse direktori käsukiri 12. aprillist s. a. nr. 1.

Petseri-Võru prefektuuri konstaabel Karl K a s e s a l k on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. maist 1932. a.

Raudteepolitsei ülemkomissari käsukiri 27. veebruarist s. a. nr. 25.

Kauaaegse hoolsa teenistuse eest on ülendatud Tartu raiooni vanemkordnik Karl H e r s o v allkonstaabliks, arvates 1. märtsist 1932. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 10. märtsist s. a. nr. 42.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse § 76 (RT nr. 16 — 1926. a.) põhjal määras Riigikogu valimiste peakomitee Riigikogu 5. koosseisu valimised 21., 22. ja 23. maiks 1932. a. Silmas pidades sama seaduse § 2, tuleb piirivalve osadel kohtadel vastavates kodanlikes valimisjaoskondades oma hääled ära anda.

Raiooni ülematel vastavatesse valimisjaoskondadesse sisse anda nimekirjad nende piirivalvurite kohta, kes piirivalve hoonetes elavad ja kelle elukohad politseis või vallavalitsustes ei ole registreeritud selleks, et nad üles võetaks hääleõiguslike kodanikkude nimekirja.

Jaoskonna ülematele tehakse kohuseks selle järele valvata, et kõik piirivalvurid valijate nimekirjadesse üles võetaks ja kõigile oleks võimaldatud hääle äraandmine.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 4. aprillist s. a. nr. 53.

Petseri jaoskonna Mägiste raiooni. valv. kapral Eduard Ots'ale on määratud Kr. 40.— rahalist autasu 16. märtsil s. a. ülesnäidatud erilise teotsemise eest salaja üle piiri käija tabamisel.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 16. aprillist s. a. nr. 60.

Käesoleva aasta laskeperioodiks on määratud aeg 1. aprillist 1932. a. kuni 1. aprillini 1933. a., missuguse aja jooksul raiooni- ja vastavatel ülematel korraldada laskuritele harjutusi maksvate eeskirjade järgi vastavalt edasijõudmisele.

Selleks on lubatud tarvitada laskemoona järgmiselt:

1) vintpüssipadruneid püsside proovimiseks, laskeharjutusteks, klassikatseteks ja võistlusteks kohal iga püssi peale 90 tk.;

2) püstolipadruneid laskeharjutusteks ja võistlusteks kohal iga püstoli peale 60 t.;

3) kuulipildujate proovimiseks ja laskeharjutuste pidamiseks iga raske- ja kergekuulipilduja peale 1000 padr., ning püstolkuulipilduja peale 500 padrunit;

4) õpperaioonis iga mehe peale õppeaja jooksul vintpüssipadruneid 30 tk., püstolipadruneid 14 tk., kerge- ja püstolkuulipilduja padruneid 25 tk.

Jaoskonna ülematel tuleb esitada aruanded laskeperioodi tegevuse üle 15. aprilliks 1933. a.

Tallinna jaosk. Tallinna 1. r. kordoni ülemale veltv. Oskar Juurikale ja sama raiooni valv. kapral Mihkel Ruudi'le on avaldatud kiitust eeskujuliku teenistuse ja energilise teotsemise eest salakaubitsejate tabamisel.

Politseivalitsuse poolt on antud load laskemoonaga kauplemiseks: Arnold Aleksandri p. Reial'ile, Roela vallas, maksvusega 7. märtsini 1933, Iisaku Tarvitajate Ühisuse juhatusel, Iisakus, maksvusega 7. veebr. 1933, Johanna Kaasikule Viljandis, Tartu tän. nr. 15, maksvusega 18. märtsini 1933, Mihkel Jalakas ja Ko. Rake jaama juures, maksvusega 4. aprillini 1933, Türi Tarvitajateühisuse juhatusel Türil, Viljandi tän. nr. 7, maksvusega 13. aprillini 1933, Johannes Tõnise p. Bendorf'ile Tallinnas, V. Karja 4, maksvusega 5. aprillini 1933, ja Rapla Tarvitajateühisuse juhatusel Märjamaa alevikus, maksvusega 20. aprillini 1933; laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Johannes Jaani p. Freybach'ile Tallinnas, V. Karja 8, maksvusega 9. märtsini 1933; laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Ado Jaani p. Bartels'ile Orisaare alevikus, maksvusega 11. veebr. 1933, Ernst Johani p. Kriiva'le Põlva alevikus, maksvusega 12. veebr. 1933, Tamsalu Tarvitajateühisuse juhatusel Tamsalus, maksvusega 25. veebr. 1933, Hans Jüri p. Anvelt'ile Imavere vallas, Käsukonnas, maksvusega 20. veebr. 1933, August Jaani p. Vösa'le Võhma alevikus, maksvusega 14. veebr. 1933, Gottlieb Johani p. Limberg'ile Rakveres, Tallinna tän. 22, maksvusega 13. märts. 1933, Oskar Kristjani p. Mikule Pärnus, Rüütli 45, maksvusega 21. märts. 1933, Johan Tõnise p. Suits'ule Viljandis, Tallinna tän. 5, maksvusega 29. märts. 1933, Jaan Johani p. Teimann'ile Puka alevikus, maksvusega 25. nov. 1932, Marie Schvallbach'ile Kuresaares, Kauba tän. 6, maksvusega 21. märts. 1933, Herman Juhani p. Busch'ile Keila alevikus, maksvusega 7. märts. 1933, ja Varbola vallas, Vardi as., maksvusega 16. märts. 1933, Viktor Aleksandri p. Thoen'ile Tallinnas, Kentmani 8, maksvusega 5. aprill. 1933, Eduard Johannese p. Läänemetsale V. Maarjas, maksvusega 6. aprill. 1933, ja Ernst Nassar'ile Petseris, Turuplats 11, maksvusega 5. aprill. 1933, laskeriistade parandamiseks: Nikolai Peetri p. Kull'ile Antsla alevikus, maksvusega 16. veebr. 1933, Johan Pritsu p. Petermann'ile Võrus, Kreutzvaldi 15, maksvusega 27. nov. 1932, Tõnis Tõnise p. Tõnisson'ile Pärnus, Riia tän. 40, maksvusega 24. märts. 1933, August Jüri p. Villemson'ile Tõrvas, Veski tän. 4, maksvusega 24. märts. 1933 ja Johannes Mardi p. Jürisson'ile Türil, vabrikumajas 15, maksvusega 20. aprill. 1933; jahitarvetega kauplemiseks: August Mutli'le S.-Jaani alevikus, maksvusega 5. märts. 1933.

Politseivalitsuse direktori otsusega on tühistatud: Tallinnas, Toom-Rüütli 10, 3 elutseva August-Johannes Jaani p. Eichelman'i laskeriistaluba.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajaleht „Rahva Elu“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Alide Jürisson;

2) ajaleht „Tähised“, ilmub Tartus tarviduse järgi; väljaandja — ühing „Kodutöö-abi“, vastutav toimetaja — Olga Kreutzberg;

3) ajaleht „Võrumaa praostkonna leht“, ilmub Põlvas, tarvidust mööda; väljaandja — Johan-Christoph Schwartz, vastutav toimetaja — Valter Viks;

4) ajaleht „The Baltic Times“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandjad — Anton ja Johannes Järved, vastutav toimetaja — Johannes Järv;

5) ajaleht „Der Aufstieg“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandja — Hans Schulmann, vastutav toimetaja — Georg Lehbert;

6) ajaleht „Drug Naroda“, ilmub Petseris, 2 korda kuus; väljaandja — August Usai, vastutav toimetaja — Kristjan Hirv;

7) ajaleht „Edu“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandja — Rahvuslik Töökoonduse Keskjuhatus, vastutav toimetaja — Eduard Bruhlin;

8) ajaleht „Tänapäev“, ilmub Tõrvas üks kord nädalas; väljaandja — Karl Talts, vastutav toimetaja — Eduard Ainver;

9) ajakiri „Ao valgel“, ilmub Tõrvas üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Hendrik Treufeldt;

10) ajakiri „Narva Maleva Teataja“, ilmub Narvas 2 korda kuus; väljaandja — Narva Maleva staap, vastutav toimetaja — Jaan Lepp;

11) ajakiri „Sotsialistlik Võitlus“, ilmub Tallinnas, kuus korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Oskar Pärn;

12) ajakiri „Tänapäeva Romaan“, ilmub Tartus, 12 korda aastas; väljaandja — K/o. „Loodus“, vastutav toimetaja — Helene Puskov;

13) ajakiri „Usk ja Tõde“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Viktor Sulling;

14) ajakiri „Päästke Isamaa“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Villem Tikk;

15) ajakiri „Isamaa“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Villem Tikk;

16) ajakiri „Apollon“, ilmub Põltsamaa linnas, 1—2 korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Gustav Roosman;

17) ajakiri „Raamatuturg“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Eduard Viira;

18) ajakiri „Põllumehe kriisiaja kirjandus“, ilmub Tallinnas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Oskar Lõvi;

19) ajakiri „Kodu ja Maailm“, ilmub Tartus, kaks korda kuus; väljaandja — Karskuseselts „Karskuse Sõber“, vastutav toimetaja — Gustav Laja;

20) ajakiri „Võõrkeelte Akadeemia“, ilmub Tartus, kaks korda kuus; väljaandja — k/o. „Loodus“, vastutav toimetaja — Helene Puskov;

21) ajakiri „Keelte Akadeemia“, ilmub Tartus, kaks korda kuus; väljaandja — k/o. „Loodus“, vastutav toimetaja — Helene Puskov;

22) ajakiri „Keelte kool“, ilmub Tartus, kaks korda kuus; väljaandja — k/o. „Loodus“, vastutav toimetaja — Helene Puskov;

23) ajakiri „Mõistatusleht“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja — Jeronim Palm, vastutav toimetaja — Nikolai Vaher, ja

24) ajakiri „Tehnika Ajakiri ja Auto“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Eesti Inseneride Ühing ja vastutav toimetaja — Aleksander Kink.

Küsimusi ja kostmisi.

Konstaabel H. K. Küsimused. M. vallas P. asunduses on riigi rendikrundi küljest eraldatud nelja või viie ha suurune maa-ala, mis on erinumbri all; selle kasutaja maksab peakohast eraldi renti. Peakoha kasutaja on ostnud koha riigilt. Väiksema maa-ala kasutaja rendiaeg lõpeb 1. mail 1932. a. Sama isiku võlausaldaja laskis üles kirjutada oma volinikkude kaudu võlgniku puust elumaja (äravedamiseks) ja määrata oksjonile 1. aprillil s. a. Enne üleskirjutamist saatsin Riigimaade ametile järelepärimise, kas majal on riigivõlga, ja kas on temal mingisuguseid takistusi selle müümiseks. Riigimaade ametilt saabus vastus, et ei lubata müüa võlgniku elumaja tema eravõlgade katteks, kuna maa kuulub riigile ja maja on maa päralt. Riigimaade ameti kirja sisu tegin nõudjatele teatavaks. Sellele vaatamata palusid nad üles kirjutada võlgniku elumaja ja määrata müügile.

1) Kas käesolev maja on vallasvara, 2) kas selle võib müüa oksjoni teel ja 3) kas olen seaduslikult talitanud?

4) Kas loetakse hooned, mis asuvad riigi maa-alal ja mida kasutatakse tähtajalise rendi alusel, liikuvaks või kinnisvaraks.

5) Kui isik kasutab maad põlise rendi alusel, kas siis on hooned sellel maa-alal vallas- või kinnisvara?

Vastused. Vastuseks nelja esimese küsimuse peale toome siin kaks väljavõtet Riigikohtu tsiviil-osakonna toimetustest:

Maareformi teostamise määrused pole seadused, vaid Vabariigi Valitsuse poolt väljaantud korraldavad määrused maaseaduse tege-likuks maksmapanemiseks. Nad peavad olema maaseadusega ja üldse seadusega kooskõlas ja ei või tühistada tsiviilõiguse alal maksvaid seaduse norme. Maaseaduses eneses ei ole ette nähtud, et hoone,

mis kindlas ühenduses maaga, muutuks iseseisvaks omandusobjektiks. B. E. S. § 771 ja järgmiste §§ põhjal on hoone maa osa ja seega kinnisvara. Hoone ehitajal, kes hoone võõra maa peale oma materjalist ja oma tarbeks ehitanud, kuulub ainult nõudeõigus maaomaniku vastu ehituse eest tasu saada või jälle ehitust ära vedada. Maareformi teostamise määruste § 115 väljakuulutatud printsiip, et rentniku poolt ehitatud ja ostetud hooned loetakse rentniku omanduseks, võib ainult nii palju maksev olla, kui see B. E. S. § 771 ja järgmistele §§ vastu ei käi. Maapinnaga seotud hooned ei ole vallasvara, vaid vallasvaraks tuleb lugeda ainult õigust nende hoonete eest tasu saada, või jälle neid teatavatel tingimustel ära vedada. Riigik. tsiviil-osak. toimetus nr. 407 — 1929.

Sel korral, kui kohtupristavi poolt üleskirjutatud vallasvara seisab võlgniku valduses, võib kolmas isik, kes selle vara peale avaldab oma õigusi, tähendatud vara vabastamist aresti alt taotleda ainult vastava nõudmise tõstmisega Ts. Kp. S. § 1092 ettenähtud korras. Seisab aga üleskirjutatud vara mitte võlgniku, vaid kolmanda isiku valduses, siis ei ole viimane kohustatud seesugust nõudmist tõstma, vaid võib piirduda erakaebuse andmisega kohtupristavi tegevuse üle (Ts. Kp. S. §§ 160, 962; Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1906. a. nr. 22).

Käesoleval juhtumil oli kohtupristav, nagu asjatoimetusest näha, X nõudmise katteks vallasvarana üles kirjutatud hooned, mis asuvad võlgnik Y riigi poolt rendile antud maa peal. B. E. S. § 771 järgi loetakse hoone selle maa osaks, millel ta ehitatud, ja sama seaduse §§ 626 ja 4053 põhjal ei loeta rentnikku rendile antud kinnisvara valdajaks, vaid ta osutub ainult selle kinnisvara pidajaks (detentor), kuna valdajaks jääb ikkagi see, kelle nimel rentnik rendile antud kinnisvara kasutab. Oli aga niiviisi mitte võlgnik Y, vaid riik selle kinnisvara omanikuks ja valdajaks, mida Y kasutab riigiga sõlmitud rendilepingu põhjal ja mille lahutamatuks osaks osutuvad X nõudmisel üleskirjutatud hooned, siis oli Põllutööministeeriumil, kui riigi seaduslikul esitajal, õigus taotleda Ts. Kp. S. § 160 ettenähtud korras antud erakaebusega mainitud hoonete vabastamist aresti alt. Rahukogu vastupidine seisukoht, nagu oleks Põllutööministeerium võinud esineda ainult nõudega omandusõiguse tunnustamise pärast, mitte aga erakaebusega kohtupristavi tegevuse üle, käib risti vastu Ts. Kp. S. § 160 määrusele. Riigikohtu tsiviil-osakonna toimetus nr. 233 — 1930 a.

Mis puutub viimasesse küsimusse, siis tuleb tähendada, et põlise rendi alusel maad kasutaja isiku poolt sellel maa-alal püstitatud hooned on seadusega sarnastatud kinnisvarale. Põline rentnik võib nende peale teha servituute kui ka hüpoteeke (B. E. S. § 1329).

Konstaabel K. Küsimus. Tsiviilnõude asjus on arestitud võõral maa-alal lepingu alusel olevad popsi hooned ühes elumajaga ja hinnatud 55 krooni peale ja määratud müügile. Kostja vaidleb vastu, et hooned Raudvara seaduse § 973 p. 8 järgi ei ületavat 500 krooni ja seepärast ei kuuluvat aresti alla, olgugi et temale on jäetud lehm,

signa, vili, heinad, kartulid ja riided, sest temal on kasutada 0,74 ha põllumaad; kostja on põllutööline, kuid suvel kaupleb munadega. Kas on siin kostja väide õige? Kui hooned siiski kuuluvad müügile, kuidas saab kostja tõsta välja äramüüdnud majast, kui tema sealt vabatahtlikult ei lahku.

Vastus. Tsiiviilkohtupidamise seaduse § 973 p. 8 (R. T. 105 — 1931) räägib asjadest, mis on vajalikud isiklikuks igapäevaseks tegevuseks võlgnikule enesele tema elukutse, käsitöö või tööstuse alal. Nagu sellest redaktsioonist nähtub, ei ole siin kõne mitte kõigist niisuguseist asjust, mis tarvilikud igale inimesele, nagu eluhoone, vaid niisugustest, milleta võlgnikul oleks võimatu tegutseda teatava elukutse, käsitöö või tööstuse alal. Järelikult eluhooned ei kuulu kõnesoleva paragrahvi (§ 973 p. 8) alla.

Võõral maa-alal asuv hoone, kui vallasvara, tuleb müügi korral anda ostja valdusse, järelikult tuleb võlgnik tõsta välja ja hooned anda üle ostjale.

Konstaabel T. Küsimused. 1) Kas politseil on õigus Petserimaal tsiiviil-täitmise juures aresti alla panna kostja elumaja ja muid hooned, kui hoonete alune maa-ala ei ole kreposteeritud, vaid hingemaa, ja kas võib sarnast varandust müüa vallasvara korras?

2) Kui küla hingemaad on planeeritud kruntidesse ja hooned asuvad krundi piires, kuid see krunt on praegu kreposteerimata, kas võib hooned müüa vallasvara korras?

3) Kas tuleb lugeda Petserimaal naise kaasavara tema eromanduseks, mis temale on antud kaasa abiellumisel, ja kas võib seda naise varandust mehe võla eest, mis tekkinud pärast abiellumist, arestida ja ära müüa võla katteks?

Vastused. 1) Endisest Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti Vabariigi külge liidetud maa-aladele Balti Eraseaduse asi- ja nõudeõiguse laiendamise seaduse (R. T. 46 — 1930) § 1 järgi kaotati kõnesolevatel maa-aladel seniste vene seaduste järgi maksev asi- ja nõudeõigus, arvatud välja eeskirjad, mis on maksvad Vabariigi kogu maa-alal. Samuti jäeti maksma senised seadused kogukondlike omandusõiguste ja hoonestusõiguste (pravo zastroiki) kohta. Kogukondlikku maapidamist käsitleb veneaegne Üldine Talurahva seadus (Обштее положение о крестьянах — V. S. K. IX k. — erilisa, I raamat). Nagu aga nähtub viimasena mainitud seadusest (§§ 19 ja 20), ei ole võimalik eraisikute nõudeid pöörata kogukondlikult kasutatava maa peale.

Esimesena nimetatud B. E. S. maksvuse laiendamise seaduse järgi on Petserimaal maksev B. E. S. asiõigus. B. E. S. § 771 järgi aga loetakse hoone maa osaks. Järelikult ei ole hooned võimalik müüa ilma maaomaniku nõusolekuta. Neil kaalutlustel tuleb esimesele küsimusele vastata eitavalt.

2) Siin tuleb vastata samuti eitavalt esimeses vastuses toodud kaalutlustel. Planeerimine (nähtavasti on mõeldud planeerimist maakorralduse korras) ei muuda omandusõiguse iseloomu.

3) Petserimaal maksab perekonnaõiguse alal vene Tsiiviilseadustik (V. S. K. X k.). Viimases on läbi viidud abikaasade vara lahutus. Abikaasade vara ei vastuta üldreeglina teise võlgade eest. Naise kaasavara loetakse naise varaks (§§ 109, 110 ja edasi). Järelikult tuleb küsimusele vastata eitavalt.

Konstaabel —g. Küsimus. Konstaabel müüs võlgniku varanduse oksjonil (tulumaksu võla katteks). Kellele tuleb anda kviitung pärast varanduse müüki (võlg on tasa), kas võlgnikule, asjade ostjale või tuleb kviitung rikkuda. Olen seni annud kviitungi võlgnikule. Nüüd nõuab komissar, et kviitungi konts tuleb täita harilikult, kuid isikule antav kviitung tuleb jätta tühjaks ja pooleks loigata ning seega rikkuda. Harilikult antakse kviitung tõenduseks võlgnikule, et võlg on tasutud. Komissar seletab, et kui võlgnik soovib tõendust võla tasumise kohta, siis võtku varanduse müügi protokollist ärakiri. Milline viis on õige?

Vastus. Administratiiv-sissenõudmise seaduse (R. T. 2 — 1932) § 13 järgi peab politseiametnik andma raha vastuvõtmise kohta maksjale pitseriga varustatud vormilise kviitungi. Siin on kõne kviitungi andmisest raha maksjale. Peab oletama, et siin on kõne tegelikust maksjast. See nähtub eriti sama seaduse § 12, mis käsitleb politsei poolt raha vastuvõtmise juhtu. Nende juhtude hulgas on nimetatud ka raha vastuvõtmise oksjonil kui ka kolmandatelt isikutelt. Nendel viimastel juhtudel on kindlasti tegemist vaid tegeliku maksjaga. Seda, et § 13 on mõeldud tegelik maksja, tõendab kaudselt ka veel see, et kuna teistes paragrahvides räägitakse võlglasest (§ 12) või maksuvõlglasest (§ 9), on kõnesolevas paragrahvis *tarvitatud erinevat nimetust* — „maksja“. Kui *scadusandja* oleks mõelnud siin võlgnikku, siis oleks ta tarvitanud vastavat nimetust.

Ettetoodu põhjal tuleb järeldada, et kviitung tuleb anda ostjale. Kviitungi rikkumiseks tema pooleksloikamise teel ei näe mingit alust.

P—g. Küsimus. Keda tuleb Tsiiviil-kohtupidamise seaduse §§ 1117 ja järg. ja 1859 ja järgm. ettenähtud nõudjaks lugeda teatud isikult kohtuotsuste põhjal iseäralise kohtumaksu R. n. s. §§ 38, 42 ja 142, U. n. s. § 528 ja Akts. sead. § 1111 rikkumise eest määratud rahatrahvide ja patendi hinna sissenõudmisel, kui sissenõudmist toimetatakse Adm.-sissenõudm. seaduse § 16 alusel võlgniku kinnisvarast.

Vastus. Meil kujunenud praktika järgi täidab kõnesolevaid ülesandeid maksudevalitsus.

R. S. Küsimus. Kas võib administratiiv-korras sissenõudmist toimetada ka administratiiv-sissenõude käendajailt?

Vastus. Endises Vastuvaidlemata sissenõuete seaduses oli see võimalus otsekohe nähtud ette (§§ 9 ja 11). Administratiiv-sissenõudmise seaduses niisugust eeskirja ei leidu. Kuid sellele vaatamata tuleb seatud küsimusele vastata jaatavalt.

Tsiviil-kohtupidamise seaduse § 1 märkuses 1 on öeldud: „Niisugused administratiiv- ja isikute nõuded, mille seadusega tunnustatud vastuvaidlematu iseloom, kus ei ole lubatavad vastuväited võiste korras, alluvad valitsusasutustele, aga mitte kohtuasutustele“.

Sellest peab järeldama, et kui nõue, mille eest keegi on käendajaks, kuulub nende nõuete liiki, mis nõutakse sisse administratiivkorras, et siis tuleb samas korras sissenõudmine toimetada ka käendajalt.

Konstaabel X. Küsimus. Kas peab vareste, harakate ja teiste röövlindude laskmiseks olema jahiluba, või ei loeta seda jahipidamiseks?

Vastus. Põllumajanduse seaduse (V. S. K. XII k. 2 j.) § 357 märkuse järgi loetakse teest eemal põllu- või metsatükil olemist püsiga või mõnesuguste püünistega jahipidamiseks. Kuna juba üksi püüsi kaasaskandmist loetakse jahipidamiseks, siis peab järeldama, et püüsi tarvitamist lindude, kuigi röövlindude, laskmiseks tuleb lugeda jahipidamiseks ja et selleks peab olema jahiluba.

A. S. Küsimus. Kas on riigiteenijal, kelle peale pandud rannavanema ülesanded, õigus saada päästetasu (R. T. 48 — 1930)?

Vastus. Laevade päästmise ning neile abiandmise ja uppunud ning randunud varade seaduse (R. T. 48 — 1930) järgi on kõigil isikuil, kes osa võtnud kasuliku tagajärjega teostunud päästmisest ja abiandmisest, õigus saada päästetasu (§§ 3, 8 ja teised). Sama maksab randunud ning uppunud vara päästmise kohta (§ 28). Rannavanemal, kui päästmis- ja abiandmistöödest osavõtjal, on kahtlemata õigus saada päästetasu. Seda õigust ei ole ära võetud ka nendelt rannavanematelt, kes on riigiteenijad.

Konstaabel Z. Küsimus.

Missugused on kalapüügi seaduse muutmise seaduse § 9 (RT 33 — 1930) tähendatud, merevetes väljapandud kalapüüniste märkimiseks tarvilikud, rahvusvahelises meresõidu kokkuleppeis ettenähtud märgid?

Vastus.

Niisugust rahvusvahelist konventsiooni, kus oleks käsitletud kalapüüniste varustamist märkidega ja millega Eesti oleks ühinenud, ei ole. On küll olemas Washingtoni konverentsil 1889. a. koostatud reeglid laevade kokkupõrgete ärahoidmiseks. Need reeglid käsitlevad aga ainult veesõiduabinõusid, seal hulgas ka kalapaatide varustamist tuledega j. n. e. Washingtoni reeglite eeskirjad pandi Vene ajal maksuma Kaubanduse seaduse § 467 märkuse lisana ja on sellistena maksvad seni ka meil. Kalalaeval ja -paatide varustamist tuledega ja muude märkidega käsitleb selle lisa § 9.

H. T. Küsimused. 1) Vallavolikogude kodukorra § 69 on öeldud, et vallasekretärile kord määratud palka vallavolikogu ei saa vähendada. Minule määras vallavolikogu 85 kr. kuus, siis kui maavolikogu

poolt oli normeeritud alammääraks 80 kr. kuus. Peale selle maavolikogu normeeris ka alammäära 85 kr. peale. Nüüd maavolikogu normeeris alammääraks 65 kr. Kas vallavolikogu on nüüd õigustatud vähendada minu palka 65 kr. peale, või tuleb pidada kinni sellest, mis kord määratud.

2) Maavolikogult juba kindlaks määratud vallasekretäride palga alammäärasid ei saa muuta sekretäride kahjuks (Riigik. adm.-os. t. 474 — I/1925, 475 — I/1925 ja 476 — I/1925). Minul ei ole neid Riigikohtu toiminguid käepärast, seepärast palun selgitada, kas maavolikogu võib oma eelmisi otsuseid muuta ja palga alammäära sekretäride kahjuks uuesti normeerida?

Vastused. 1) Riigikohtu praktika järgi (näiteks Riigik. adm.-os. t. nr. 668 — I/1926) loetakse omavalitsuse teenija teenistuses seisvaks eralepingu alusel, vaatamata sellele, et nendega ei sõlmita kirjalikke lepinguid. Järelikult määratakse vallasekretäri teenistusvahetuse sellega B. E. S. eeskirjade järgi, niivõrd kui see ei ole otsekohe korraldatud teisiti eriseadustes või kui see ei järgne teisiti vallasekretäri üldisest õiguslikust seisust. Esimesel pilgul paistab nagu peaks ka vallasekretäri palga määra küsimust otsustama B. E. S. eeskirjade järgi. Niisugusel korral ei saaks vallaomavalitsusel oletada õigust ühekülgselt muuta vallasekretäri palka. Kuid paistab, et selles küsimuses peab asuma teissugusele seisukohale. Vallasekretäri teenistusvahetorda ei saa siiski lugeda puhtakujuliseks eralepinguliseks teenistuseks.

Juba see asjaolu, et vallasekretär valitakse meil maksva praktika järgi eluksajaks ja et tema vabastamine on väga kitsendatud, näitab selle teenistuse eralepingulisest teenistusest erinevat iseloomu. Vallasekretäri teenistusvahetorra avalik-õiguslikku seisukorda näitavad ka muud vallasekretäri teenistusse puutuvad erieeskirjad, mis sisalduvad näiteks Vallakogukonna valitsemise seaduses, Pensioni seaduses ja Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduses. Kõigest sellest nähtub, et vallasekretäri teenistusvahetorda ei saa otsustada üksi eralepingu kohta käivate normide järgi, kuigi vahest antud küsimuse kohta ei leidu vastavates eriseadustes otsekohest eranditegemise eeskirja. Seda peab väitma eeskätt just vallasekretäri palga kohta. Juba see asjaolu, et vallasekretär valitakse eluksajaks, peab teisest küljest võimaldama vallaomavalitsustel vallasekretäride palga normeerimist vastavalt olukorrale. Ei ole põhjust arvata, et seadusandja oleks tahtnud luua niisuguse ühekülgselt kindlustatud, teiselt poolt aga paindumatu olukorra. See, et omavalitsusteenijate palkade küsimust ei saa lugeda puht-eralepinguliseks küsimuseks, nähtub ka Riigikohtu praktikast. Nii on Riigik. adm.-os. t. nr. 724 — I/1923 öeldud, et vallaomavalitsuse ametnikkude palga alammäära kindlaks määramisel tekkinud vaidlused tuleb lahendada administratiivkohtu korras.

Vallakogukonna valitsemise seaduse § 10 p. 7 järgi kuulub vallaametnikkude palga määramine vallavolikogu võimkonda. See val-

lavolikogu õigus on piiratud vaid Aj. seadusega vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta (R. T. 69/70 — 1920). Viimase järgi on maavolikogul õigus vallaametnikkude palga alammäära kindlaks määrata (§ 1).

Need paragrahvid käsitlevad vallasekretäride palkade normeerimist. Niisugusel normeerimisel võib olla tähtsus ainult siis, kui see normeerimine käib kõigi vallasekretäride, seal hulgas ka juba ametis olevate ja mitte ainult edaspidi valitavate vallasekretäride kohta.

Ettetoodu põhjal peab oletama, et vallavolikogud võivad muuta vallasekretäride palkasid, samuti nagu see sünnib riigiteenijatega. Muidugi ei saa vallavolikogu määrata palga vähem maavolikogu poolt määratud alammäärast.

2) Esimeses vastuses toodud kaalutlustel tuleb järeldada, et maavolikogud võivad muuta nende poolt maksmapandud palkade alammäära. Küsimuses nimetatud Riigikohtu otsused on tehtud enne Vallav. valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadust. Viimane seadus muutis aga olukorra teiseks.

O. v-s. Küsimused. 1) Vallakoolide teenijate kohuseid täidavad (ruumide koristamine ja kütmine) kohalikud elanikud kõrvalteenistusena tasu eest 2 kr. 50 s. kuni 5 kr. kuus (8 kuu jooksul). Kas kuuluvad niisugused kooliteenijad R. T. nr. 123/124 — 1924 avaldatud Pensioni seaduse alla seepärast, et R. T. nr. 87/88 — 1925 avaldatud kõrvaltöödeks loetavate ametite nimestikus kooliteenija ametit ei ole nimetatud? Jaataval korral, keda tuleb siis lugeda sama seaduse § 1 lit. b nimetatud töölisteks.

2) Ettevõtja ehitab valla koolimaja osalt oma, osalt valla materjalist. Töö on antud välja vähempakkumisel. Kas nimetatud töövõtte kuulub tööstusmaksu alla valla heaks? Missugused oleksid siis need ehitustööd, millelt on nähtud ette maksude ülemmäärad R. T. nr. I — 1932.

3) Kas on vallavolikogul õigus valla heaks võetavate maksude viivitustrahvi määrata vähem seaduses ettenähtud normidest, näiteks jalgratastelt võtta tähtaja möödumisel kahekordse maksu asemel viivitustrahvi 0,5% kuus?

Vastused. 1) Pensioniõiguslisteks tuleb üldreeglina lugeda niisugused omavalitsusteenijad, kes alaliselt teenivad selleks seadusega või omavalitsuse poolt asutatud ametikohtadel. Küsimuses käsitletud juhul on isik palgatud vaid kaheksa kuu jooksul; järelikult ei ole ta püsivas ametis. Seepärast tuleks kooliruumide koristaja ja kütja kõnesoleval juhul lugeda töölisteks. See, et kooliruumide kütjat ja koristajat ei saa lugeda alaliseks omavalitsusteenijaks, nähtub Vallavalitsuse arvepidamise korrast (R. T. 23—1932). Seal ei ole algkooli ruumide koristamist ja kütmist viidud personaali kulude alla: s. o. et ei ole tarvidust asutada niisuguse teenija kohta, vaid kooli puhastus ja korrashoid on viidud majapidamise kulude alla. Ettetoodu põhjal peab järeldama, et kõnesolev kooli-

ruumide koristaja ja kütja ei kuulu Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse alla.

2) Ajutine seadus valla- ja maakonna-omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta seades tööstusmaksu, ei ole eriti määranud selle maksu suhtes tööstusettevõtte mõistet ega ettevõtte ärilise iseloomu tunnuseid. Seepärast tuleb tööstuslisteks ettevõteteks lugeda siin samu ettevõtteid, mis tol ajal maksvates seadustes ja nimelt Riigi ärimaksu seaduses selleks olid tunnustatud, kuna ettevõtte ärilise iseloomu tunnuseks ja Riigi ärimaksu seaduses on ette nähtud kohustus vastava liigi ja järgu äritunnistust lunastada. Et Riigi ärimaksu seaduses vahe on tehtud ärimaksu alla käivate tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel ja et 1920. a. 31. detsembri seaduse järgi vallad on õigustatud võtma tööstusmaksu üksnes äriolistelt tööstusettevõtetelt, ja kuna seadustes ettenähtud maksud kohustusi ei või üldse laiendavalt tõlgendada, siis tuleb sellest järeldada, et 1920. a. 31. dets. seaduse põhjal ei või vallad tööstusmaksu võtta nendelt valla piirides asuvatelt ettevõtetelt, mis Riigi ärimaksu seaduse järgi loetakse kaubanduslisteks ettevõteteks, nende hulgas ka töövõtete ja hangete pealt, mis Riigi ärimaksu seaduse järgi arvatud kaubandusliste ettevõtete hulka (Riigikohtu adm.-os. t. nr. 23 — 1924).

Millised töövõtted tuleb lugeda tööstuslisteks ja millised kaubanduslisteks, see selgub muu seas vene rahaministri ringkirjast 20. okt. 1912. a. nr. 12427 (toodud tõlkes N. Bilbassovi raamatus: Riigi ärimaksu seadus, lhk. 94). Nagu nähtub selle ringkirja II osast, käivad tööstusliste ettevõtete maksu alla tehnikakontorid ja -bürood, mis valmistavad eelarvete projekte ja joonestusi tingimusel, et töö nende poolt täidetakse nii, et selleks peetakse alalised töölisid ja ametnikud; kui aga ei peeta alalisi töölisi, vaid need kontorid ja bürood täidavad töö töövõtte viisil, siis käivad nad maksu alla töövõtete arvu ja summa järgi, s. o. iga töövõtte peale tuleb lunastada eriline äritunnistus.

Järelikult tuleb R. T. 1 — 1932, art. 4 mainitud ehitustööde all mõista niisuguseid töövõtteid, mis teostatakse niisuguste ettevõtjate poolt, kes Riigi ärimaksu seaduse järgi on kohustatud muretsema tööstuslise äritunnistuse.

3) Viivitustrahvide määrad on seadusega määratud kindlaks ja neid ei saa vallavolikogud muuta.

Kirjavastusi.

J. T. Kirjatükk: „Kas teenistusluba või töötamisluba“ kahjuks ei lähe; artiklis pole näiteks sugugi arvestatud kaubalepinguid.

Huvitavaid politseimäärusi.

Saksamaal ollakse praegu kibedasti ametis maksvate politseimääruste kodifitseerimisega. Kuna neid määrusi seal on antud õige palju, nii et paljude suhtes tekib küsimus, kas ja kuivõrd nad üldse veel on maksvad, on võetud ette õige raske ja aeganõudev töö. Vanade määruste läbivaatamisel on tulnud ilmsiks mõned meie ajal veidratena tunduvad määrused, mis aga — vähemalt vormilt — veel on jõus. Nii on saksa kõrgema kohtu 1910. a. otsuse järgi veel jõus Nassaus 1796. a. antud määrus, mis teeb politseile kohuseks kontrollida õlle headust, „kuna publik väga armastab head ja maitsvat õlut.“ Politsei peab selle määruse järgi selle järele valvama, et õlle pruulimisel tarvitataks ainult häid humalaid ja otri. Selleks, et politseil oleks alati võimalik kontrollida, kas müügilolev õlu vastab maitse nõuetele, on politsei kohustatud valminud õllest endale võtma väikese vaadikese ja selle n. õelda politsei õllega võrdlema müügilolevat õlut. Kui viimase headus ei vasta prooviõllele, on politseil õigus alandada õlle hinda või konfiskeerida õlu ja jagada vaestele. Kui aga õlu on nii halb, et ta tervisele toob kahju, peab politsei õlle maha müüma tarvitamiseks loomadele ja saadud raha jagama vaestele. — Friedrich Vilhelm III külapolitsei määrus 1804. aastast (mis vormilt arvatavasti veel maksev), mida oli kohustatud kord aastas rahvale lugema ette: külades — külavanem, koolides — õpetaja ja kirikutes — vaimulik, keelab „mitteõigustatud kirjutamise ja salajase nõuandmise“, samuti „tubaka suitsetamise, välja arvatud elukorterid“ ja „laskmise pulmas ja teistel olengutel hoonete läheduses või hoonete vahel“. Viimase asja kohta rääkimise eest ähvardati isegi sunnitööga!

Kinolintide tsenseerimine Rootsis, Hispaanias ja Bulgaarias.

Rootsi oli esimene riik maailmas, kus vahet tehti filmide vahel, mis ettekandmiseks lubatud ainult täiskasvanuile, ja filmide vahel, mille demonstreerimine lubatud ka alaealistele. 1911. a. kinolintide tsensuuri seadusega pandi kord maksma, mille järgi teatavaid filme võib näidata ainult täiskasvanuile, s. o. üle 16 a. vanaduses isikuile. Edasi oli Rootsi esimeseks riigiks maailmas, kus kinolintide tsensuur tsentraliseeriti. Keelatud on Rootsis säärase filmide demonstreerimine, mis toorelt ja väljakutsuvalt mõjuvad ja mis käivad maksvate seaduste ja heade kommete vastu. — Hispaanias pandi kinolintide tsensuur 1912. a. maksma kuninga dekreediga. Tsenseerimine sünnib pealinnas, Madridis. Ainult lühikeste filmide ja päevasündmuste ülesvõtete tsenseerimine võib sündida ka provintsis: siin on arvestatud seda, et lühikesed filmid on maastiku ülesvõtted ja et päevasündmuste ülesvõtete tsenseerimine Madridis nõuab aega, mistõttu need ülesvõtted kaotavad oma aktuaalsuse. Huvitav on, et Hispaanias pole kunagi pandud maksma erikorda alaealiste suhtes.

Nagu kuulda, kavatseb Hispaania vabariik filmide tsensuuri sootuks kaotada, kui kuninga ajast päritud jäänuse. — Bulgaaria 1930. a. filmiseadus on uusimaid. Selle seaduse järgi võib filmi ette kanda ainult siis, kui selleks on haridusministeeriumi luba, kus mitte ainult filmide sisu, vaid ka nende pealkirjad tsenseeritakse. Muu seas kuulub tsenseerimisele ka filmide reklaamid ajalehis. Keelatud on: nilbe sisuga filmid, kinolindid, mis haavavad usulisi tundeid, filmid, mis riigi avalikule korrale on hädaohtlikud. Veidi imestama paneb aga see asjaolu, et Bulgaarias, samuti nagu Hispaaniaski, ei tunta kitsendusi noorsoo suhtes. Filmid, millel on teaduslik väärtus, samuti teadusliku, kultuur-ajaloolise, ajaloolise, kirjandusliku jne. sisuga filmid vabastatakse vastava komitee otsusel maksudest, samuti sisse- ja väljaveotollidest. Filmide tsenseerimise eest tuleb maksta teatav tasu, viimast liiki filmide tsenseerimise eest võetakse tasu ainult 40% ulatuses harilikust tasust. Eriti tähelepanväärne on see asjaolu, et igal etendusel peab demonstreeritama ka vähemalt 200 m. pikkuses teadusliku, kultuur-ajaloolise, ajaloolise või kirjanduslik-õpetliku sisuga kinolinti.

Politsei ja publik Inglismaal.

Inglise politseinik on üle maailma kuulnud oma vastutulelikkuse tõttu. Sellest vastutulelikkusest jutustab oma kogemuste najal nüüd ka saksa politseipresident dr. Baerensprung. Viimane sõitis 1931. a. suvel Inglismaale ja jõudis Doveri. Tolle- ja passikontroll oli õige põhjalik. Korraga võeti ette ainult neli isikut ja, kuna üldse oli aurikul üle saja inimese, tuli reisijatel võrdlemisi kana oodata. Publik ise oli — nagu see Inglismaal on harilikuks nähtuseks — õige distsiplineeritud: nii et ainsal politseinikul, kes korda pidas, polnud suuremat teha midagi. Korraga kutsus politseinik üht noort naisterahvast, kes kahe lapsega seisis ootajate saba lõpus. Viimane ei saanud nähtavasti aru, milles asi seisab; siis läks politseinik tema juure, võttis ühe lapse oma sülle ja viis naise ja lapsed väljaspool järjekorda tollist ja passikontrollist läbi. Juuresviibijad väljamaalased olid vaimustatud, kuna inglased ise sellele ei reageerinud, nähtavasti on nad säärase tähelepanelikkusega politseinikkude poolt juba täiesti harjunud. Dr. Baerensprung sõitis paar nädalat hiljem Southamptonist ühe Ameerikast tulnud suure reisijate laevaga Saksamaale tagasi. Sarnased suured laevad ei peatu sadamas, vaid kanalis. Reisijad viiakse laevale aurupaatidega. Dr. Baerensprung oli sadamas ühes oma tuttava inglannaga. Kui ta hakkas jumalaga jätma, tuli nende juure politseinik ja seletas väga taktiliselt, et saatja võib sadamas maksva korra järgi tasuta aurupaadil sõita laevani ja tagasi, selleks on vaid vaja lunastada väike märk. Kuna inglanna oli pärit Oxfordist, ei teadnud ta sellest korrast. Ka see juhtum näitab, kuidas politseinik katsub publikut aidata, talle nõu anda, temale abiks olla, ilma sellekohast palvet ootamata.

„Nägematu mõrtsukas.“

Ameerika Ühendriiges, Illinoisis, suri hiljuti hullumajas isik, kes 20 aasta eest sai julma mõrtsukana kuulsaks üle maailma, kes pani värisema terve Chicago linna, keda tunti „nägematu roimari“ nimetuse all ja kelle teod on sarnased, mida kriminaaljalugu varem ei tunnud. — 27. jaan 1913 kell ¼8 öhtul teatas postikordnik raiooni, et ta leidis raamatupidaja Volffi ühes naise ja kahe lapsega tapetuna. Volff elas Chicago linna lõunapoolses osas ja tuli koju, nagu tõendasid naabrid, paar minutit enne roima avalikukstulekut. Naabrid kuulsid isegi, kuidas Volff avas ukse ja kuidas tema naine tervitas teda läbi akna. Mõni minut hiljem tuli kohale kordnik, kes leidis ukse juures tapetuna Volffi ja veidi eemal samuti tapetuna tema naise ja kaks last. Roimar oli oma ohvrid kägistanud. Vile peale ilmus kohale politseiseersant Cormick, kes kordniku saatis kohe raiooni abijõude kohale paluma. Mis kõigepealt silma paistis, oli see asjaolu, et puudus igasugune motiiv roima kordasaatmiseks. Raha ja väärtasjad olid alles, vaenlasi ei teadnud keegi Volffil olevat. Kordnik ei pannud ühtki inimest tänaval tähele, samuti ka mitte seersant, kes tuli vastupidises suunas. Ja ometigi pidi roimar Volffi kannul käima! Majad olid pealegi nii ehitatud, et neist keegi ei saanud põgeneda kõrvalkäikude kaudu. Ei leitud näpu- ega jala-jälgi, üldse midagi, mis oleks aidanud roimari jälile. — Nelja päeva pärast sündis uus tapmine: jällegi samas raioonis, mõni minut Volffi majast eemal. Seekord langes roimari ohvriks 60-aastane proua Hymin. Paar minutit enne kella 7 lahkus ta korterist ja veidi hiljem leidsid möödaminejad ta kägistatuna ühe puu alt. Kutsuti kohale politsei. Seersant Cormick, kellele raioon allus ja kes pärast esimest roima oli ööd kui päevad jalul, oli esimesena kohal. Varsti jõudis teopaigale ka teisi politseinikke, otsiti terve ümbruskond läbi, kuid asjatult. Jällegi puudus roimaks igasugune motiiv ja jällegi oli roim toimetatud otse müstiliselt: ei Cormick ega möödaminejad polnud ühtki hinge tänaval näinud. Kuulati üle hulk inimesi, Cormick ajas politseinikke väsimatult taga, terve kvartaal oli ärevuses, ajakirjandus tungis politseile kallale, ja — mõne päeva pärast korraldati uus roim. — Politseinik Blov, kes postil oli, sai kell 11 öhtul kokku kolleeg Henriksiga, kes samuti viibis postil just Blovi naabruses; mehed teretasid teineteist ja läksid jälle lahku. Seersant Cormick kontrollis parajasti poste ja tuli minut hiljem Blov juurde, kui viimane oli lahkunud Henriksist. Blov raporteeris, et pole teada midagi uut, mille peale Cormick läks Henriksi kontrollima, kelle koht oli tänava nurga taga. Veidi hiljem kostis politseivile — kordnikud jooksid kohale ja leidsid kägistatuna oma kolleegi Henriksi ja tema juures Cormicku. Henriks oli hiiglajõuga politseinik ja oli jällegi „tundmatule“ ohvriks langenud, keda keegi ei pannud tähele! — Nüüd ei aidanud enam muud, kui tuli hädaohtlik kvartaal politseiga nii öelda üle ujutada. Pimedada tulekul seisis politseinikud postil nii, et üks võis teist näha. Inimesi saadeti politsei poolt: üks post andis tänaval kõndija teisele üle. Kõik oli tehtud, et piiri panna

„tundmatu“ tegevusele — kuid ühe ohvri nõudis tema veelgi — Keegi noor ajakirjanik, Tom Vilkins, kes komandeeriti „sõjaväljale“, teatas ühel ööl toimetusse, et midagi pole juhtunud. Ta hakkas koju poole sammuma, otsis aga igaks juhtumiks veel „ülemjuhataja“ Cormicku üles, et temalt uudiseid saada. Cormick ajas parajasti juttu ühe kordnikuga: mõlemad tundsid ajakirjanikku hästi ja vastasid meeleldi ta küsimustele. Vilkins sammus siis koju poole. Cormick saatis teda. Üks minut pärast seda, kui mõlemad lahkusid kordniku juurest, kuulis viimane kilgatust. Ta andis otsekohe vilet ja tormas Cormickule ja ta kaaslasemale järele. Teiselt poolt tuli samuti kordnik joostes kohale. Seekord oli kägistatud noor ajakirjanik ja Cormick vaatas kummargil olles tapetule otsa. Kohalerutanud kordnikele tuli ühel ja samal pilgul üks ja sama mõte pähe: nad kargasid Cormicku kallale, kes küll meeleheitlikult enast kaitses, kuid lõpuks alistus. Seersant tunnistas oma roimad üles. See politseinik, kes aastakümnete jooksul hoolitses eeskujulikult ja kohusetruult elanikkude elu eest, muutus üle öö julmaks mõrtsukaks temale enesele ja teistele teadmatuil põhjusil. Arstid tunnistasid ta hullumeelseks ja nii paigutati ta hullumajja, kust ta enam välja ei pääsenud.

Peab ohtu tundma.

Stambuli politseipresident tegi paari nädala eest korralduse, mille alusel kõigilt autojuhtidelt võetakse vereproov, et selle abil kindlaks teha, kas autojuhid ja kes neist nimelt tarvitab alkoholi: Ka Stambulis kasvab õnnetusjuhtumite arv tänavliikumises alatasa, kusjuures selles suurenemises on süüdi just autod. Peapõhjuseks arvatakse seal olevat liigset alkoholitarvitamist. — Samal ajal tuldi Pariisis teisele mõttele, mis aga nähtavasti käib peasjalikult eraautode kohta. Nimelt pandi maksma korraldus, mille järgi peab iga auto armatuurtahvil olema sildike, kuhu märgitakse läinud aastal autoõnnetuste läbi Pariisis surmasaanud isikute arv. See sildike tuleb igal aastal uuendada ja politsei valvab hoolega selle järgi, et ohvrite arv tõesti oleks märgitud. Muu seas sai läinud aastal Pariisis surma autoõnnetuste läbi 414 isikut.

Tänavliikumine Ühendriiges.

Missuguses ulatuses sünnib liikumine Ameerika Ühendriikide linnades, näitavad mõned 1931. aasta kohta käivad statistilised andmed. Autodega, autobustega, trammidega, linnade raudteedega veeti 1931. a. umbkaudselt 14 miljonit inimest — kusjuures autodest on arvesse võetud ainult saksa autod. Vastavate ettevõtete läbikäik ulatus sel aastal 1,3 miljardi dollarini. Kõige tähtsamat osa selles liikumises mängib tramm, mille peale langeb 60% üldveost. Trammile järgnevad: linnade raudteed (17%), autobused (12%), eeslinnade raudteed (7%) ja taksod (3%). Ühenduses üldise majanduskriisiga, mille all teadupärast kannatavad ka juba Ühendriigid, läheb see liikumine aga järjekindlalt tagasi: arvatakse, et liikumine käesoleval aastal väheneb vähemalt 10% võrra.

Autovaraste jõuk Saksamaal.

Berliinis oli aprillikuu lõpul kohtulikul arutusel ühe suurema ja kardetava autovaraste jõugu asi. Peasüüdlasena figureerisid kaupmees Schibierovski ja lihunik ning poksija Scherle. Viimast tuntakse Berliini allilmas „autovaraste kuninga“ nimetuse all. See aukraad olevat mehele antud tema suure ande eest varastatud autosid tundmatuseni moonutada, nii et vastavad vabrikud ise ei tea tihti öelda, kas üks või teine auto on nende töö või mitte. Need mehed koondasid enda ümber varaste salga, mille liikmetele ülesandeks seati autosid varastada. Sarnaseid vargusi toimetati peale Berliini veel Hamburgis, Dresdenis, Magdeburgis, Hammis, Münsteris ja teistes linnades, kusjuures iga varastatud auto eest maksti 50—80 saksa marka. Scherle oskas ümbertehtud autosid ruttu ära müüa, muretsedes autodele seaduslikul teel tarvilikud numbrid, tunnistused jne. Mõnikord anti käsk varastada ainult teatud liiki autosid, mõnikord sooviti saada ainult hästi kalleid ja elegantseid jõuvankreid. Töötati nii, nagu seda nõudis turu konjunktuur. Jõuk oli hästi organiseeritud ja töötas autoomanikkude suureks hirmuks võrdlemisi kaua, alles oktoobrikuus 1931 jõuti varaste tegevusele lõpp teha. Salka kuulusid peale kaupmeeste veel lukusepad, autojuhid ja konstruktorid, kelle koostöötamisega ongi seletatav kurjategijate suur ja kauakestev edu.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- Heldring, Herman, välja antud Rikholdi vallaval. 21. 3. 23 a. nr. 56. (18398)
- Schmidt, Aleksander, välja antud Lasnamäe pol. abijsk. ülemalt 10. 8. 25 a. nr. 484. (18399)
- Eberhard, Helene Jaani t., välja antud Telliskopli pol. abijsk. ülemalt 15. 8. 25 a. nr. 546. (18400)
- Lusti, Hans Hansu p., väljaandmise koht ja aeg teadmata. (27501)
- Fvardsõn, Martin Jaani p., Lasnamäe pol. abijsk. ülemalt 12. 10. 23 a. nr. 401. (27502)
- Siitan, Edgar Jaani p., välja antud Harku vallaval., 11. 12. 28 a. nr. 214. (27503)
- Klimann, Berta Martini t., välja antud Tallinna 5. jsk. politseikomissarilt 31. 7. 26 a. nr. 1294. (27504)
- Bergmann, Helmi Jüri t., välja antud Rae vallaval. 20. 1. 25 a. nr. 52. (27505)
- Sesmin, Anton Gustavi p., välja antud Lasnamäe politsei abijsk. ülemalt 19. 12. 23 a. nr. 489. (27506)
- Mõik, Eduard Joosepi p., välja antud Tallinna linna politsei 3. jsk. ülemalt 3. 8. 25 a. nr. 1687. (27507)

- Alavina, Jüri Jüri p., välja antud Lasnamäe politsei abisk. ülemalt 13. 3. 24 a. nr. 118. (27508)
- Ruich, Andrei Liisa p., välja antud Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 21. 8. 26 a. nr. 336. (27509)
- Reinberg, Osvald, välja antud Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 21. 8. 26 a. nr. 336. (27509)
- Reinberg, Osvald, välja antud Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 21. 8. 29 a. (27510)
- Saarmann, Johannes Karli p., välja antud Tallinna linna politsei 3. jsk. ülemalt 15. 1. 23 a. nr. 6492. (27511)
- Kingisepp, Voldemar Augusti p., välja antud Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 30. 1. 29 a. nr. 437. (27512)
- Tuiga, Roland Hindreku p., välja antud Lasnamäe jsk. politsei abikomissarilt 20. 9. 28 a. nr. 316. (27513)
- Repkin, Leopold, välja antud Tallinna linna politsei 3. jsk. ülemalt 19. 11. 24 a. nr. 24. (27514)
- Iaur, Jakob Jaani p., välja antud Lasnamäe jsk. politsei-abikomissarilt 19. 5. 27 a. nr. 72. (27515)
- Leesfeld, Armin Gustavi p., välja antud Tallinna linna pol. 4. jsk. ülemalt 1920. a. nr. 15087. (27516)
- Kaupmees, Johannes Adami p., välja antud Lasnamäe pol. abijsk. ülemalt 3. 5. 22 a. nr. 110. (27517)
- Altermann, Roman Jaani p., välja antud Lasnamäe pol. abijaosk. ülemalt 19. 3. 25 a. nr. 287. (27518)
- Silbergleich, Eduard, välja antud Tallinna 2. politseijaosk. 20. 8. 29. a. nr. 604. (5560)
- Aksel, Villem Hindreku p., välja antud Tallinna linna 1. politseijaosk. 7. 10. 21. a. nr. 13558. (5561)
- Malk, Eduard, välja antud Kihelkonna vallavalitsuselt 21. 1. 27. a. nr. 450.
- Raud, Julius, välja antud Kuresaare jaosk. politseikomissarilt 27. 10. 27. a. nr. 193.
- Marksõn, Ervin, välja antud Tallinna 1. jaosk. politseikomissarilt 3. 3. 27. a. nr. 2935.
- Mass (Melin), Johan, välja antud Ruhno vallavalitsuselt, nr. 252531.
- Reinberg, Artur, välja antud Velise vallavalitsuselt 28. 4. 20. a. nr. 456. (28820)
- Täld, Oskar Viido p., välja antud Meeksi vallavalitsuselt 2. 12. 27. a. nr. 1298.
- Austa, Julius Kusta p., välja antud Kalvi vallavalitsuselt 20. 1. 25. a. nr. 29.
- Tomson, Eugenia Kr. t., välja antud Taali vallavalitsuselt 28. 3. 22. a. nr. 34. (15443)
- Kask, Katariina Jaani t., välja antud Tori vallavalitsuselt 8. 1. 20. a. nr. 105. (15444)
- Elbson (Eltson), Otto Mihkli p., välja antud Tartu 3. jsk. politseikomissarilt. (15445)
- Ostrov, Anette Karli t., välja antud Tori vallavalitsuselt 17. 1. 20. a. nr. 245. (15446)
- Kivisild, Helene Kristjani t., välja antud Tori vallavalitsuselt. (15447)
- Jürvetsõn, Heinrich Jüri p., välja antud Tori vallavalitsuselt 11. 9. 20. a. nr. 746. (15448)

- S a a r m a n n, Richard Jüri p.,
välja antud Tori vallavalitsuselt
27. 10. 27. a. nr. 208.
(15450)
- P e e r ñ a, Johan Tõnise p., väl-
ja antud Ulila vallavalitsuselt
11. 12. 19. a. nr. 52.
- Tunnustatakse maksvusetuks
järgmised tunnistused:**
- K r u u s a m ä g i, Juhan, hobuse-
pass nr. 381, v. a. Salla valla-
valitsuselt 11. 2. 21 a.
(44758)
- L i l l e b e r g, Robert Jaani p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 4111, v. a. 5. jalaväe rü-
gemendi ülemalt 30. 9. 26 a.
(3501)
- A l l e m a n n, Johan Johani p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 3099, v. a. 10. jalaväe rü-
gemendi ülemalt 27. 8. 22 a.
(3502)
- V i l b e r g, Gustav Jaani p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 2183, v. a. Aegnasaare ko-
mandandilt 29. 11. 26 a.
(3503)
- R ü n g a s, Richard Jakobi p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 2195-R, v. a. 5. üksiku ja-
lav. patalj. ülemalt 1. 10. 25 a.
(3504)
- R e s k o v, Harald Joosepi p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 3991, v. a. 1. jalav. rüge-
mendi ülemalt 1924 a.
(3505)
- P r e i m a n n, Gustav Juliuse p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 7078, v. a. 2. jalav. rüge-
mendi ülemalt 3. 10. 23 a.
(3506)
- T e l l, August Antoni p., kaitse-
väest vab. tunnistus nr. 5204,
v. a. S. V. V. kraamilao üle-
malt 29. 12. 1921. a. (3507)
- T a n v a l d t, August Gustavi p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 5266, v. a. 5. jalav. polgu
ülemalt 27. 4. 20 a. (3508)
- M a r t i n, Oskar Ludvigi p.,
kaitsev. vab. tunnistus nr. 85,
v. a. Distsiplinaar-roodu üle-
malt 20. 9. 27 a. (3509)
- T i k e n b e r g, Eduard Hansu
p., kaitsev. vabast. tunnistus
nr. 13767, v. a. 1. jalav. polgu
ülemalt 15. 9. 20 a. (3510)
- M u s t, Aleksander Jaani p., sõ-
javäest vabastamise tunnistus
nr. 1069, v. a. 6. jalaväe rüge-
mendi ülemalt 25. 3. 27. a.
- R e i n b a c h, Jaan Märdi p.,
sõjaväest vabastamise tunnis-
tus nr. 4694, välja antud 10.
jalaväe rügemendi ülemalt 3.
9. 24. a.
- K a s e, August Märdi p., sõjav.
vabastamise tunnistus nr. 9535,
välja antud 1. jalaväe polgu
ülemalt 21. 5. 21. a.
- A n s o, Martin Märdi p., sõjav.
välja antud 6. jalaväe rüge-
mendi ülemalt 3. 9. 24. a.
vabastam. tunnistus nr. 5653,
- R e s k o v, Kristjan Hansu p.,
kaitsev. vabastamise tunnistus
nr. 6067, välja antud 1. piiri-
küti pataljoni ülemalt 15. 9.
20. a. (3511)
- L i l l e b e r g, Osvald Aleksand-
ri p., kaitsev. vabastamise tun-
nistus nr. 506, välja antud
Kindl. suurtükiväe 2. grupi
ülemalt 30. 12. 21. a. (3512)
- L i n d s t r ö m, Joh. Johannese
p., kaitsev. vabastamise tun-
nistus nr. 2090, välja antud
Soomusrongide suurt. div. üle-
malt 26. 5. 20. a. (3513)
- L o d d u, Karl Johani p., kaitsev.
vabastamise tunnistus nr. 5108
välja antud 3. diviisi staabi
ülemalt 16. 9. 20. a. (3516)

- K o p p a s**, Aleksander Tooma p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 7475, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 1. 10. 23. a. (3514)
- E i n b e r g**, Anton Jüri p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 4476, välja antud Pääsküla sõjavang. laagri ülemalt 16. 9. 20. a. (3517)
- K v e l s t e i n**, Arnold Aleksandri p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 4080, välja antud Narva linna komandandilt 15. 9. 20. a. (3515)
- S e p m a n n**, Julius Jakobi p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 15228, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 6. 7. 22. a. (3518)
- R o o s i m ä g i**, Jaan Peetri pg., kaitsev. vab. tunnistus nr. 4616, välja antud 1. piiriküti pataljoni ülemalt 1920. a. (3519)
- S a n g**, Johannes Jüri p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 905, välja antud I. jalaväe polgu ülemalt 24. I. 20. a. (3520)
- L a s s**, Paul Johani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1316, välja antud Kindl. suurtükiväe div. 1. grupi ülemalt 15. 9. 20. (3521)
- V a a t m a n n**, Mart Mardi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2148, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 25. a. (3522)
- K u r u k õ r v**, Kristjan Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4005, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 2. 9. 24. a. (3523)
- V i l l m a n n**, Martin Mardi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8, välja antud Harju maakonna rahvaväe ülemalt 16. 1. 25. a. (3525)
- V a n n o v**, Mats, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1224, välja antud 6. piiriküti pataljoni ülemalt 28. 4. 20. a. (27677)
- K o l t s c h i n**, Grigori, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 107, välja antud 2. soomusrongi ülemalt 2. 9. 24. a. (27681)
- L u t t e r**, Peeter Peetri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1868, välja antud 3. suurtükiväe polgu ülemalt 30. 12. 21. a. (3526)
- P u u s e p p**, Heinrich Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3035, välja antud Sõjaväe ühendatud õppeasut. ülemalt 1. 10. 26. a. (3527)
- J e n d e k**, Joh. Antoni p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2815, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 12. 5. 24. a. (3528)
- B l u m k v i s t**, Reinhold Villemi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2016, välja antud I. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 9. 25. a. (3529)
- K u u s m a n n**, Villem Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1640, välja antud miiniristleja „Vambola“ komand. 30. 6. 24. a. (3530)
- P r o m a n n**, Jüri Johani p., kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 4513, välja antud Harju kaitseväe-ringkonna ülemalt 5. 7. 27. a. (3531)
- V a l k**, Erich Jakobi p., kaitseväest vabastamise tunnistus, välja antud 9. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 10. 20. a. (3532)
- K r e e k**, August Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 873, välja antud Sõjav. keskapteegi ülemalt 3. 9. 24. a. (3524)

- Väljak, Gustav Gustavi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3066, välja antud Sädetelegr. ülemalt 19. 8. 21. (3533)
- Allikas, August-Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1959, välja antud Lennuväe ülemalt 22. 4. 20. a. (27678)
- Maraster, August Antoni p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 372, välja antud Väljapatarei nr. 2. ülemalt 27. 4. 20. a. (3534)
- Pann, August Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2232, välja antud 3. suurtükiväe grupi ülemalt 30. 8. 28. (3535)
- Kerdmann, Aleksander kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3114, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26. a. (27676)
- Lasik, Karl, kaitsev. kõlbmatuse tunnistus nr. 219, välja antud Viru maakonnä rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 7. 20. a. (27679)
- Sulakatk, Karl, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10200, v. a. Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 22. 5. 20. a. (27680)
- Tellisivi, Hermann, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 7487, välja antud Harju maakonna rahvaväe ülemalt 7. 7. 24. a. (27682)
- Rütmann, Otto, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11105, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 23. (27683)
- Brück, Jüri, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 965, välja antud Rannapatarei nr. 6 ülemalt 31. 8. 22. a. (27686)
- Strom, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 27959, välja antud Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 6. 11. 20. a. (27684)
- Freimann, Richard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 7369, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 9. 23. a. (27685)
- Ahnepere, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 8197, välja antud Harju maakonna rahvaväe ülemalt 11. 7. 24. a. (27687)
- Uus, Rudolf, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 7281, välja antud Sõjaväe varustuse val. meh.-töökoda ülemalt 30. 12. 21. a. (27688)
- Riisman, Jaan, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 10965, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 23. a. (27689)
- Kullap, Jaan, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 26676, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 1. 11. 1920. a. (27690)
- Värk, Gustav, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 7723, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 23. a. (27691)
- Nesselmann, Johannes, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 14478, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 20. 8. 1921. a. (27692)
- Lane, Oskar, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 5502, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 27. 4. 20. a. (27697)
- Robas, Peeter, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2220, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 27. 6. 23. a. (27698)

- Levkoi, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 12179, välja antud Harju kaitsevæeringk. ülemalt 19. 12. 27. a. (27693)
- Einberg, Jakob, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 2151, välja antud 1. diviisi tagavapataljoni ülemalt 26. 2. 1920. a. (27694)
- Ladoga, Mart, kaitsevæetennisusse kõlbmatuse tunnistus nr. 344, välja antud Harju maak. rahvavæe komisjonilt 13. 8. 19. a. (27695)
- Katkusild, Karl, kaitsevæest vabast. tunnistus nr. 3632, välja antud Sõjavæe varustuse valitsuse kingsepa- ja sadul-sepa-töökoja ülemalt 16. 9. 1920. a. (27696)
- Kossas, Aleksander, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 6328, välja antud Aegnasaare komandandilt 2. 8. 23. a. (27699)
- Vette, Martin, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 208, välja antud Piirivalve valitsuse ülemalt 10. 2. 26. a. (27700)
- Jõgi, Osvald, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 1858, välja antud Saare maakonna rahvavæe ülemalt 1. 11. 20. a.
- Treimann, Rudolf, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 4075, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 29. 4. 20. a.
- Rossmann, Rudolf, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 5758, välja antud Sõjavæe varustuse valitsuse intendantuoriosak. toitluslaos ülemalt 9. 8. 20. a.
- Virulainen, Andrei, kaitsevæest vabastamise tunnistus nr. 5463, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 31. 5. 1921. a.
- Feldt, Rudolf, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 7416, välja antud 1. jalavæe polgu ülemalt 28. 4. 20. a.
- Lender, Jüri, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 427, välja antud 1. diviisi intendandilt 15. 9. 20. a.
- Lillepõld, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 60, välja antud Distiplinaarroodu ülemalt 26. 10. 22. a.
- Robas, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 5680, välja antud 5. jalavæe polgu ülemalt 29. 4. 21. a.
- Vilba, Gustav, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 28274, välja antud Harju maak. rahvavæe ja K. L. ülemalt 8. 11. 20. a.
- Tõnus, Heinrich, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 8417, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 20. 8. 21. a.
- Penter, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1562, välja antud 6. Piiriküti pataljoni ülemalt 21. 5. 20. a.
- Vahväli, Mart, kaitsevæest vabast. tunnistus nr. 28259, välja antud Harju maak. rahvavæe ja K. L. ülemalt 8. 11. 1920. a.
- Mettua, Oskar, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 199, välja antud 1. kindl. raske-suurtükivæe divisjoni ülemalt 28. 4. 20. a.
- Kõmmits, August, kaitsevæest vabast. tunnistus nr. 2926, välja antud Kindl. suurtükivæe divisjoni ülemalt 30. 11. 1923. a.
- Nõmm, Georg, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 27903, välja antud Harju maak. rahvavæe ja K. L. ülemalt 6. 11. 1920. a.

- P r o m m**, Karl, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 7575, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 28. 4. 20. a.
- V a r b l a s**, Otto, kaitsev. vab. tunnistus nr. 8384, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 2. 10. 20. a.
- L ü b e c k**, Oskar, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 1985, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 25. a.
- V i i u**, Mart, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 8411, välja antud Tallinna vahipataljoni ülemalt 20. 8. 21. a.
- L u h a s o o**, Jüri, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 6987, välja antud Inseneripataljoni ülemalt 10. 8. 20. a.
- R ü ü t b e r g**, Arnold, kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 1373, välja antud Hüdrograafia osak. ülemalt 16. 9. 20. a.
- E i n s o n**, Jaan, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3475, välja antud Naissaare komandandilt 16. 9. 20. a.
- A l l a n**, Karl, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14581, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 21. 8. 21. a.
- V o o g e l**, Hermann, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2426, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 1. 10. 25. a.
- M a t h i e s e n**, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3913, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26. a.
- M a l k**, Eduard, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 19/344, välja antud Mereväe staabi ülemalt 29. 9. 28. a. (28045)
- M ä g i**, Osvald, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2287, välja antud 3. suurtükiväe rügemendi ülemalt 27. 6. 23. a. (28048)
- O p m a n n**, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnist. nr. 4389, v. a. Lennuroodu ülemalt 9. 8. 20. a. (28049)
- M a r k s o n**, Ervin, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 683, v. a. m/r. „Lennuk“ komandörit 29. 9. 28. a. (28050)
- M a s s** (Melin), Johan, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3017, v. a. Saare kaitsev. väe ringkonna ülemalt 4. 8. 23. a., ja laske-riistaluba nr. 1406, v. a. Lääne-Saare prefektilt 13. 10. 28. a. — maksuvusega 5 aastat. (28051)
- P a u**, Jaan, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 286, v. a. Sidepataljoni ülemalt 24. 3. 27. a. (28814)
- N i r g i**, Heinrich, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 918, v. a. I. jalaväe rügemendi ülemalt 27. 1. 29. a. (28815)
- L e v i n**, Smuilla, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3279, v. a. 10. jalaväe rügemendi ülemalt 13. 6. 24. a. (28816)
- E g o r o v**, Mihail, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 18154, v. a. Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 5. 9. 21. a. (28817)
- S e i s l e r**, Kurt Friedrich Georg, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 173, v. a. Kaitsev. ühend. õppeasut. ülemalt 31. 1. 31. a. (28821)
- R a u c h a r d t**, Hans, Johani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2608, v. a. 5. üksiku pataljoni ülemalt 1. 11. 23. a. (28823)
- P u u s e p p**, Martin, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 7587-a, välja antud Harju kaitsev. väe ringkonna ülemalt 15. 3. 22. aast. (28825)

Soovitame suures valikus igasuguseid laste tarbeid:

**jakke,
pullovere,
kleite,
mütse,
sukki,
kindaid,
pesu jne.**

Laste osakonnas

A. S. Besprosvanie

S. Karja tän. 14.

Foto-eriteadlase

Aug. TANSERI

Fototarvete ladu ja
fotolaboratoorium.

Tallinn, Vene tän. 7.
Telef. 430-98,

N. SOKOL'İ

mööbliäri

Tallinn, Pikk tän. 39.
Telef. 438-69.

Soovib suures valikus söögi-
toa, magamistoa, saali ja
kabineti sisseseadeid,
vaipu j. m. Samas tellimiste
vastuvõtmine igasuguse mööbli
peale, oma töökojas.

**Katossid
Linoteum
Yafarie.**

S. KULL

Tallinnas, Vana Posti 8.
Telefon 437-57.

M. Männil & Ko.

Tallinn, Pikk tän. 13.
Telefon 431-49.

Raud- ja teraskaubad,
laskeriistad, laske-
moon ja jahitarbed.

HINNAD MÕÖDUKAD.

Ilmus trükist:

Uus **Veksliseadus**

seletustega iga paragrahvi juurde.

Tarvilik käsiraamat juristidele, vekslipraktikutele ja sissenõudjatele. Koostanud
J. V E N D E R, Kohtu- ja Siseministeeriumi nõunik.

Lisandatud on Tsekiseadus. X + 373 lhk. Hind kättesaatmisega **Kr. 6.75.**—
Saadaval autorilt: **Tallinn, Toompuiestee 17-a, krt. 13.**

ARTUR-KARL HERODES.

Tallinn, Vana Viru tän. 3. Telef. 450-11.

Alaline suur ladu:

tapeedid, tammeparkett, ahjupotid, Metallahi põranda ja seinaplaadid. „Derma“ põranda te valmistamine kivipuu-aspest massist.

Vanem valmisriieteäri Eestis

K.-m. „ERPE“

Viru tän. 22.

Endine M. Pikarevitsch.

Telefon 446-94.

Soovitab suures valikus: **Daamide ja härrade valmisriideid** ning riidekaupu meetri viisi. Tellimiste vastuvõtmine ja täitmine korralik, oma töökojas vilunud juurelõikaja juhatusel. **Kõik meilt ostetud riided saavad maksuta pressitud.** Müük orderite peale.

Ainult

Ephag hambapastaga

hoiate hambad terved

Pesuline

„SOKOL“

teeb pesu lumi-valgeks, on tulu-toov ja kaitseb riiet. Saadaval igalpool.

A.-S. Kangur

TALLINN, KATUSEPAPI TÄN. 1.

Ainuesitaja Eestis:

A.-S. Vennad Tofer

Tallinn, Suur Karja tän. 10.

Vabrik valmistab heades vastupidavates sortides:

Omamaa linast-matratsi-, käterätiku-, vaheriiet ja käsitöö linariiet jne. Puuvillast (lõngas värvitud, mis ei pleegi) kleidi-, särgi-, põlle-, pesu-, püksi-, padjapööri-, madratsi-, teki- ja vihmakuueriiet, rootsiriiet, oksfordi, naiskaitseliidu vormiriiet, särgizephiiri ja valgeid kaupu.

Müük ainult kaupmeestele.

JALGRATTAD: „Naumann“, „National“, „Primus“,
ÕMBLUSMASINAD: „Pfaff“, „Naumann“, „Vesta“,
GRAMMOFONID ja PLAADID: „Homocord“

on võistlemata head. Vastutus. Vastutulelikud hinnad.

KR. SAAR & Ko.

Tallinnas, Estonia pst. 27, tel. 461-20.

Osakonnad: Tartus, Rakveres, Jõhvis.

A.-S. H-y Moser & K°

Pikk tän. 19. :- Tel. 437-47

Soovitab rikkalikumas valikus

*tasku ja käekelli maailmakuulsa H-y Moser & Ko vabrikust Le Locle Schweiz. Seinä-, laua- ja äratuskelli. Kette ja käevõrusid kuld ja plaqué. Parimat Rootsi kristalli. Jällemüjajale meie oma kelli müügiks ei anna, mispärast neid **saab ainult meie juurest.***

Kohvik ja kondiitriäri

H. Feischner

Tallinn, Harju 45.

Tel. 445-00.